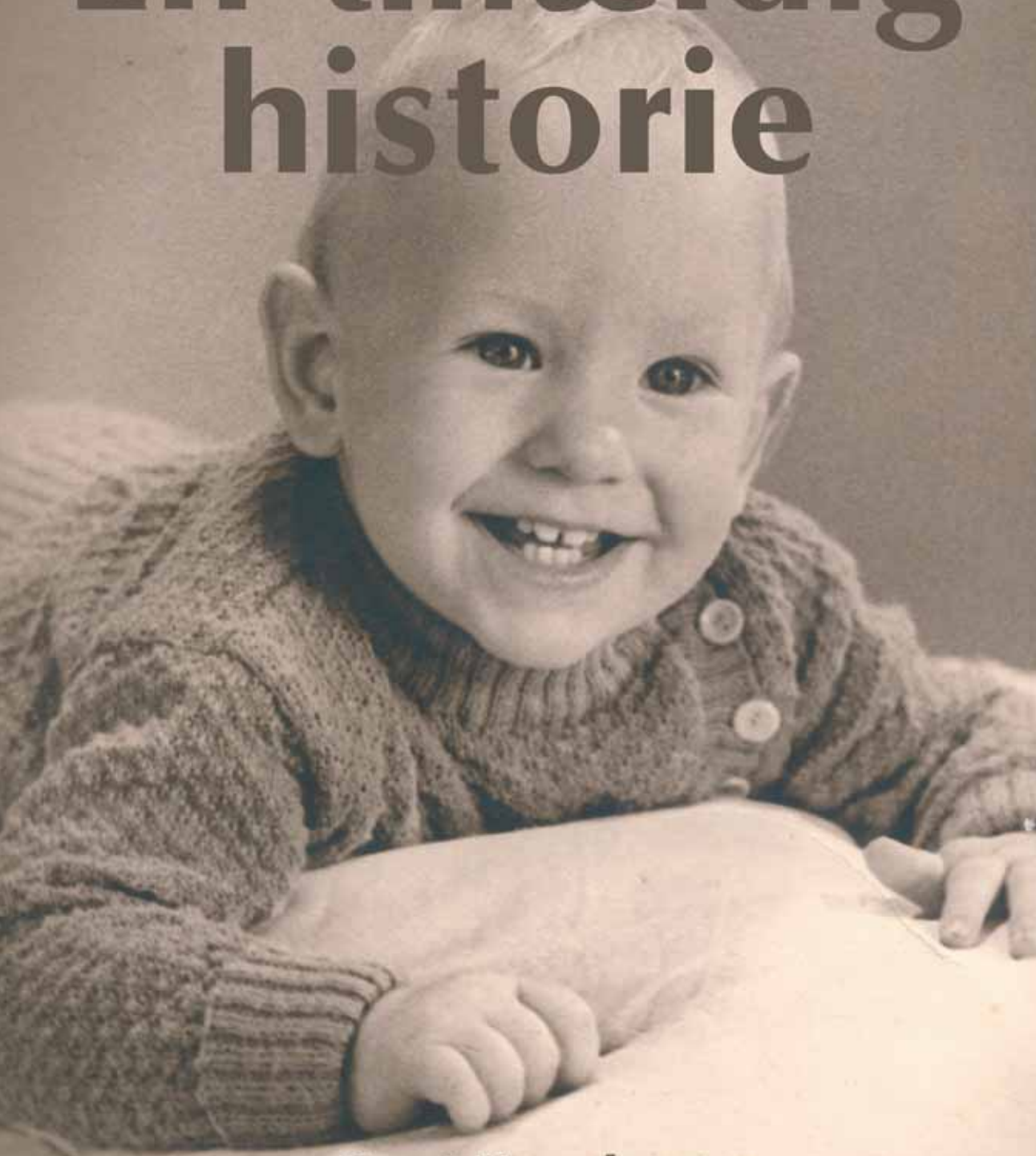

En tilfældig historie

Bent Knudsen

Både Ruth og Karl kunne

Egentlig godt forstå

Nødvendigheden af

Tavshedens tilfældigheder.

Karl sagde ikke

Nej. Ruth var ikke

Uden tvivl.

Det kunne vel ikke være anderledes.

Spørgsmålet om mig eller ikke var,

Efter hvad der skete,

Naturligvis mig. Og ved det blev det.

Tak skal I ha`.

Forord

Jeg blev født i Danmark, sommeren 1946 - i løvens tegn.

Tegning af en løve, som jeg har tegnet af efter et billede fra en dyre serie i Fyens Stiftstidende

Den sidste store krig i Europa var slut. Mit liv har stået i "fredens tegn". Det er ikke min personlige fortjeneste at udviklingen har forløbet så fredeligt.

Jeg er blevet 60 år i fredstid. Måske er det en enestående begivenhed i Europa. Måske er det begyndelsen til noget nyt, som vil blive bemærket i kommende generationer. Jeg har læst, at krige har holdt Europa vågent i århundrede.

Måske har krige virket som en slags civilisations dynamo, der har sat strøm til samfundsudviklingen. Nu må vi se om vi kan klare os uden krige.

Ydmygt takker jeg min kære familie, som jeg i verden ikke ville være - foruden. Hvis jeg havde ramt plet i et skydetelt seks gange i træk og frit kunne vælge på alle hylder, ville jeg vælge jer.

Min kære mor Ruth Elinor Knudsen, født Hansen, og min afdøde far Karl Kristian Knudsen har givet af deres liv, til mig og mine søskende. TAK er kun et fattigt ord.

En varm tak til min kone Bodil Irene Jensen, for uforlignelig backing, inspiration og solidarisk medleven. En kammeratlig hilsen til min kære kollega Torbjørn Ebbesen, som har opmuntret mig til at gå i gang med min fortælling, og kommet med indspark til fortælleteknik og billeder.

Billederne i bogen er godt og vel dem vi har i familiens fotoalbums. Jeg har suppleret med tre styks klassefotos fra Jørgen Skeel Gørtings private gemmer. Fra Brandts-arbejdernes Histotiske Forenings bog: Brandts Klædefabrik, Forlaget Brandts Klædefabrik 1993, har jeg lånt to fotos, uden tilladelse. Fra Jacob Ludvigsens bog: Danskernes egen Historie, Substans 2005, har jeg snuppet et billede fra en Århus skole i halvtredserne. Det må man gerne.

Lars Bro Skovhuus har redigeret det færdige manuskript og indlæst alle fotos. Et kæmpearbejde. Hjertelig tak for det Lars.

Kære Signe, Sofus, Ditte Marie og Anna Helene:

Må i takke jeres "skaber" – i al beskedenhed.

Kærligst far.

Generationsskifte og fødselsdagsgave

Jeg nærmer mig de 60 år. Det er den tid i ens liv – hvor dagligdagen er blevet mere genkendelig. Jeg er måske nået dertil, at jeg ikke bliver så følelsesmæssigt engageret i dagligdagens småtterier. Ja, jeg skal til at træde lidt i baggrunden, og lade jer unge komme på banen, med jeres generations glød og vildskab. For mig er det måske tiden til refleksion og lidt eftertænksomhed i forhold til de store ting i livet – ” Hvor kommer jeg fra – Hvor skal jeg hen” – og som min kollega og gode ven Finn Merild formulerede – ”hvor meget koster det! Hvor meget det koster, skal nok ikke forstås så bogstaveligt, men hvordan er det gået, og hvad har jeg skabt af liv og fællesskab.

Jeg er immigrant – fra Odense. Har boet det meste af mit voksne liv i Århus, hvor jeg har skabt min egen lille familie, med fælles hjælp fra familier og gode venner. Alt det kender i jo på jeres egen krop. Det er en del af jeres liv.

Jeg vil gerne give jer - mine kære børn en fødselsdags gave – når jeg fylder 60 år.

Min far døde nogle få år efter at han fyldte 50 år. Ok – det var der ikke noget ved. Ind imellem har jeg gået og småsnakket med min Far.

Jeg ved at hans halvtreds-års fødselsdag var en stor dag for ham. Den fik han med. Min far, Karl Kristian Knudsen, døde den 16.03.1976 på Odense Sygehus af en bloprop i benet. Jeg ville ønske at jeg kunne sidde og blade

i et hæfte med lidt historier, og små detaljer, som min far havde fortalt til mig og mine søskende.

Så var det jeg tænkte, at jeg kunne skrive lidt historier til jer – hvis jeg kan nå det (ikke før jeg dør, men før jeg fylder 60 år) – som jeg havde ønsket min far ville have gjort til mig. Ja – hokus pokus, så bliver jeg igen for en kort tid - lidt af min far. Den køber jeg. Min far kunne fortælle historier, når han fik lidt at drikke. Historien om den store krig, er i overført forstand den dej, som mit brød er bagt af. Den er ouverturen til mit liv, men i min historie til jer, kommer den sidst i fortællingen, som efterskrift. Historien om den store europæiske krig, er mit forsøg på at genkalde nerven i min fars måde at fortælle historier på. Eller hur? Lige på det punkt er det nok noget jeg drømmer. Det kan være jeg selv digter. Min fars historier har nok lydt anderledes.

Alle har en historie. For mig er det ikke spørgsmålet, om den ene historie er mere spændende eller mere vigtig end en andens historie. Det er ikke på underholdningsværdien, man skal måle sin historie.

Derimod er det vigtigt – på hvilken måde du repræsenterer din historie. Du har din historie med – når du møder andre mennesker - i familien - på arbejdet, når du er sammen med dine børn, ja - overalt hvor du er sammen med andre mennesker.

Det er min erfaring, at vores demokratiske institutioner er med til at kaste jord på vores historier. De bliver begravet i stilhed. Det kan være en opgave i sig selv at grave sig fri af flere års muld lag, og få lidt styr på hvad der vender op og ned. Ja få lidt klarhed over hvem der styrer forretningen, og hvor meget det koster.

Vores materielle og økonomiske vilkår, den måde vi produceres vores daglige fornødenheder, øver selvfølgelig ind på vores daglige bevidsthed. Vores valg af uddannelse, arbejde og bolig får særlig betydning, for hvem jeg skal lære at kende.

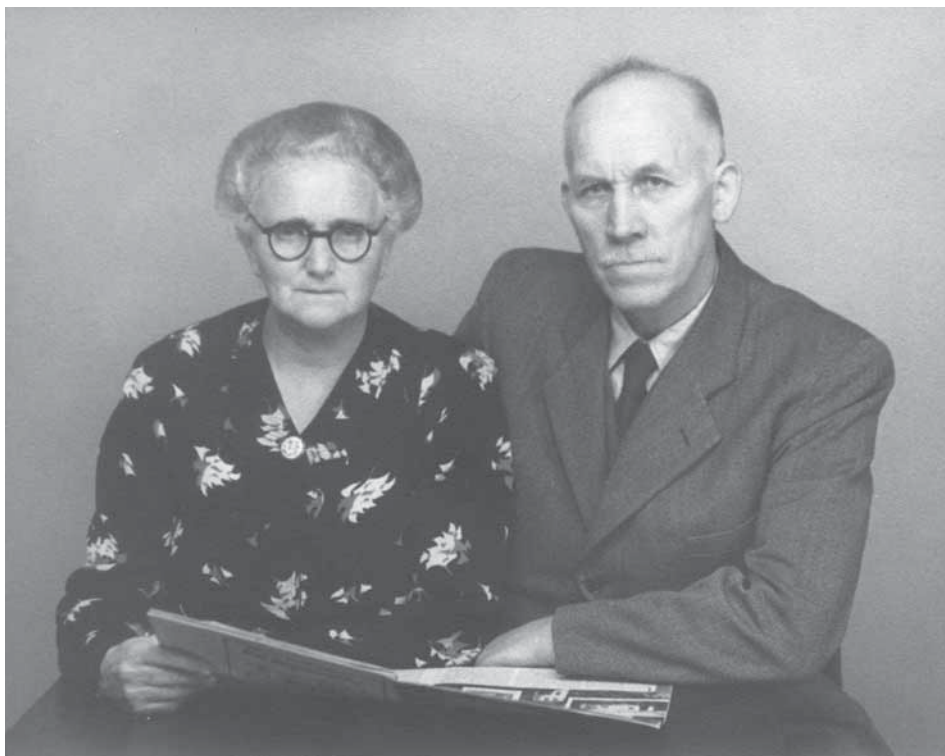
Som barn især, og selvfølgelig senere i livet kunne jeg opleve at nogle af disse forbindelser blev brudt, at visse personer forsvandt for øjnene af mig – i live. Flytning, nye afstande, skole skift, ja hvad fanden ved jeg. I forhold til de voksne, var det noget med, at hvis de skiftede arbejdsplads, så var der nogle af deres gamle arbejdskammerater med børn, som vi aldrig så skyggen af.

Det kan lignedes med en total solformørkelse. Forstår i lidt af hvor jeg vil hen.

Nu skal det ikke hedde sig, at jeg sidder og græder snot, over alle de personlige bekendte, jeg kan komme i tanke jeg har mødt gennem livet. Jeg håber fortsat de lever et herligt liv. Hold da kæft. Vi bestemmer ikke altid selv hvilken vej vi skal gå, og hvor vejen fører hen. Så sker det jo også, at jeg selv har afsluttet et bekendtskab eller to i tidens løb.

Præsentation af min lille familie

Min far hed Karl Kristian Knudsen. Indfødt Odenseaner fra Skibhusvej. Han voksede op i nr. 153 på anden sal, med sin mor og far – Axel og Anna og sine seks søskende: Frederik, Magda, Peter, Frederik og Verner og Edith – i en toværelses lejlighed. Det var tider dengang. Min farfar arbejdede som kullempere nede på havnen i Odense. Anna tror jeg ikke havde noget arbejde.

Min farmor og farfar. Billedet er taget i begyndelsen af 1940'erne.

Det var en lidt gammeldags familie, de virkede meget voksne, da jeg var dreng.

Min mor og far på udflugt til Svendborg med min fars mor og far, og nogle af min fars søskende den 1.06 47. Min mor knæler i sort og min far står mellem sin mor og far i lys habit og lyst slips.

Fra 1.maj til 1. oktober flyttede de i haven, en kolonihave lidt længere ude i samme kvarter ikke langt fra Fredens kirke og grusvejen ud til Odense stålsværft. Det var herligt i haven med de voksne, som ofte var fulde og i godt humør. Mine kusiner Lis og kis, efter min fars brødre Verner og Frederik, har jeg ikke set siden kolonitiden. De lever endnu og er på alder med mig.

Min far har gået på den lokale Sct. Hans skole i Skibhuskvarteret, men ikke længere end nødvendigt. Dengang var det ud at arbejde når man blev konfirmeret som 14-årig, eller måske før. Så var det slut med den barndom.

I starten arbejdede min far på metalværksteder og støberier, som var fuld af støv og møg, og ingen udluftning. Det gik lige i lungerne, sammen med de obligatoriske smøger - grønne Cecil - eller pibetobak, som var dagligdags kost.

*Min far og hans
arbejdskammerater på
Kramers støberi på
Skibhusvej i Odense.
Min far er i lys skjorte på
billedet med de tre
musketerer.*

Min mor, Ruth Elinor Hansen, boede på tredje sal i nabo ejendommen med sin mor og far – Evald og Hansine.

Min mor havde mange søskende: Inger, Finn, Svend Åge, Grethe, Lillian, Christian, Kai og lille Hans og lillepigen. De boede i en tre værelses lejlighed med træk og slip inde i lejligheden. Karl og Ruth fik min søster Birthe i 1943 og min søster Tove i 1944. Det var lige på og hårdt. Der var krig og Danmark var besat af tyskerne. Det var strenge tider, og de var fattige.

Min mor som ung teenager.

Min morfar og mormor til deres søvbryllup

Min far var ufaglært arbejder, og det holdt han fast ved resten af sine dage. Klasseskellene var skarpe, mellem land og by i høj og lav Jeg tror

ikke nogen af min fars søskende var faglærte, dvs. at de havde stået i lære som håndværkere eller på kontor. De måtte klare sig med det arbejde der bød sig, til markedets laveste lønninger. De rige havde deres sorger og de fattige havde mange børn.

På trods af mindstelønnen, kunne Karl forsørge sin familie med sin indtægt – hvis han ikke drak eller spillede sin løn op på væddeløbsbanen eller i kortspil. Konerne dengang var svært afhængige af deres mænd, at de var ædruelige, og passede deres arbejde, hver dag. Der var ikke noget at rutte med, og der skulle planlægges over lang tid, hvis der skulle blive plads, til bare den mindste ting til os børn, eller de voksne. Når det var jul eller fødselsdag, var der to gaver, én fra vores forældre og én fra mormor. Så var der fest.

Jeg tror min ældste søster Birthe var knap et par år gammel, da vi flyttede ud på Ruggårdsvej nr. 106 i en lille tre værelses lejlighed, på anden sal lige over for Roulunds fabrikker, som fremstillede kileremme og bremsebelægninger af asbest. Lige ud for vores soveværelses vindue ud til vejen, var der et stort sort hul i muren overfor, hvor der regelmæssigt blev sluppet røg og møg ud fra produktionen, inde fra fabrikken.

Det store runde øje på Roulunds fabrik.

I perioder arbejdede min far på Roulund og jeg var med ham på brandvagt, nogle søndage.

Vi boede på Rugårdsvej til jeg var elleve år.

Ruggårdsvej 106 - Odense

Der var engang en pige og en dreng, de skulle snart sove og de kunne ikke sove fordi der var larm i huset. Så kaldte de på deres mor. Moderen begyndte at synge en lille godnat sang, og da moderen var færdig med at synge sangen, kunne de alligevel ikke sove. Så legede de med nogle bamser, og lige pludselig sagde en af bamserne, at nu skal i altså sove. Klokken er nemlig mange. Og så faldt de to i søvn. (historie fortalt af *Sandra Østergren Nielsen, jan 2006*).

Huset vi boede i var en tre etages bygning, som lå opad en lille bakke, et stykke fra bunden af Stavis-åen.

Ruggårdsvej 106, Odense

Vi boede øverst oppe i ende gavlen med reklamen på siden. Billederne er taget lige før ejendommen blev revet ned i samme uge som min far døde i marts 1976.

Fra gamle dage lå der bomuldsspinderier tæt ved åen, som havde behov for adgang til rindende vand i produktionen af garn. Overskudsfarve til indfarvning af bomulden blev vasket direkte ud i åen. Det var noget af

et trylletrick, når åen havde skiftet farve. Meget mærkeligt. Jeg fik aldrig nogen forklaring af de gamle. Eller - jeg kan ikke huske at jeg nogensinde spurgte.

Det var ikke noget vi praktiserede hjemme hos os - at spørge om noget. Det kan jeg slet ikke mindes. De voksne, de var der bare engang imellem - og så var de der ikke. De sagde ikke noget om hvor de gik hen, eller når de gik ud af døren. Jeg tror heller ikke vi spurgte om ret meget. Hvis, var det altid forbundet med et nej. Så var det så enkelt. På den måde lærte man jo også - ikke at spørge.

Der var fire opgange i vores bolig - karre, som mest af alt lignede en lejekaserne. Hvordan boligkassen er blevet plantet lige op til vejen og midt i et villa kvarter, har jeg ingen anelse om. Det var ikke noget jeg tænkte over som barn, men når jeg som voksen kører ind ad Ruggårdsvej til byen, så er vores gamle karre revet ned, men de omkringliggende huse har overlevet. Det er selvfølgelig OK, for det var noget gammelt lort. På samme grund er der et tvilling-hus i et plan.

Bygningen blev revet ned netop i den periode min far lå døende på sygehuset i Odense.

Vi boede til leje hos værten, Hr. og Fru Hansen, som boede på 1.sal. Huslejen var 37,50 kr. om ugen, som blev afleveret personligt hos værten. Det var måske lige tæt nok. De havde ingen børn boende hjemme og Hansen arbejdede som lokofører, og havde skiftende arbejdstider. Vi var ikke ret gamle, og det var ikke almindeligt med tæpper på gulvet. Så - ja i kan selv digte videre.

Når vi skulle lege, var det mest i sengene, for det larmede ikke. Tiden dengang var, at børnene helst ikke skulle ses og høres.

Ruggårdsvej 106 - i dag

Der var altid snak om, hvad vi gjorde rigtigt og forkert, og hvis noget var forkert, blev der automatisk rettet ind. Hvis ikke var fanden løs og øretæver i luften.

Børn dengang blev ikke skånet for et par flade, hvis man ikke opførte sig ordentlig.

Nå – dem på første sal var nu søde nok. Jeg kan stadig genkalde mig deres personlige lugte, fra vores tid på lokum ude i gården. Der var et lille grønmalet skur med en dør med ribber på tværs på den øverste del af døren,

så der kunne komme frisk luft ind på lokummet. Det var et siddelokum, med et hul midt i sædet, til lortetønden inde i kassen. Den blev tømt af mørkemændene sent på natten hver anden uge. Hvis der var spildt lort og pis fra tønden når de bar den ud fra gården gennem gangen ud til gaden, blev der strøet noget hvidt pulver på gulvet i gangen.

Men ham Hr. Hansen, han lugtede ikke altid af lagkage. Så var det med at komme af tønden, eller med foden holde døren lidt på klem, uden at den var helt åben. Døren skulle være lukket, både når det var tomt derinde, og når det var optaget. Om der var optaget og hvem der sad bag døren blev offentliggjort når vi tog i lokums døren og skulle til. Så blev der råbt optaget. Så vidste vi jo hvem der var stemmen, og hvordan personen kunne lugte.

Det lille hus i baggården. Lokumsdøren var til venstre for skidtkassen.

De voksne, har jeg luret senere, havde en fordel, at de kunne holde øje med lokummet ud af køkkenvinduet, og se hvornår der var besøg, og dermed vente lidt med at gå derned til den værste lugt var forduftet. Der blev skidt på tønden, men det flydende blev afleveret i en zink pisspand, som stod bag ved et forhæng under køkkenbordet. For at det ikke skulle lugte for meget var der lagt en avis hen over spanden. Spanden blev som regel tømt af min far, når den var ved at være fyldt op. Senere blev det mit lod, som dreng at være med på en deler, sammen med min far. Det var et ekstra døje hvis den skvulpede over på vejen.

Netop omkring besøget på lokummet i gården blev der forhandlet på kryds og tværs. Der blev byttet legesager og glansbilleder, for en tur i gården. Hvis du går med mig ned "i gården", hed det – så lover jeg at.. Især om vinteren, når det var koldt og mørkt om aftenen, var det utur,

Gården med døren ud til baggården

at skulle ned i gården. Det gjaldt selvfølgelig også de voksne. Så blev der indgået aftaler. Noget med, at skynde sig og ikke sidde og hygge. Men det var sjældent på tale, når det frøs udenfor. Lige på det punkt, kan jeg mindes et fællesskab og solidaritet, mellem os voksne og børn.

Jeg var med sikkerhed efterspurgt, som vagt og dør holder. Der var, så vidt jeg husker ikke lys på gårdspladsen, men hvis jeg fulgte med mine søstre, kunne jeg holde gangdøren lidt på klem, så der faldt en lysstribe tværs over den lille gårdsplads. Det var aftalt om man måtte løbe op, når de åbnede lokums døren, eller jeg skulle vente med at løbe, til de var kommet over gården og ind i sikkerhed i opgangen.

Man kunne også smutte, når de begyndte at nulre med avispapiret, eller når de satte lågen på tøndens. Så var de jo færdige.

Selvfølge skulle vi gå pænt og lydløst på trappen, men det overholdt vi ikke altid. Det var med at være i god fart forbi Fru. Hansens hoveddør på anden sal. Hun stod ofte bag ved et gardin i glasdøren, og holdt øje med os. Hun kunne finde på at komme ud og tysse på os. Hun var lidt tynd og mager, og så forpint ud. Det var bedst at have passeret hendes dør og have hende i ryggen, hvis hun kom ud. Hvis vi synes hun var alt for dum, kunne vi smække med døren, når vi kom op til os selv. Så kunne det ske at min mor blev passet op og fik en reprimande, over at vi larmede for meget.

Når det så passede min mor, fik vi reprimanden tilbage, og måtte love, ikke at gøre det igen.

I stuen boede hr. og fru Lindekilde, og deres lille dreng Mogens, som var lidt yngre end jeg. Hans far var maskinarbejder et sted i byen, og Mogens mor arbejdede ikke langt ned ad gaden ved bomuldsspinderiet. Moderen arbejdede på skiftehold, så jeg husker kun at hun ofte lå eller gik rundt i sin store lyserøde natkjole. Hun var lidt ængstelig og holdt altid med sin lille dreng, hvis der var noget der skulle reddes ud af de voksne. Det har jeg fra min mor.

Familien Lindekilde flyttede fra Rugårdsvej i eget hus, hvor jeg senere besøgte Mogens. Da var deres mor død, og siden har jeg ikke set noget til Mogens Lindekilde. Her i 2005 har jeg søgt ham lidt over nettet, under hans navn, men det har ikke givet noget af sig. Jeg vil fortsat søge efter Mogens Lindekilde. Én dag betaler jeg hvad det koster og søger ham på folkeregisteret.

Bag ved huset var der en lille cementeret gårdsplads, med et halvtag indtil nabo-ejendommen. Se billedet af baggården. Det var vores kongerige. Hvad har det været, omkring 5/10 kvadratmeter i samlet areal. Uden for cementeringen, var der en lille prydhave kombineret med en nyttehave, med lidt grønkål og gulerødder. Det var forbeholdt værterne på første sal. De fordelte ikke høsten mellem etagerne. Det var helt utænkeligt at vi kunne lege der.

Lindekildes havde forhandlet med værten, at Mogens og jeg kunne grave et hul med vores skovle, mod at vi kastede hullet til inden næste dag, så ingen kunne risikere at falde i. Ja hvor dybt har det været. Måske en tyve tredje centimeter. Det var farligt dengang.

Hvis jorden var for hård at grave i, kunne vi tisse i hullet for at bløde jorden op. Det gjorde det lettere at forme jorden til veje og garageanlæg for vores små tekno-biler.

Ja Mogens og jeg var skide forkælede. Han var enebarn og jeg var den yngste, min fars første fødte søn, og eneste dreng. Det var bare så heldigt, lige med den ting. Min onkel Svend fra København, som var gift med min fars søster Edith, sendte mig en bil med pedaler, så vi kunne køre rundt i gården. Den var blå. Det var en festdag af de store, da den kom til Odense med fragtmanden. Den var til mig.

Tværs over gården var der et system af tørresnore, på trisser, så man kunne trække i en ende og hale sit tørrede vasketøj ind, uden at flytte sig.

Vi havde ikke noget at gøre med tøjvask, men én dag fandt vi på at bruge snorene til at lege cowboyder med. Mogens skulle trække i snoren, som jeg havde om halsen. Det gik lidt skævt, så jeg løb grædende over til min far, ovre på den anden side af gaden på Roulunds. Efter hvad jeg har fået fortalt af min mor, råbte jeg: Far – far, jeg er blevet hængt.

Der gik lang tid derefter inden Mogens i stuen fik lov til at lege med mig igen. Det var lidt for meget for hans mor.

Lidt ned af gaden var der en købmandsforretning – Købmand Hansens. Det var et ældre ægtepar, som var godheden selv. Købmandskonen var venlig og imødekommende. Købmand Hansen kom sørgeligt af dage. Han døde af et hjerteslag på bagperronen af linie to. Han havde løbet efter bussen op ad bakken, for at nå at komme med. Lige ud for stoppestedet ved damefrisøren, nåede han sit endeligt.

Falck kom med udrykning, men han var død. Som børn skreg vi: bah-buh bah-buh. Falck rykker ud. Zonen kommer ikke for den har fået hikke. Falck bilerne var sorte og Zonens biler var røde. Hvis i vil vide det. På et tidspunkt blev Falck og Zonen slået sammen i et selskab.

Købmand Hansens levede af de fattige familier.

Billede op ad bakken hvor købmanden mødte sit endeligt.

Dengang blev der vejet mel og melis af i gram og kilo i brune papirposer, som blev lukket i toppen ved at folde siderne som en harmonika, og bøje de to kanter ind mod midten. Der blev handlet på bog, eller på klods som det hed. Min mor og far handlede stort set for det samme beløb hver uge, cirka tre fire kr. Det var med det hele. Når min mor betalte regningen én gang om ugen, så var der et kræmmerhus med blandede bolsjer med hjem. Det var med at få lov til at vælge først, for de voksne talte med.

Der var ikke noget der hed kildeskat dengang, så det var med at regne den ud til de tider hvor skatten skulle betales. Det var lidt af et kunststykke, at få lagt det nødvendige til side, med små midler. Man kunne let blive fristet til at snuppe lidt af de penge der var lagt fra til skat. Herre gud. Så lægger vi bare lidt flere penge fra på et senere tidspunkt Det var min mors job.

Hun var benhård på det punkt. Min mor slap ikke en krone af det lille smørbjerg, som var lagt fra til skat. Om aldrig min far lokkede med guld og grønne skove, og lykkeligt for os. Det kunne ruinere en lille familie hvis det lykkedes at drikke skattepengene op. Det var håbløst at indhente opsparingen med de usle lønninger. Der blev indført skat ved kilden i tresserne. Lige netop det år var der fest i de små hjem. Der blev trukket kildeskat og den opsparede skat fra året før, kunne man selv beholde. Det var måske en ide, at indføre et skattefrit år indimellem.

Min mor holdt hjemmet, passede os børn, og holdt hus med finanserne. Karl kom hjem med sin ugeløn, og til gengæld fik han en pakke cigaretter – 10 Cecil og en pakke tobak på 50 gram. Det var hans ration om ugen, samt varm mad og førsteretten til at tage først af kødretterne når der blev sagt værsgo at spise.

Akkordarbejde

Til visse tider arbejdede min mor på Haustrups fabrikker, nede ved havnen. Af sted på cykel i alt slags vejr, alle ugens hverdage, lørdag til kl. 13.00.

De producerede konserveres dåser i tusindvis til Odenses tre konserveres fabrikker. Og udlandet. Farmor malede en gummikant rundt på de låg, som skulle lukke dåsen, når den var fyldt med konserveres.

Det var akkord arbejde ugen lang. Akkord arbejde har fanden skabt. I lange perioder, har det været en god fidus for arbejdsgiverne. Akkordarbejde er en aftalt pris for så og så mange styk pr. time. Dog med et minimum pr. time. Det skulle lokke arbejderne til at knokle hele tiden, for at tjene lidt ekstra, end mindstelønnen. Akkord arbejde er såmænd ikke afskaffet endnu. Slagteriarbejderne i Danmark arbejder stadig på akkord.

En dags portion af låg, var måske ti tusinde enheder, som blev stablet oven på hinanden, i store papkasser. Der skulle tælles og stables, for at akkorden kunne sikres. Det var vist ikke ualmindeligt, at deres mandlige værkførere, som skulle kontrollere deres optælling, med vilje fik kassen med lågene til at falde sammen, så de kunne starte at stable og tælle forfra. Det var på egen regning. Den tid der gik med at tælle op igen, fik de ingen penge for. Sådan lærte man hakkeorden, med enkle midler.

Dagene som barn var uendelig lange. Jeg var lykkelig uvidende om hvor jeg var på jorden, og hvordan planeterne drejede rundt om hinanden, som gjorde sommer og vinter.

Jeg så en solformørkelse, gennem et stykke glas, ud af vores skrå vindue i køkkenet ud mod gården. Det var noget de voksne havde arrangeret, at se på solen gennem et sort glas, så vi ikke blev blændet. Det har været engang i 1950'erne. Det kan i få bekræftet på nettet. Ja det kan jeg så også gøre.

Storvask

Den store vask, stod på over tre hele dage, sådan cirka én gang om måneden. Der blev skiftet sengetøj, som blev lagt i blød i soda i nogle store kar nede i vaskekælderen. Efter en dag i blød, blev det hvide tøj kogt i en gru kedel, et stort kar eller en slags ovn, hvor tøjet blev varmet op i vand og kogt.

Så blev tøjet skyllet i kar med rindende koldt vand, hold da kæft hvor det vand kunne blive koldt om vinteren. Så ud med tøjet i gården til tørre. Hvis vejret var gunstigt, blev det tørret med engang.

Når det var vaskedag, og jeg ikke sov, fik jeg en sele om maven, og blev tøjret til et træ ude i haven. Så kunne jeg sidde der og lege, med mine små biler, der var ved hånden og inden for række vidde.

Om vinteren i frostvejr kunne det hvide sengetøj være helt stivfrosset, når det blev ned fra tørresnoren. Det havde en guddommelig lugt af ozon. Ja tilbage var at få tøjet strøget. Så var det klar til at blive brugt den næste måned. Jeg kan ikke huske om min mor havde flere sæt sengetøj, at skifte med. Jeg mindes nogle gange hvor dynerne føltes koldere. I perioder har der nok været kørt med et sæt.

Min fars arbejdstøj fik samme omgang, og vores kulørte tøj med. Af undertøj har jeg måske haft to sæt at skifte med, så det kunne vel holde til 14 dages brug. Vi havde kun hvidt undertøj.

Der var i bogstaveligste forstand tale om bremse streger i underbukserne, når vi kiggede ned.

Fik vasketøjet en stor tur hver måned, fik vi unger en stor en tur én gang om ugen. Det var rundt om halsen, hvor skjortekraven skulle sidde, og rundt om håndledene. Ørene fik en tur, og måske fik vi tæerne vasket. Når ørene skulle gøres rene, brugte min mor spidsen af et håndklæde, som hun nullede sammen i en spids og spyttede på for at det kunne komme godt ind i krogene. Det var altid hendes udsagn der gjaldt, om ørene nu var rene nok. Vi kunne jo ikke se en skid.

Vi havde ikke et moderne badeværelse med varmt vand og toilet med skyl, inde i vores lejlighed. Jeg vidste ikke at det var noget man kunne have.

Jeg tror nok vi blev vasket, sådan over det hele én gang om måneden. Der blev kogt vand på gasblusset, som blev blandet op med koldt vand i en stor zink balje. Der slap vi ikke for at få vasket hår. Det tog flere år at lære en teknik hvor man undgik at få vand i øjnene. Det var ikke altid bare vand, men vandet var blandet op med eddike, som skylle middel.

De voksne havde mange små tricks som det var umuligt at forsvare sig overfor. Nu ved jeg at eddike gør håret mere glansfuldt, og opløser kalkrester fra vandet i håret.

Med årene kom jeg lidt mere uden for den lille baggård. Vi boede lige ud til den gamle Rugårds landevej, som gik fra Odense midtby og nordvest til Brenderup.

Odense kvægtorv og det gamle slagteri lå lidt længere ind ad Ruggårdsvej, næsten inde midt i byen. Det nuværende TV-2 har til huse på det gamle kvægtorv. Jeg ved ikke hvor tit og hvilken ugedag, men kvæget blev drevet ind ad Rugårdsvej til slagtning. Det var det rene wild-vest at

gå i røven på køerne og tage fat i deres haler og vride dem rundt, for at hjælpe karlene med at få dem op ad den stejle bakke, hvor vi boede. Vi fik ingen penge for at give en hånd med, men ofte blev vi skidt på.

Billede af Ruggårdsvej taget i foråret 2006. Bilerne kom fra begge retninger, men kvæget kom nede fra bunden af vejen.

Ko lort fra kvægdriveriet og hestepærer fra mælkeemandens hest var ikke ualmindeligt på gaden. De fik ikke lov til at ligge særlig længe. Som jeg husker kom en lidt drenget og krumbøjet mager mandsperson, som skovlede lortene op med et fejblad i sin lille trækvoan. Når lorten blev tørret kunne det bruges til brændsel i kakkelovnene.

Der kørte ikke så mange biler dengang. Jeg fulgte med i års modellerne fra Ford og Mercedes, som taxa kørte rundt i. Dem fra Amerika var mere

farverige end dem fra Tyskland. De var tilsyneladende større og så var der mere krom som skinnede flot når det var solskin.

Når det var tørvejr, så det ikke sprøjtede, og helst solskinsvejr, fik jeg lov til at sidde i rendestenen og skrive bilnumre op i et ternet kladde hæfte der var klippet ned til en tredjedel størrelse. Odense biler startede med bogstavet M, andre byer begyndte med et andet bogstav.

Jeg havde to hæfter, et til de hurtige nedskrivninger, og et andet til at skrive ind i. Der kunne jeg med lidt hjælp fra de voksne, få sat bilernes numre i system, hvilken by de kom fra, og hvilket mærke og årgang. Det var alvorligt arbejde, og kunne stå på i timevis.

Børnehaven

Danmark var besat af Tyskland under krigen, 1940-1945. Danmark er et lille land med vand omkring, og vi er ikke så mange danskere. Tyskland havde ikke den store interesse i at behandle os som farlige modstandere. Vi samarbejdede med den tyske besættelsesmagt og vores politi og administration, gjorde hvad der var nødvendigt, og hvad der blev befalet af værnemagten.

Sådan gik der nogle år, inden modstanden mod tyskerne fik karakter af sabotage. Der var flere modstands grupper, med forskelligt politisk ideologi. De kunne være nationalister, konservative, socialdemokrater, og kommunister. De havde svært ved at finde fælles fodslag, men fra 1943 dannede de en fælles front, hvor alle gode kræfter, uafhængig af politisk observans, samledes i Frihedsrådet.

Kommunisternes modstandsgruppe havde navnet Frit Danmark. De trykte også et undergroundblad, af samme navn. Det blev omdelt illegalt på arbejdspladserne i de store byer. Jeg har ikke hørt historien fra min far selv, men han delte disse blade rundt i en periode. Han blev arresteret en vinter nat før jeg blev født på Ruggårdsvej, og anholdt af tyskerne. Han blev tilbageholdt på Husmandsskolen, som lå lidt længere ude af Ruggårdsvej, på vej nordpå, uden for Odense.

Hvad der skete i disse antal dage, min far var fange og blev afhørt, er der ingen i familien, som har fået fortalt. Han var tavs om sine oplevelser, og tavs om hvem som eventuelt havde stukket ham. Min far var ikke direkte en del af den aktive modstandsbevægelse, men alligevel. Jeg er lidt stolt af ham. Post hum. Han har bidraget med sin lille del til modstanden mod

tyskerne. Han har ikke vendt den anden kind til. Sådan. Min far var til daglig en meget stille mand, uden de store armbevægelser.

Min far i CF-uniform. CF står for civil forsvaret.

Det var ikke ufarligt, at blive taget til fange, og udsat for forhør af Gestapo, Hitlers særlige politi korps.

Måske har min far sladret om en anden, for selv at slippe. Hvem ved. Det kan være én god grund til ikke at tale mere om det. Jeg ved det ikke. Det kan være at det har været så skrækkelig en oplevelse, at munden har været lukket med syv segl. Det var alvor, dengang, og folk blev sendt ud af landet til koncentration lejre i Tyskland og Polen, og vendte måske aldrig tilbage. Eller de blev skudt i Danmark. Modstandsbevægelsen, tror jeg skød omkring 360 såkaldte stikkere, for deres samarbejde med tyskerne, f.eks. hvis de sladrede om modstandsfolk og deres gøremål.

Et stykke rundt om hjørnet på Ruggårdsvej og hen ad Stadion vej lige før jernbaneviadukten, til højre ned af Rasmus Nielsensvej, lå vores børnehaven – *Frit Danmark*. En smuk træbygning i to etager.

Børnehaven FRIT DANMARK fra sidst i 1940'erne.

Fælles spisning udendørs.

For nogle år siden, besøgte jeg børnehaven, sammen med Bodil og min mor. Vi var lidt rundt med farmor, for at gense nogle af de steder, hvor jeg havde til knytning til Odense. Det var herligt at vise rundt i barndommens gader. Det forunderlige var, da jeg kiggede nærmere på bygningen, at den var bygget, af det samme firma, som havde bygget og leveret til Århus kommunes Finneby. De samme typer små vinduer, som stadig var friske og i brug, og udhænget foran indgangsdøren, var akkurat tegnet og udført på samme måde, som på vores hus.

Det var en lidt underlig fornemmelse, at stå foran børnehaven. Jeg blev helt tavs og mærkelig, med den opdagelse, men også lidt glad. Så er der en sammenhæng.

Hvis ikke i ved det, så hedder vores finnehus "Ditte" på arbejdstegningen, og blev bygget i 1946, samme år som jeg blev født. Det er spookey.

Kan I se ligheden? Indgangs parti fra børnehaven, som den ser ud i dag 2006.

Børnehaven lå lidt nede ad en bakke, og legepladsen grænsede op til jernbanelinjen med sporet til Brenderup på Nordvestfyn. Børnehaven lå godt

i læ, som i en gryde. Huset var malet grønt og Dannebrog vajede ofte fra en meget høj flagstang. Hvem der har betalt og taget initiativ til børnehavens oprettelse, kender jeg ikke til. Men som navnet siger, så har det sikkert noget med kommunisterne at gøre, og deres politik på social- og familieområdet. Hvis jeg kan, vil jeg selv gerne have det undersøgt noget nærmere, og kende den rigtige historie.

Vi gik alle tre søskende i børnehaven, med tilskud til forældre betalingen. Vi havde nok fripladser. Det har ikke kostet min mor og far ret meget, at have os gående der, men det har været en stor aflastning og hjælp i dagligdagen, for min mor.

Billeder af Birthe og Tove fra børnehaven.

Min søster Birthes datter, jeres kusine Majbritt, har gået tre år i samme børnehave.

Jeg kan huske børnehaven som noget godt.

Når jeg mindst venter det, kan jeg genkalde spor i min hukommelse, især lugte fra børnehaven. Jeg kan huske lugten af en særlig slags vælling, sago vælling, eller noget i den retning, og lugten af de kolde toilet rum, og lugten af det brune toilet papir, når det blev vådt.

Børnhave frøkenen, frk. Jensen var en elskelig person. Hun smilede. Jeg ved ikke om hun var pædagog, om det var en uddannelse der var til at få, dengang. Men hun kunne noget med at snakke og omgås børn. Fru Johansen arbejdede i børnehaven som kokekone. Jeg kan huske at hun altid havde noget rundt om hovedet, et tørklæde eller lignende.

Fru Johansen til venstre. - med tørklæde om hovedet. Mine søstre legede med hendes datter Vibeke, som også gik i børnehaven

Det var ude på børnehavens legeplads, i sandkassen, jeg kom til skade med min pege finger, på højre hånd. Jeg er måske blevet trådt på min finger af et andet barn. Senen i min finger blev revet over, så jeg skulle opereres, for at få lagt en ny sene ind i fingeren, som erstatning for den gamle. Det gik ikke så godt. I første forsøg blev fingeren helt stiv, så jeg ikke kunne bøje den, når jeg knyttede hånden. Ved den anden operation, tog de en sene fra min højre fod ud til min lille tå, og satte den ind i fingeren. Det blev en smule bedre, men pegefingeren kunne ikke bøje sammen, uden at jeg støttede fingeren med langemanden. Ja - det var ærgerligt.

Der var ikke flere skud i bøssen, og det var hvad teknikken og de lægelige håndværkere, kunne præstere. Jeg har gået rundt med en buet finger det meste af mit liv. Nu har jeg vænnet mig til det. I blandt gør det lidt ondt, fordi fingeren spænder med den sene, som ikke kan strækkes rigtig ud.

Men jeg har lært at beskytte mig. Hvis jeg får et slag direkte på fingeren, kan jeg stadig besvime.

Jeg kan stadig huske smagen af den bedøvelse, som jeg fik dryppet ned i halsen, gennem en maske, da jeg skulle opereres.

Jeg har siden fået undersøgt, om det er muligt at ændre på min pegefinger, så jeg kan bøje senen, men det kan ikke lade sig gøre. Jeg kan få senen gjort kortere ved at få pege fingeren halveret. Det er en løsning, som jeg har sagt nej til.

Om sommeren var vi med børnehaven på landet i flere dage. Det var ved Å-strand ved Helgenæs, på Fyn mellem Fåborg og Assens. Det var sommerferie for de fattige og blege by børn.

Jeg står selvfølgelig i frøken Jensens sikre arm, Mogens Lindekilde til højre og dernæst min søster Tove og Birthe med hånden mod solen.

Tove hænger i armen til brønden og Birthe står med hænderne på spanden.

Jeg er på vej fremad til venstre i billedet.

Tove står med tungen ud af munden på lejr trappen.

Vores forældre kom ikke sådan rundt i deres korte sommerferie. Min far havde sin søster Edith på Svendelodden i Brønshøj i København, som vi besøgte en weekend, et par gange medens vi boede på Ruggårdsvej. Afsted med toget fra Odense lørdag eftermiddag og hjem igen søndag op ad formiddagen. Det var mest en voksen tur. Vi var med som børn, og måtte få tiden til at gå på bedste beskub. Vi blev ikke taget ved hånden og vist rundt til seværdigheder. Dem havde vi til gode ved en senere lejlighed. De voksne startede med at drikke og spise og det fortsatte de med til vi skulle hjem. Det kunne være ret underholdende, at høre fra de voksnes verden, efterhånden, som de fik noget indenbords. De kunne lyde som var de forvandlingskugler. Det var en slik kugle, vi kunne købe som børn, som skiftede farve når vi suttede på den i munden. Vi skulle have kuglen ud af munden for at se forvandlingen.

Svend og Edith til venstre til min farmor og farfars guldbryllop. Det er tante Irma til højre. Frederiks kone, min fars bror.

Dengang, som i dag, blev der spillet fodbold, i 1.division. Søndagskampene startede klokken 13.00 landet over. En lørdag på besøg hos Edith og Svend havde jeg tusket mig til en hel del lommepenge, ved at være villig til at hente øl hos købmanden, gå bag ind når der var lukket, og ved at gøre andre tjenester. F.eks at opføre mig ordentlig og ikke plage om noget, som kunne forstyrre de voksnes gøre mål. Jeg havde fået snuset op, at der skulle spilles i Parken om søndagen. Jeg havde fået lovning på at jeg kunne få til en taxa frem og tilbage til Københavns Idrætspark på Østerbro, alene for jeg kendte ikke vejen, og for ung til selv at finde vej. Sådan skulle det gøres. Det blev mit livs oplevelse, at stå bag det ene mål bag den høje målende, og se en rigtig fodbold kamp. Det var 1903 der spillede på hjemmebane. B 1903 er fusioneret med den gamle KB, København boldklub til F.C. København. Jeg husker deres store målmand,

Jørgen Larsen, han havde hele hovedet fyldt med skæg. Han snuppede et højt indlæg og tog bolden ned med den ene hånd. Jeg tror at netop det billede, hvor han snupper bolden med den ene hånd -blev vist i avisen næste dag. Det billede vil jeg gå på jagt for at finde.

Min mor havde en bror som hed Kaj. Han var fodbolddommer i sin fritid, og han havde været knyttet til fodboldklubben B 1909, så han havde forstand på fodbold. Vi kom i snak om netop den fodboldkamp, som jeg havde set i Parken, og han påstod at den endte uafgjort, men jeg havde set den, og vidste at B1903 havde vundet kampen med 2-1. Det lykkedes mig ikke at overbevise ham. Det undrede jeg mig en del over i temmelig lang tid. Hvad havde han gang i. Jeg følte mig underkendt. Han kunne godt i den situation have bakket mig op. Jeg forsøgte at få andre af de voksne til at holde med mig, men der var ingen kære mor. Kaj havde jo forstand på fodbold. Den historie er god at få forstand af, hvis jeg skal forstå mig på familien Hansen, min mors familie. De kunne være svære at diskutere med, hvis de som kaj havde sat sig noget i hovedet.

På lejren med børnehaven boede vi tæt op af en bonde mand.

Ankomst eller afrejse med børnehave tur på landet.

Vi så lidt til hans køer, og var på besøg i hans kostald. Når koen var blevet malket blev mælken hældt over i mælkejunger. De havde et rundt låg, med håndtag på toppen. Igen, det lugter så dejligt ude på landet. Vi fik rigelig med fløde fra gården, så vi kunne tage på i vægt. Vi blev altid mindet om, at vi var blege og magre. Jeg mindes ikke hvor vi sov og hvem der havde hjemve.

Min mor har nogle fotos fra en sommerlejr med børnehaven, hvor jeg er på fisketur.

Jeg står til venstre og Leif, som jeg fulgtes med til skole, står til højre.

Det skal nok passe. Når jeg ser billederne er jeg selvfølgelig nysgerrig efter at se hvordan jeg ser ud og hvem jeg er sammen med. Jeg kan ikke erindre noget fra den dag.

Det er lidt mærkeligt, at skrive om begivenheder, man har været del af, som man ved, har fundet sted, men hvad så. Det er billederne fra lejr turen, som jeg kan huske. Er det så den rigtige historie, eller er det en historie fra en anden virkelighed.

Når jeg dykker ned i historien, så langt tilbage som til børnehavealderen, er forholdet mellem, hvad jeg selv kan huske, med det jeg eventuelt har set på billeder, eller fået fortalt, blandet sammen. Det er vel derfor det er så populært at tage fotos.

Socialpolitik

Efter krigen var der begyndt at komme fokus på familien og social politik. Der var en hel del kvinder, der arbejdede i industrien. I produktionen dengang var der plads til mange hænder ved samlebåndene. Under krigen hvor der i stor stil blev produceret krigsmateriel, havde man indført nye måder at effektivisere arbejdsgangene, så man kunne producere flere varer på kortere tid.

Metoden med samlebåndsarbejde kom fra USA og med Marshalshjælpens finansierings- muligheder med statskreditter og lån til produktion af varer og tjenesteydelser, var der i Danmark ved at komme gang i den daglige produktion, af først og fremmest fødevarer og tungere industriel produktion, som maskiner og især skibe, til handelsflåden. Men det var på et beskedent nivå, til lave lønninger, og mange arbejdsløse. Især udenfor sæsonen. Boligbyggeriet stod stille om vinteren.

Der blev bygget børnehaver til industriarbejdernes børn, så mødrene kunne komme hjemmefra og knokle for overlevelse og velfærd, uden at de skulle tænke på børnepasning. De første børnehaver efter krigen, var samtidig en slags børneforsorg, hvor de fattiges børn var sikret et fristed, med leg og regelmæssig kost. Meget tidligt blev børnehaverne hjemsted for pædagogiske ideer om udvikling og børneopdragelse. Disse ideer blev udbygget med uddannelse på pædagog seminarier, så det meget tidligt blev "professionelle" pædagoger, som huserede i daginstitutionerne.

Det har været en klar linje i vores socialpolitik at institutionerne for børn var funderet på leg og skarpt adskilt fra institutionen – skole, og skole liv. Daginstitutioner var børnenes sted, struktureret, men baseret på fælles-

skab uden krav om præstations mål, som kunne minde om industriens kvalifikationskrav.

Dette gamle princip er under forandring netop i disse globaliserings tider. Vores kære kirke- og undervisningsminister Bertel Bims fra partiet venstre har kig på daginstitutionerne, og deres formålsløse tidsfordriv med børnene. Nu lyder kravet at børnene skal starte et år tidligere i skole, når de fylder fem år, og året inden de skal begynde skolen, skal børnehaverne ændre profil, og formåls rette børnenes dagligdag, med parat viden, og læremåls indlæring.

Børne livet er på vej til at blive en lukket ghetto og total institutionaliseret, fra fødsel til arbejdsliv. Læreplaner og politisk indoktrinering, ser ud til at overleve som de fremmeste mål for udvikling af identitet til fremtidig markedsorienteret samfundsborger. Det er lidt tankevækkende, at vi måske ender op med at producere mennesker efter samme metoder, som vi producerer varer til konsum og forbrug.

Min historie til jer, forsøger at skrive sig ind i en tradition, og en historisk periode, hvor familien er hjemstedet for dannelse af individuelle personligheder. Med tiden behøver vi måske ikke familien, for at nå det mål. Det kan være at familien ligefrem vil blive en hindring, som vil blive offentligt bekæmpet, for at stå i vejen for fremskridtet og udviklingen af fremtidens samfundsborger.

Lykkelig den dag hvor klasse skellene ophæves og hvad så. Hvor kommer de nye skel at gå. Det svar kommer i en hel del nærmere på, end jeres gamle far kan præstere at tænke sig til.

Mine kære forældre gav deres bedste år til landets udvikling og en fremtid for os børn. De knoklede systematisk og hårdt for at vi ikke skulle opleve den samme form for fattigdom, som de måtte leve med. De løftede i flok og det lykkedes. De stemte på socialdemokratiet.

Daglig liv på Ruggårdsvej

Det var svært at slippe ud på gaden, uden om de voksnes accept og overvågning. Jeg kan ikke huske hvor gammel jeg har været før end jeg selv måtte gå ud og ind af hoved døren, ud til vejen.

Det var nok, da jeg begyndte at gå i/til skole.

Min søster Tove havde en pige cykel, som jeg iblandt fik slæbt ud af gården, gennem gangen og ud på fortovet. Jeg havde i smug cirklet rundt på cyklen inde i gården, og det var ikke altid det gik rundt, uden at jeg faldt eller mistede balancen. Jeg kan ikke huske, hvordan jeg fik min mor med på planen, men hun måtte jo på en eller anden måde, have fået det indtryk, at jeg kunne være klar til at cykle ude på gaden, hvis hun havde en hånd i kraven på mig, eller havde fat i min arm, med hendes højre hånd. Nok om det.

Vi skulle ind ad Ruggårdsvej og om forbi banegården og ud til min mor på Skibhusvej. Det var en festdag. Jeg skulle cykle ude på vejen på min søsters cykel. Det gik godt ind mod byen, forbi Hans Tausens kirke, og videre forbi kvægtornet, på hjørnet af Ålykke Alle og Grønløkkevej. Lige efter krydset er der et godt lige stykke hvor tv-2 ligger på venstre hånd, og sækkekompagniet på højre hånd. Vi kørte raskt til og det gik fint. Lidt længere fremme ud for slagteriet før Fjordgaden til højre, eller var det et bomuldsspinderi, som lå kort efter Harald Nyborg, spottede jeg en kolossal tyk og kort dame, som var ved at stige op på sin cykel, på den udvendige side. Altså cyklen ind mod rendestenen og damen på venstre side af cyklen. Jeg kunne ikke få mine øjne fra den tykke dame. Jeg blev paralyseret og fortsatte direkte mod målet. Min mor hev mig i armen for at få mig til at skifte retning, og køre uden om, men jeg kunne ikke ændre

retning. Jeg havde sat autopiloten til. Jeg kørte mit forhjul lige ind mellem hendes kødfulde korte ben i brune nylon strømper. Hun sank sammen på knæ, i slowmotion.

Min mor havde sluppet taget i mig, for at styre udenom den stakkels kvinde. Men jeg blev hængende mellem damens ben, og faldt oven på hende med min cykel på tværs. Jeg slog mig ikke en skid, jeg landede blødt og trygt på den tykke dame. Min mor kom damen til undsætning, og hjalp hende med at komme på benene. Damen var tavs og forbavset, uden rigtig at vide hvad der var sket, eller hvordan det kunne ske. Der var ikke sket alverden. Ingen brud på knogler, eller synlig skade på hendes cykel. Min mor undskyldte mange, mange gange, og sværgede at jeg ikke kom ud at cykle foreløbig. Men lige på det tidspunkt, var det ikke rigtig nogen trussel, for vi skulle jo cykle videre, enten hjem eller ud til min mormor.

Det blødte fra damens knæ, havde min mor opdaget. Så var der alligevel sket noget. Der var gået hul på hendes nylon strømpe, på det ene knæ. Det måtte min mor rede ud, og damen rullede sin ene strømpe af benet, og gav den til min mor, som lovede at levere den tilbage, når den var blevet masket op. Så var den så god som ny igen. Det kostede lidt, men min mor påtog sig hele skylden, på mine vegne. Det var i orden med mig.

Jeg har siden haft et stilbillede af den tykke dame på min indre harddisk. Når jeg genkalder mig historien, sidder jeg på cyklen, og har retning lige ind mellem hendes tykke ben.

Familieliv

De voksne gik på arbejde, sådan var det. Det var helt utænkeligt, at nogen skulle forstyrre den logik. Dem der gik på arbejde blev kørt stramt og disciplineret til en ussel løn. Hvis der var arbejde var det livsvigtigt, at de passede det, for at holde sig fri af bunden. Hvis du var medlem af en fagforening og en A-kasse, kunne du komme på støtten, eller få arbejdsløshedsunderstøttelse. Hvis du ikke var så heldig - var det socialhjælp. Min familie levede på kanten. Man kunne blive truet på brødet ved arbejdsløshed, men familierne var truet af undergang, hvis den der tjente ugen lønnen – drak den op. Mange proletar familier levede i en konstant trussel. De var ikke ligefrem verdensmestre til at løse konflikter på hjemme fronten. Der blev reageret og så skete der som regel noget. Der blev sjældent argumenteret, og spurgt til hinandens opfattelser og meninger. Hvis der var følelser på spil, var reaktionerne mega kraftige. De kunne blæse et hvert barn af banen.

Min mors og fars tre dejlige børn

Sådan var det - der hvor jeg kom som lille.

Min mor og far var helt unge som forældre, og de gjorde det vel så godt, som de kunne.

Min fars familie var stabile og hårdt arbejdende. Der blev drukket lidt til højtiderne, når der var kom sammen i haven. Min far havde en bror Peter, som døde midt i sine 60 år. Han var vagabond eller spritter og gik på landevejen i lange perioder af sit liv. En pensioneret politimand ved navn Anders Enevig, har skrevet nogle bøger om vagabonder og sprittere, hvor Peter nævnes som Fynboen.

Han var min drøm som barn. Han var min helt. Han klarede sig rimeligt stabilt ind til han var ung. Var engelsk marine soldat under 2. verdenskrig, havde været i Australien og der vundet en medalje i en boksekonkurrence. Den medalje havde jeg drømme om skulle blive min, men Peters datter fra et tidligere ægteskab med Nete - havde fået den. Helt fint, men nu hvor jeg skriver, så alligevel. Den medalje har jeg fulgt over lange perioder af mit liv. Jeg ville gerne eje noget som Peter var en del af. Han ville jeg gerne have beholdt noget længere.

Sidste gang jeg mødte min onkel Peter, var der kommet bud fra politiet i Århus, gennem Tranbjerg forsorgshjem, at en Peter Knudsen var blevet indlagt på Århus Kommunehospital. Han var forkommen og uden kræfter. Det var lidt patetisk at se min barndoms helt sidde på et sæddetoilet på sygestuen. Selvfølgelig var han lidt flov over sin situation, og afholdt sig fra at stemple frit, som han sad der, da jeg kom ind på stuen. Jeg ved ikke i detaljer, hvornår han døde og hvor han eventuelt ligger begravet. Han er der stadig et eller andet sted.

Min fars bror Peter i uniform.

*Min far og hans bror Peter.
Min far i trikot.*

Min onkel Peter kunne nogle overraskende ting, som man bare ikke gjorde dengang. Han gik konsekvent ikke på arbejde, han havde de flotteste piger, som sine kærester, og det var ikke altid den samme. Når han duk-

kede op, var det selvfølgelig som en trold op af æsken. Så var fanden løs. Hvad skete der sidste gang, hvem skal have ham boende, og hvor længe. Nu skal det ikke gå op i hat og briller. Du låner ham ikke penge, hvis han er på spanden, osv. Det var a moment of truth i de små hjem, når Peter dukkede op. Min far var synlig glad for sin bror. De havde lidt af det samme temperament, og lidt af den samme indstilling til de store ting i livet: Når der er øl på bordet, er livet en vise værd. Min far kunne med den indstilling ikke undgå at følge sin bror et stykke i løjerne. Det var som et tivoli der kom til provinsen, når Peter viste sig i byen. De kom rundt på værtshuse, uden mig og der blev drukket til den lyse morgen. Onkel Peter, kunne køre linen ud, men min far skulle selvfølgelig passe sit arbejde. Han blev holdt i kort snor af min mor, når Peter var i farvandet.

Peter var hjemme hos os en aften. Min mor og far skulle noget andet. De var dårlig ude af døren før end Peter tog mig med på værtshus på Nørrebro, tæt ved havnen i Odense. Vi snupede bussen ind til banegården, hvor vi sprang bagud af bussen, næsten inden den var stoppet op. Peter var en verdensmester til de små detaljer. Hvis de gamle havde set det, så ved jeg ikke hvad der ville være sket. Jeg skulle love ikke at sige noget til de voksne. At han tog mig med på værtshus. Det var klart. Det var langt over min sengetid, da jeg blev sendt hjem alene i en taxa. Jeg havde lyst til at blive, men der var Peter konsekvent. Jeg skulle ikke være for sent oppe. Han var nok bange for hvordan min mor ville reagere. Der var selvfølgelig ingen pardon. Mutter blev eddike sur på min far, da jeg dukkede op sent på natten, det var hans bror. Det kan godt være der gik et stykke tid inden Peter dukkede op igen. Jeg var helt svimmel, ikke af spiritus, for der satte Peter en grænse, men af oplevelsesrusen.

Lejligheden på Ruggårdsvej

Tiden var fattig, det var lige efter krigen, og der var fandens koldt inden døre. Vores lejlighed var selvfølgelig ikke isoleret med noget. Der var en enkelt kakkelovn i den ene stue, som skulle varme hele lejligheden op. Den blev der tændt op i efter fyraften hen ad ved sekstiden omkring spisetid. En kakkelovn giver hurtig varme fra sig. Den kan være en plage hvis den bliver for varm. Vores "fine" stue, hvor kakkelovnen var placeret, var møbleret med et sofasæt, et sofabord og et enkelt billede af et stykke natur, på væggen. Der var skråvægge til gården og til gaden.

Soveværelset lå op til med dør ind fra stuen, og lige omme bag væggen ind til stuen, stod min seng – eller der sov jeg, i samme værelse som mine forældre.

Vi flyttede fra Ruggårdsvej da jeg kom til femte klasse.

Birthe og Tove delte værelse og sov i "den tomme stue". Den var altid kold og der var ingen rigtige møbler, men kun en seng, og nul tæppe på gulvet. Det var mest der vi legede, nogen gange på gulvet, men mest i sengene, for ikke at larme. Vi var moderne dengang, uden tæpper på gulvet. Det var ikke noget vi havde råd til.

Der blev fyret med koks – små kul stumper, som blev sejlet til Odense havn, mest fra Polen. Min farfar arbejdede med at lempe kul fra fragtskibene til firmaernes lagerplads på havnen i Odense. Kullene blev kørt rundt på lastbiler i jute sække. Kullemperne havde en tom sæk på hovedet. De havde bukket spidsen af sækken så den kunne sidde fast på deres hoved som beskyttelse mod jute sækkens skarpe materiale. De bar den

store sæk, 100 hektoliter på skulderen fra lastbilen og lempede sækken ind af kælder vinduets lyskasse ude fra gaden, på en zink sliske, og ned i kulkælderen.

Det støvede sort af helvede til. Chaufførerne på kul bilerne var i bogstaveligste forstand, sorte som kul.

Når der skulle fyres op i kakkelovnen, skulle der hentes koks nede fra kælderen. Kulspanden ved siden af kakkelovnen blev hurtigt tom. Det var fast arbejde at få den fyldt op hver dag i fyringssæsonen. Jeg var ikke ret gammel før end jeg kom til at hente koks i kælderen.

Fra trappe opgangen og ned i kælderen, var der kun en enkelt lyspære. Den gik ud efter et stykke tid. Kontakten var sådan en automatisk tryk en, hvor man trykkede kontakten i bund, og så kom den langsomt tilbage til den afbryd kontakten. Trappen var stejl og smal det sidste stykke ned til kælderen. Selvfølgelig var der mørkt og skummelt dernede. Døren til kælder rummet skulle åbnes med en nøgle, og zinkspanden skulle fyldes med en kortskaftet håndskovl af metal. Skovlen gav en særlig skarp lyd, når den blev kørt hen af cement gulvet. På det tidspunkt var jeg som regel holdt op med at trække vejret. De første par skovl fulde gjaldt det om at få ned i den tomme spand så lydløst som muligt. Når bunden var lagt, dæmpede kullene de næste skovlfulde, til den var fyldt op. I dagslys var det ok, at fylde spanden uden at holde igen. Men når det var mørkt nede i kælderen, var det for meget.

Lyden af gangdøren som gik, kunne få hjertet til at hoppe over, eller hvis der var trin lyde på hovedtrappen. Hvis nu der kom nogen. Lyset ned til kælderen var som regel gået ud inden spanden var fyldt op. Det var en

befrielse at nå op på hovedtrappen, og få tændt for trappelyset – og få vejret igen.

Den sidste tur op i lejligheden, på anden sal, var ren sejrsmarch, og vel inde i lejligheden, var som en befrielse.

Jeg fandt aldrig ud af med min far, om han var mørkeræd, om det var derfor jeg skulle jages ned i kælderen. I dagslys var det ok med mig, men når det var mørkt om vinteren – ja prøv og gæt.

Når der blev fyret op og der kom godt gang i kakkelovnen, løb der kondens vand ned af vinduerne, indvendig i vores taglejlighed. Vinduerne var et-lags glas. Væggene i vores lejlighed drev af fugt. De var klamme og kolde at læne sig op ad, især med et stykke bart. Vi gik altid og småfrøs indendørs om vinteren.

Modsæt kunne det være så varmt at ens hud kløede, når der var blus på kakkelovnen.

Det var sengetid omkring klokken 19.00 om vinteren, og en time senere, når det var sommer. Vi har nok været tidligt oppe om morgenen, omkring klokken 06.00. Jeg tror ikke der var noget med at få læst god nat historier eller få sunget en lille sang. Underholdningen skulle vi børn selv sørge for. Der var ingen bøger, men en daglig avis, som blev delt med familien Lindekilde i stuen. Det Bedste eller Readers Digest lå fremme. Et kriminel blad om forbrydelser, det var min fars blad, og min mor havde sit Romanblad. Der var en radio i stuen, med en pladespiller til 78 omdrejninger. Jeg har stadig lidt 78ere stående på loftet på Åkirkebyvej. De er ikke fra mit barndoms hjem, men et andet sted fra.

Der var ikke så meget at gøre inde i lejligheden. Det var de voksnes domæne. Der var to regler. Hold kæft når de voksne taler, og vær usynlig. Min far gik på arbejde og sov for det meste når han havde fri fra arbejde. Så skulle der være ro. Det var mutters opgave at sørge for det. Min mors og fars arbejde var fysik hårdt og mange timer hver dag. Lørdag var halv arbejdsdag til klokken et. Frem og tilbage til arbejde på cykel i al slags vejr. Ja det var tider. Som i måske ikke helt kan forestille jer, selv om i har fået fortalt historier fra dengang. Men sådan var det.

Når min mor i perioder ikke gik på arbejde, var der nok at se til i det daglige, med rengøring, tøjvask og indkøb og madlavning.

Det var min mor som førte ordet derhjemme. Hun var tilsyneladende aldrig i tvivl om, at det skulle være sådan, som hun opfattede tingene. Jeg synes aldrig der var ting til diskussion eller lignende. Der lød en kommando – hvis ikke du adlød med det samme, så var der en konsekvens. Det kunne ske hvis der var tale om et alvorligt tilfælde. Straffen var ind i den tomme stue, med lukket dør, og kun ophold i sengen. Hvis det var rigtig slemt – uden aftensmad, og hvis det var mørkt, så var det uden lys tændt. Den var skrap, men der var altid en på vej igennem den tomme stue, og ud i køkkenet, hvor pis spanden stod. Så kunne man altid lige få sagt hej og vekslet et par ord, hvis køkkendøren stod lidt på klem.

Der var kun en vandhane med koldt vand, så der blev ikke vasket hænder unødvendigt. Det var kun hvis det var alvor, at hænderne havde synlig snavs og neglene var sorte. Det tog mig et stykke tid at lære sammenhængen mellem snavs på hænderne og sorte negle. Når min mor regelmæssigt, uden at sige noget, trak begge mine hænder frem til inspektion, hæftede hun sig altid ved, om mine negle var sorte. Det sagde hun ikke altid højt, men det var testen. Hvis de var sorte, var det tid til at få vasket

sine hænder, hvorimod hvis de var rene, så skulle de ikke ind under den kolde hane. Det ville jeg selvfølgelig helst undgå.

På trods af at det var noget gammelt lort vi boede i, så skulle der "holdes ved lige", som det det hedder. Det jeg husker, udover lidt rengøring og guldvaske, så skulle der ferniseres, på gulvene, og på trapperne i opgangen. Det havde en herlig lugt. Gulvbrædderne skulle beskyttes mod slidtage, så der blev smurt tykt på. Det sidste lag blev altid lagt ud sidst hen ad aftenen, så det kunne tørre natten over. Ude på gangen blev der lagt små stykker pap ud på trinene, som man kunne gå på indtil lakken var hærdet. Efterfølgende var overfladen stærk og blank. Det var flot at gå på.

Et alvors ord

Der blev ikke sådan snakket derhjemme de voksne imellem, og børn var der vel ikke nogen særlig grund til at snakke med. Vi skulle selv finde på noget at sige til hinanden. Vi skulle selv finde på at forstå hvordan følelser skulle håndteres, og hvordan man skulle forstå tingene i sammenhæng. Det var et stort projekt. I takt med at jeg fik flere år på bagen, steg min akkumulerede viden, men jeg var ikke altid lige god til at styre mig. Det med at være sammen med andre, og lige frem have en opfattelse af, at de havde deres egne tanker og følelser, var godt nok en lukket verden. Det var som jeg kørte rundt i en radiobil – uden pauser. Lige på det punkt havde jeg fået midler nok med hjemmefra, til at køre uafbrudt.

Ja – sådan bliver kortene blandet forskelligt. Der er ikke nogen steder man kan få pengene tilbage. Sådan bliver livet fordelt.

Man vælger ikke selv sin familie. Biologisk skal arten reproduceres. Det har vor herre bestemt.

På et tidspunkt, når man selv begynder at blive så gammel, at livets gave skal pakkes op – selv at blive voksen, og selv skal til at leve sit liv, så begynder det at blive spændende. Hvad har jeg fået med hjemme fra, hvordan skal jeg indrette mit liv. Er der noget jeg skal til at bokse med – og hvor meget koster det.

Det kan blive begyndelsen til et smukt arbejde, som rummer og udfolder livets mangfoldighed. Når vi mødes og udvikler fælles bånd, er vi rundet af en særlig historie, en slags brændstof eller energi til nye historier. Den

historie man har med hjemmefra kan ikke købes for penge. Den er nagelfast og kan ikke byttes. Hvis det ikke har været helt ad helvede til hvor man lige frem er blevet skændet eller udnyttet groft uterligt, så mener jeg at man skal holde sig til sin historie, og i en eller anden forstand blive solidarisk med den. Ikke i den forstand, at man synes at alting har været akseptabelt, som en leg. Hvis man kigger sig over skulderen, og dykker ned i sin egen historie, så kan den blive til guld, hvis man på en eller anden måde, kan få skovlen under fortiden, og forsone sig med det fællesskab, som den er rundet af, i stedet for at smide den væk, eller forsøge på at lave om på den.

Nu skal det ikke lyde for romantisk. Selvfølgelig er der forskel på hvor man er født, og hvordan man er blevet behandlet eller mishandlet som barn. Men hvis der bare er den mindste rest af energi tilbage, når man bliver voksen, så er håbet ikke ude. Det kan blive et hårdt arbejde, at få styr på livet og selv stå ved roret, men det er arbejdet værd. Og så har man jo et langt liv til at øve sig og blive bedre til selv at styre.

Det kan godt være det ikke lykkes i første forsøg, men så er det med at tage en tur mere i hoppe gyngen. Hvor der er liv er der håb. Men husk: livet varer ikke evigt.

Augustenborg - begyndelsen til mine rejser

Min søster Birthe og jeg er særlig forbundne. Som små blev vi sendt til Augustenborg på Als i Sønderjylland. Hjemmefra i 4 måneder.

Vores huslæge, som havde konsultation i en patricier-ejendom på Fiske-torvet i Odense var venligheden selv. Han var en lille tæt, firskåret mand, med kraftigt buskede øjenbryn og sygekassebriller i sort metalstel. Han var altid lydhør overfor min mor, og kom ofte på besøg i hjemmet på Ruggårdsvej, når der blev ringet efter ham.

Der var vist nok engang, hvor det brændte på med en af os børn, og der var noget alvorligt under opsejlning, hvor min ene søster var alvorlig syg og i fare for at miste livet. Da havde Hr. Funding ikke været så hurtig til at dukke op, men efter at min far, eller var det min morfar Ewald havde ringet "halv tolv" var der efterfølgende ikke noget at sige ham på. Han kom altid når der blev ringet.

Hans små korte, men ret kraftige fingre, skulle altid lige føle mig på hal-sen. Ja – det var kirtler, og det var bedst at jeg kom en tur på landet.

Dengang var der almindelig fattigdom. Vi børn var ikke sådan under-ernæret, men det var småt med varieret kost og vitaminer, og dertil var min mor ung og uerfaren. Hun havde tre børn tæt på hinanden og havde fuldtidsarbejde på fabrik, foruden en mand og et hjem at passe. Hvor kom de kræfter fra.

Hvem kunne komme en trængende husmor fra en fattig familie til hjælp, som måske var afkræftet efter mange fødsler hurtigt efter hinanden.

Der var en kreds af bedste borgere, socialt indstillede konservative i byerne, ofte med hjertet på det rigtige sted, som havde øje for de sociale skævheder i samfundet. De havde ofte et personligt engagement og brugte deres personlige og professionelle indflydelse til at gøre en forskel og slå et slag for de fattiges børn. Det var læger, sygeplejersker, jurister og embedsmænd i styrelser i de store byer. Nogle var organiseret som medlem af Nationalforeningen til Tuberkulosens bekæmpelse som drev sanatorier landet over. Nationalforeningen ejede siden 1920 et kyst sanatorium, som den sønderjyske fond drev - beliggende lige ned til Augustenborg fjord.

Kystsanatoriet i Augustenborg i sine idylliske omgivelser, her set fra haven.

Billedet er fra den lokale avis fra 1961.

Augustenborg blev det kaldt. Der blev vi sendt hen af den gode læge Funding, for at blive fedet op i landlige omgivelser.

Jeg snupper lige lidt tekst fra en lokal avis: "for mange af de børn, der har haft ophold her siden sanatoriet i 1920 blev overtaget af Den sønderjyske Fond og siden af Nationalforeningen, står tiden i Augustenborg virkelig i eventyrets skær. Det kommer til udtryk de mange gange, hvor voksne mennesker, der i barndommen en tid havde ophold på sanatoriet i Augustenborg, aflægger det besøg og med strålende øjne og begejstring i stemmen genkalder minderne fra dengang."

Ja - det står skrevet. "Her sov jeg, der lille Kaj og ovre i hjørnet var skammekrogen. Og de føler sig ligefrem krænkede, når et eller andet er lavet om, måske som offer for tidens tand."

Jeg fandt det avisudklip som jeg har citeret fra i lokalarkivet i Augustenborg, engang jeg opsøgte stedet. Da var bygningerne for længst revet ned, og foreningen opløst. Augustenborg lå lige klods op og ned ad Augustenborg slot – som de kongelige har forladt. Nu er slottet hjem sted for de lokale, som sindssygehospital.

Hvis det kunne hjælpe os børn til en sundere tilværelse, og modstands kraft mod sygdomme, så var det vel ikke så ringe.

Af sted kom vi – min store søster Birthe og lille mig. Jeg var ikke begyndt i skole, så det har været i slutningen af fyrrene, eller i begyndelsen i halvtredserne – i sidste århundrede.

Jeg kan genkalde stemningen fra tiden op til rejsen, og selve rejsen. Det var ikke en eventyrrejse vi skulle ud på.

Vi skulle med bus til Fåborg, og derfra sejle til Als i Sønderjylland, med Fåborg-Momark færgeren. Den har sikkert været godkendt til sejlads af myndighederne, men den kunne vippe så herrens hvis vinden stod nord – syd, og det gjorde den helt bestemt den dag vi skulle sejles over

Min mor var klar til rejsen en lørdag eftermiddag. Først med bus ind til rutebilstationen. Vores kære mormor, Hansine skulle selvfølgelig med til Augustenborg, for at trøste sin ældste datter på vej hjem – når min mor havde efterladt sine børn til nogle vidt fremmede.

Vi havde vores tøj og lidt lege ting pakket ned i nogle pap kasser, der i dagens anledning var pakket pænt ind i brunt papir. Det skulle se ordentligt ud. Sejlturen var tavs og temmelig ensformig. Min søster og mig har nok siddet muse stille uden egentlig at vide hvad der ventede os. At dømme ud fra de voksnes humør, var solen for længst gået ned i horisonten. Det var bare med at holde planen.

Det sidste stykke fra færgeren i Momark til Augustenborg kyst sanatorium, husker jeg ikke. Men jeg tror nok, jeg stadig kan huske da vi kom frem til det store og efter min mening mørke hus, som var kæmpe stort og i flere etager. De damer som arbejdede på stedet og som skulle tage imod os, var klædt i nogle uniformer i blå farver, og så havde de sådan noget på hovedet. Jeg ved ikke om de har været uddannet som sygeplejerske, eller som barneplejerske. De var i hvert fald meget bestemte, og kendte stedet godt.

Jeg kan huske at min mor og mormor gik rundt med overtøjet på og min mormor med sit hårnet. Det var højst mistænkeligt. Så skulle de ikke blive. Vi kom ind i et stort tomt rum med terrazzo gulv og fliser på væggene, med et skarpt lys i loftet. Der var rigeligt højt til loftet.

Det har nok ikke været så nemt for min mor og mormor, at få sagt farvel. De vidste ikke en skid om hvad der ventede os. Men de var tapre og havde hinanden at støtte sig til. Vi havde jo også hinanden, min søster Birthe og jeg.

Vi blev natten over på stedet og de voksne overnattede på hotel. Vi var kiste glade for at se dem næste dag, og ville med dem hjem, med det samme. Det kunne der selvfølgelig ikke blive tale om, men vi forsøgte det bedste vi kunne, og holdt ikke op med at græde, før end de var langt fra Augustenborg, og næsten hjemme i Odense. Det var en kold tyrker, at vågne op et fremmed sted. Jeg tror ikke jeg slap min søsters hånd i et øjeblik. Birthe kom til at græde for os begge.

Birthe var nærsynet og bar briller. Det var et værre hyr for hende, at få tørret sine øjne bag ved brillen, når hendes grædetårer skyllede frem. Ja, så var vi indkvarteret for de næste mange måneder.

Fra samme avis artikel, som jeg citerede fra før, står videre: "det er forståeligt, at opholdet i Augustenborg har været et lyspunkt i mange børns tilværelse. Det, det drejer sig om for os, er at få børnene raske og sunde, såvel mentalt som fysisk. Det forsøger vi gennem en regelmæssig tilværelse, hvor børnene står op til en bestemt tid, har faste spisetider og fast sengetid. Dertil kommer masser af frisk luft, leg og ture, en del underholdning og – for de skolesøgende børns vedkommende – også lidt undervisning.

Det kan være et hårdt arbejde at skulle vinde hvert enkelt barns tillid, men det er forudsætningen for et godt resultat. Og arbejdet med børnene giver så mange glæder, at det er sliddet mangefold værd."

På sanatoriets legeplads har børnene rige muligheder for at bruge deres kræfter.

Billede fra lokal avis.

Det første med regelmæssig tilværelse var ikke fremmed for os. Det kendte vi hjemme fra. Det kan være vi var fattige og boede for mange sammen i en usund lejlighed, men vi blev kørt regelmæssigt, med faste spisetider og faste sengetider. Det med frisk luft var vel ikke noget særligt. Vi kom ud derhjemme hver dag og i børnehave, hvor vi legede ude og inde, som det kom sig.

Jeg kan ikke huske nogen voksne personaler fra den tid, som jeg senere i livet har været knyttet til, eller har savnet, eller spurgt min mor om vi skulle besøge dem igen. Det tror jeg aldrig har været på tale.

Jeg havde min søster at holde mig til, og græde sammen med. De - personalet har sikkert været godhjertede og velmenende, og passet deres arbejde. Men jeg må nok mene, at jeg kunne have været opholdet på Augu-

stenborg foruden. Jeg tror ikke at det i det lange løb gjorde nogen forskel på min sundhed. Hvordan det har indvirket på min mentale habitus, skal jeg lade usagt. Det er jeg ude af stand til selv at kunne bedømme.

Huset i Augustenborg var kæmpe stort, og højt til loftet i alle rum. Jeg havde en klar opfattelse af vores små stuer derhjemme, men dernede var det uklart og ubestemt, hvor grænserne var.

Vi boede tæt ved Augustenborg fjord, som efter årstiden skiftede overflade farve efter storm og vindforhold. Det var jo ikke det store hav, men iblandt var der storm over fjorden og bølgerne gik højt – så var det forbudt at gå udenfor.

Jeg husker ikke navne på de andre børn, men der var en pige der var utrøstelig når det blæste og var uvejr. Hendes far var fisker, så hvad kunne der ikke ske med hendes far – hvis.

Det var forbudt os børn at gå ned til fjorden – alene. Der var altid opsyn af voksent personale, når vi var uden for husets meter høje indhegning. Hvis det var vejr til det og vandet var tempereret, var der ledsaget badning. Det skulle være sundt og opbyggeligt for immunforsvaret, så det var højt prioriteret i kur opholdet.

Det skulle gerne gøre en forskel, at vi havde været på Augustenborg.

Når de voksne vurderede på én var det altid noget med om man var mager eller man så usund ud, havde flyveører eller var hjulbenet. Hvis det var "helt" håbløst – gik man med briller. Det var nok noget af det værste dengang – så stak man virkelig ud fra mængden. Birthe bar briller. Som selvfølgelig ikke var den nyeste års model fra Hollywood. Jeg tror, at Bir-

the ville have været ked af at gå med briller uanset hvilken model hun kunne vælge mellem.

Jeg tror at Birthe blev drillet en del i skolen på grund af sine ikke altid moderne briller. Hun var svært nærsynet, så hendes brilleglas kunne ikke slibes så tynde, så de lignede hinkesten med noget rundt om ørerne. Birthe forsøgte på flere måder at komme uden om sine briller. De kunne gå i stykker, de kunne blive væk osv. Der var et tidspunkt hvor det kom lidt op at køre derhjemme. Birthe stod klar i køkkendøren på 2.anden sal, og var klar til at flytte på børnehjem. Det var hun ikke helt indstillet på, så hun græd det bedste hun havde lært, og vi støttede Birthe, Tove og jeg. Nej, hun skal ikke på børnehjem. Hun stod der pakket og klar, med sin papkasse med tøj og legesager. Men så skulle hun også love min mor og far, at hun ville gå med briller. Det lovede Birthe heldigvis, så de gamle trak truslen om at hun skulle på børnehjem, hvis hun ville bære sine briller, tilbage.

Det var "brilleabe" fra morgen til aften i skolen og derhjemme, hvis der manglede argumenter ved uoverensstemmelser i stort og småt. Det kunne jo ikke helt undgås i den alder.

Vi blev målt og vejjet for at se hvordan vi tog fra. Jeg tog ikke et gram på. Det var ikke så nemt at være på toppen, så langt hjemme fra.

Dronning Ingrid var gift med dronning Margrethes far, kong Frederik. Dronning Ingrid havde et slot i Sønderjylland, hvor hendes gartnere og Ingrid fik tiden til at gå med at dyrke blomster i mange farver. Når hun skulle ud fra Gråsten slot og på officielle besøg, og vejen faldt forbi Augustenborg, blev vi vasket flere dage i for vejen. Så blev vi klædt på i vores

pæneste tøj, og i små trækvogne trukket ud til en vej med et Dannebrogss flag i hånden. Så skulle vi vinke til dronningen, når hun kørte forbi.

Det har sikkert været en festdag for institutionen, og pleje personalet. Ja – vi kom måske også lidt længere omkring end vi plejede, for vi blev kørt hele vejen i trækvognene. Ved det var der vel også en vis sikkerhed for, at vi ikke snavsede os til. Vi skulle se glade og veltrimmede ud – trods vores ydmyge herkomst.

Klar til at hilse på dronningen. Augustenborg.

Det må ikke altid være let at være dronning – og se så mange syge og fattige rundt omkring på institutions besøg. Det må være svært at rumme så mange lidelser – når man ikke selv har noget at bekymre sig om. Nå – de gør det sikkert i en god mening.

Der var besøg hjemme fra én gang om ugen, men det var næsten for meget, at rejse frem og tilbage.

I perioder var besøgene ikke så regelmæssige. Efter vejledning fra personalet, det er noget min mor har fortalt mig - var det blevet anbefalet at besøge os med større interval. Det var for hårdt for os, og især for Birthe, at se sin mor og sige farvel. Og for min stakkels mor og mormor, som fulgte med hvis ikke min far var med, må det have været lidt af en prøvelse.

Det kom der aldrig noget godt ud af. Den der moderne indkøring fra daginstitution hvor barnet skal lære og forældrene med, at få sagt farvel - den var ikke indøvet. Det blev den ikke medens vi var på Augustenborg. Sådan blev vi uden besøg i perioder. Vi blev hærdede på sjælen - jeg holdt mig rigtig tæt til Birthe.

Som voksen kan jeg næsten ikke tillade mig at sige hvor taknemmelig jeg er over ,at jeg havde min store søster lige ved hånden. Men alligevel. Hvad skulle jeg have gjort uden Birthe. Jeg ville have fået et knæk for livet. Måske har min søster fået det.

Stakkels min søster - hun er min heltinde i det virkelige liv. Når jeg ser hvordan krig og elendighed til tider gør børn forældreløse - så tænker jeg på min søster. Søkende kan tage ansvar i en tidlig alder - hvor forældre af gode grunde må slippe taget - og ansvaret for deres børn.

Jeg og min kære søster Birthe, fik heldigvis vores familie tilbage efter kort tids adskillelse.

Så var der ikke mere om den historie, og der blev ikke snakket mere om det.

Skoletid

” Husker du vor skole tid, husker den så nøje. Du var i en kjole rød jeg i stumpet trøje.” – lyd en revy vise, som var meget populær engang. Hvad er der med den skoletid.

I starten, da fabrikkerne tog fart i slutningen af det 18. århundrede, gik man i skole i arbejdstiden.

Min far arbejdede på Brandts klædefabrik i hjertet af Odense i 1950`erne. Det var et stort bomuldsspinderi til klæde og farveri, en kæmpestor og mæg beskidt arbejdsplads. Produktionen af færdigvarer farvede arbejderne kulsorte af støv. De var flere tusind arbejdere på den fabrik. Produktionen er for længst nedlagt.

Brandts Klædefabrik 1920

Brandts Klædefabrik blev senere om dannet til et slags kultur hus. Lugten fra tusinder af arbejderes daglige slid og ydmygelser, er transformeret til historieløs oplevelses ideologi.

Jeg synes at bygningerne, skulle have været jævnet med jorden – sådan. Jeg holder stadig fast ved min far og Brandts klædefabrik. Vores reol, som er hvid, og som indtil for nylig har stået inde i vores nye stue på Åkirkebyvej, er fra Brandt klædefabrik. Den har min far slæbt hjem på sin cykel. Han lod den støtte på den ene pedal. Oprindeligt var den mørk bejdset, og stod ude i vores kælder på Njalsvej. Den snuppede jeg med, da jeg flyttede til Århus.

Min far fortalte, at han havde arbejdet sammen med nogle som havde haft 60-års jubilæum på fabrikken. Netop de drenge gik i skole på fabrikken et

par timer om dagen. Børnearbejde under 14 år på fabrikker blev forbudt ved lov i 1913 i Danmark.

Nu dukker historier om børnearbejde op i andre dele af verden, hvor producenterne slår sig ned. Det kan være fodbolde, det kan Nike-tøj og alskens simpel produktion, hvor håndens arbejde, stadig kan konkurrere med maskinerne. I vores del af verden, ser vi ikke den grimme dagligdag for tusindvis af børn.

Vi sparker til dem, i bogstaveligste forstand, når vi skyder på mål, eller tramper på dem, når vi spankulerer i vores nyeste Nike-sko.

Det har været en kamp i alle lande, at få adskilt arbejde og skole, til det system vi kender i dag. Måden hvorpå skole drives, er stort set ens overalt i verden. Skolegang fra 5-års alderen til færdig uddannelse midt i tyverne.

Det er en offentlig opgave – i Danmark med obligatorisk undervisningspligt. Nogle forældre vil gerne betale for private skoler, så deres børn måske kommer længere frem i skoene, når der skal deles karakterer ud. Skole og arbejdsliv er endnu adskilt. Nu må vi se hvor længe.

Erhvervslivet æder sig langsomt ind på toppen af uddannelsespyramiden – universiteterne.

Først fødsel, så et par børnefødselsdage med børnelege og Dannebrog's flag. Så står den på institutionsliv, med faste spisetider og overvågning. Skolen er den øvelse, hvor alle samfundets borgere, skal op hver morgen, og indstille sig på dagens opgave/arbejde.

For de dygtigste venter der et langt forløb med specialiseret uddannelse og autorisation, til de fede jobs. For andre venter et mere beskedent arbejde, efter de obligatoriske skole år.

Fælles for toppen og bunden i herakiet: alle skal de lære at tilpasse sig, den herskende logik i vores samfund. Arbejdslivet kræver, at alle gør en indsats – så vi kan holde varmen inden døre om vinteren – og sålerne på vores sko ikke går op i limningen – for hurtigt.

Udviklingen af vores civilisation er jeg med på – i stort og småt, den kræver produktion. Det må være et must, at vi alle kan holde varmen om vinteren, og skærme os med paraplyer i regn vejr.

Men produktion af varer og tjenesteydelser, skal gå ordentlig til. Der skal produceres med hovedet – så alle kan følge med – og der skal smøres madpakker, så alle kan få noget at spise.

Det er lidt svært for mig i nogle få ord at beskrive min holdning, men jeg mener at lige værd baserer sig på lige mange penge i banken.

Det er lidt surt, at kræve solidaritet og lige værd, hvis der er for store forskelle mellem rig og fattig.

Der må godt være lidt materiel forskel, og vi er jo ikke alle sammen den skarpeste kniv i skuffen. Men den materielle forskel mellem rig og fattig, mellem uddannet og ikke uddannet, skal være med måde.

Jeg husker, som første års studerende i Århus. Jeg sad som repræsentant for studenterne i studie nævnet på Psykologisk Institut. Vores daværende institutleder var formand Gerhard Nielsen og professor af titel. Jeg foreslog at han opgav en del af sin fede månedsløn, for at vi kunne optage lidt flere studerende. Han holdt fast i sin aftalte løn. Det var selvfølgelig naivt af mig at foreslå, at han skulle gå ned i løn for at betale for et øget optag. Sådan hænger tingene selvfølgelig ikke sammen.

Systemet er nok mere komplekst. Jeg mener stadig - her 35 år efter, at jeg trods det var inde på noget af det rigtige, i princippet. Hvis der er nogen som snupper for meget til dem selv, så bliver der mindre til de øvrige, at deles om. Det er logik for perlehøns.

Det er ofte de klogeste, der scorer den højeste løn. De inkluderer sig i professioner og loger eller foreninger, hvor adgangsbilletten er eksaminer og autorisationer. Jo mere specialiseret jo mere bliver de begrænset til en særlig gruppe. Og så kan de tage fat, og stikke sugerøret, eller snabelen ned i kassen. Det er ikke små penge det handler om.

Jeg har aldrig helt accepteret de store forskelle i lønninger for samme arbejdstid.

Mit hjerte banker for de fattige, men jeg har det godt med selv at være materielt sikret. Jeg har indtil dato ikke givet en krone til velgørende humanitære formål, eller til Kræftens bekæmpelse. Uligheder og sociale forskelle, skal kompenseres via en fordelingspolitik, over skattebilletten.

Måske var det spild af tid alle de timer jeg har brugt på at læse politisk økonomi og især Karl Marx, for at finde svar på hvordan det går til. God fornøjelse - hvis i én dag støder på læsning af den gamle litterære marxist. Jeg tror stadig at han er et studie værd.

Ålykke skolen

Jeg gik i samme skole som mine søskende – Ålykke skolen.

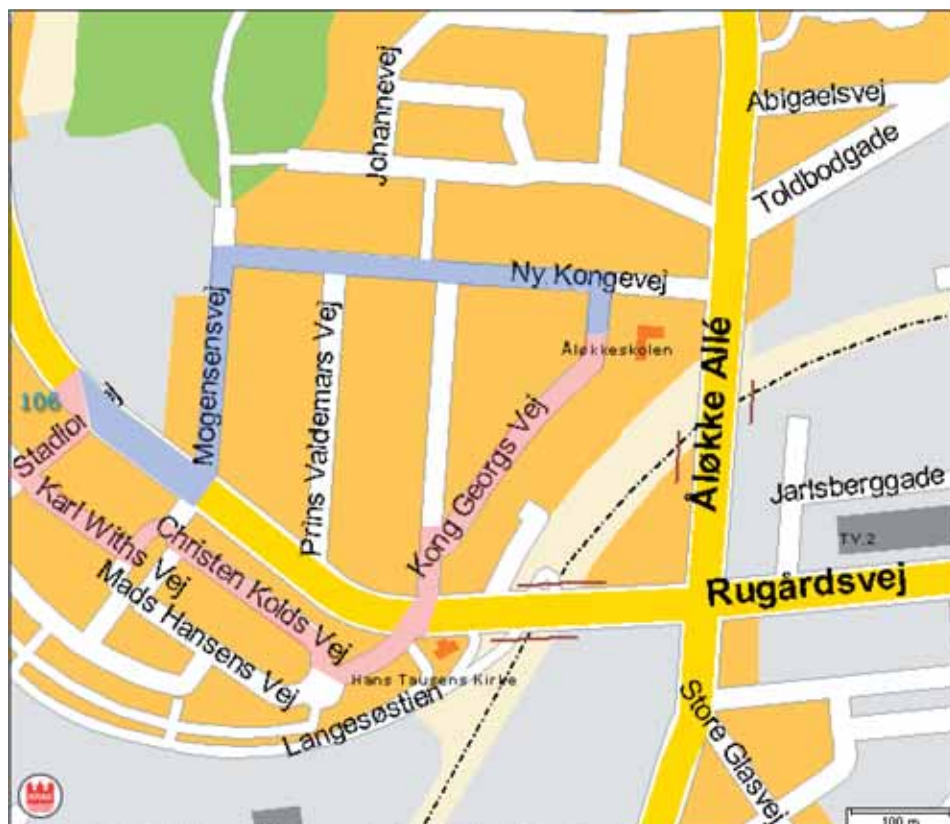
En lille skole med to parallel klasser op til 8. klasse. Den var bygget i tre etager og lå ned til jernbanen, hvor hovedsporet mod Jylland løb side og side med sporet til Brenderup. Ud af det ene spor gik eksprestogene mod Jylland, og parallelspejret ledte de røde skinnebussene mod nord til Brenderup og i modsat retning, øst på til Otterup. Der var drøn på dampen når lokomotiverne trak togene ud af Odense.

Skolegården var ikke større end den var omkranset af en rødstens mur, med en indgangs portal ud til nogle kolonihaver, tæt ved jernbane over-

skæringen på – Ålykke vej. Det virkede specielt at gå ind gennem en sådan portal.

Jeg gik til og fra skole, hver dag. Der var to muligheder for variation i ruten.

Den ene vej var et stykke op af Rugårdsbakken til bageren på hjørnet af Mogensensvej, og så til venstre, ned langs den smalle villa vej, med Rou-lunds fabrikken på venstre side, og ned i bunden af vejen til Ålykke skoven. Derfra til højre hen ad Ny Kongevej, og ligeud til skolen, for enden af vejen. Når jeg fulgte med mine søskende, var det den blå rute på kortet.

På hjørnet ved Mogensensvej og Ny Kongevej, var et slot lignende smukt hvidt hus, hvor der boede nogle piger, som vi sommetider fulgtes med.

Det hvide hus

Ud for deres hus var der en usynlig grænse ind til Snapind skoven. Det gik ned af en stejl bakke og ind i skoven. Der gik mange år, og man skulle være en flok, eller være gjort af noget særligt, hvis vi overskred grænsen til skoven, og gik derind. Historien om rødhætte og ulven var et sandt børne mareridt. Jeg drømte om den historie om natten, og den foregik selvfølgelig i virkeligheden inde i Ålykke skoven, som lå i forlængelse med Snapind skoven, ned mod Næsby og havnen. Der skulle jeg ikke have noget af at gå ind.

Indgangen til Snap Ind Skov 2006

Når jeg fulgtes med Leif i skole, var det en anden vej. Jeg hentede jeg ham rundt om Stadionsvej, og til højre af Karls Withs vej. Han boede på 1.sal i villa. Af sted tæt langs tjørnehækkene, forbi præsteboligen, ned til en rundkørsel tæt ved Hans Tausens kirke. Der skulle vi krydse Rugårdsvejen, og ned af, Kong Georgsvej til Ålykke skolen. Den røde rute på kortet.

Det var alvor at gå i skole. Når klokken ringede til time skulle der læres noget. Regning og læsning blev indstuderet efter bestemte anvisninger af læreren, som vi alle fulgte, uden at sige en lyd. Der var musestille i klasselokalet. Man sagde kun noget hvis læreren spurgte efter ens navn, og så ville man som regel ønske, at han havde spurgt en anden. Det var pinligt at skulle sige noget så de andre kunne høre det.

Jeg var måske vant til hjemme fra, at hvis de voksne spurgte om noget, så var det med at have paraderne oppe, for så var der nok et eller andet i vejen med én. Den mekanisme blev forstærket, når man blev overladt til sig selv, på egen hånd i skolen, og skulle svare på et spørgsmål fra læreren. Det var som at blive klempt fast i en skruestik. Der kom som regel ikke noget fornuftigt gensvar på lærers spørgsmål. Han blev bekræftet i, at man ikke var så klog eller var dårligt forberedt. Senere i et roligt øjeblik, vidste man godt hvad man skulle have svaret på det stillede spørgsmål, men så var det øjeblik forpasset. Den her dynamik, som jeg har skitseret, kørte rundt med én i årevis. Det var som at være i en osteklokke.

Billed af en skoleklasse fra 1940/50 i Århus. Det minder mig om Ålykkeskolen

Vi lærte at stave og læse. Jeg savner lidt den metode for indlæring, som vi lærte efter. Vi lærte at stave i stavelser, højt og i kor, indtil vi havde lært

det udenad. På den måde blev forskellene imellem høj og lav, mellem piger og drenge, udlignet, når vi øvede os i klassen. Læreren sagde første stavelse. Den gentog vi i kor, og så fortsatte læreren med at gentage de efterfølgende stavelser. Det var trygt at lære i kor.

Vi fik præmier for at skrive vores læsebog af. Stavelse efter stavelse, og ord efter ord, og sætning efter sætning. Side efter side i linierede brune kladde hæfter. Der var en indbygget automatik og en tryghed, som jeg især husker. Jeg kunne sidde i timevis og skrive af efter min læsebog.

Hr. Jacobsen, min klasselærer var en flink mand som ikke slog så ofte, men roste os når vi havde udført et stykke skrivearbejde tilfredsstillende, og uden fejl. Han læste åbenbart, hvad vi havde skrevet. Når der var fejl satte han en rød streg under det eller de ord der var stavet forkert. I slutningen af hæftet, når det var skrevet helt ud, var præmien en rød stjerne, tegnet med blæk. Den rigtige præmie var, at man fik lov til at starte forfra i et nyt kladdehæfte. Der var selvfølgelig konkurrence om hvem der var længst fremme, og kunne skrive flest hæfter. Det gik der udad.

Sådan lærte jeg at skrive og stave

Metoden var den samme i regning. Her startede vi med at lægge to og to sammen, og så byggede vi videre på det. Jeg regner stadig på samme måde, og efter samme metode, som jeg lærte i de første klasser. Så sidder det én gang for alle.

Når det skulle være rigtig fint skrev vi med pen og blæk. Det var lidt svært og hvis vi trykkede for hårdt med pennen, delte den sig på midten, og blækket flyd ud på papiret. Det blev til en blæk klat. Dem kunne vi

ikke helt undgå. Først med kugle penne forsvandt blækhusene fra skolepultene.

Blæk var som rødbede saft, eller navsværte. Det farvede godt og kunne altid ses. Det var ikke til at vaske af hænderne i første forsøg, og hvis det kom på tøjet, var det permanent.

Måske var det en fattig tid, men vi fik madpakker og mælk i skolen, hver dag. Der var to, tre eller fire styks madpakker, og 2dl mælk. Det var nok de fattige børn, som fik madpakker i skolen. Sådan kunne jeg godt føle det var. Der var mest ost og leverpostej, så det har ikke ændret sig så meget, hvilket pålæg man bruger på rugbrød.

Leverpostej er Danmarks national spise. Der var stykker med silde salat og en slags smøre ost med klumper i, som lugtede – ja, som om man ikke var blevet vasket i skridtet i flere dage. Vi kaldte osten for, nakkeost. Den var svær at få til at glide ned, selv med mælk i munden.

Den kom ned i bunden af skoletasken, og smidt ud derhjemme, eller på vej hjem fra skole. Jeg tænkte ikke på dengang, at tage rugbrødet ud af madpapiret og smide det ud hver for sig. Madpakken var ikke helt så usynlig som jeg kunne ønske, når den blev smidt i en hæk.

Der lugtede godt tæt i klasselokalet. Vi måtte ikke være inde i frikvarteret. Det var ud – både sommer og vinter. Der var ingen pardon.

Jeg ved ikke hvordan det gik for sig i de andre hjem, men vi blev jo ikke sådan vasket regelmæssigt. Vi havde ikke bad derhjemme, men koldt vand. Vi børstede tænder med pegefingeren dyppet i saltvand, og vores tøj blev vasket – det hvide, undertøj og sengetøj én gang om måneden, og

det kulørte, når det var snavset. Det var måske hver fjortende dag, eller mere.

Klassebillede fra Ålykkeskolen. Min søster Toves klasse. Tove sidder i ternet kjole og gummistøvler i midten, i første række. Billedet er fra 1950'erne

Skældsord som luseunger, beskidte lus, var dagligdags sprogbrug, som vi blev mødt med. Jeg vil ikke sige, at jeg blev hærdet overfor disse ydmygelser, men jeg kunne ikke rigtig gøre noget for at forsvare mig. Jeg havde ingen anelse om hvad de snakkede om, men jeg kunne jo godt lugte, at der var noget galt. Jeg kunne ikke forsvare mig på anden måde end at gøre gengæld, og kalde dem det samme, selv om de lugtede af parfume. Hvis de ikke holdt op, så var de selv ude om det. Det kunne ende med slåskamp.

Jeg var ikke så modig og stor i det. Jeg var mager og ranglet, og havde tynde overarme. Men jeg kunne slås hvis jeg var ophidset. På den måde

kunne jeg holde angsten for selv at blive slået - på afstand. Jeg kæmpede ofte i blinde, uden at vide hvad jeg havde gang i. Jeg kunne håbe på at mine store søskende kom og reddede mig.

Jeg husker engang hvor jeg var kommet til at sidde overskrævs på en dreng, som gik i to klasser over mig. Jeg frygtede at han skulle komme fri og slå mig. Jeg var så ophidset af bare skræk og angst, at jeg borede min tommelfinger ned i hans ene øje, og trykkede alt hvad jeg kunne. Hvis ikke gårdvagten havde hevet mig væk, så ved jeg ikke. Der kom min søster Birthe op på inspektørens kontor og hentede mig.

Når jeg skriver om begivenheder fra dengang, dukker der en følelse af angst op i min mave. Vi var i fare hele vejen hjem, især når vi gik fra skole. Så var der ingen voksne til styre begivenhederne. Det var den stærkeste ret der galt. Hvis der var fare på færde, gjaldt det om at snige sig en anden vej, eller - i bogstaveligste forstand at løbe for livet. Det kunne tage flere timer, at falde til ro efter en rigtig trussel og forfølgelse.

Jeg var nok den seje og ukontrollerede, som ikke vidste at argumentere, den provokerende type. Måske har jeg været god til genere andre og kalde dem hvad som helst, for der var tit nogen efter mig.

Det var noget vi selv gik og tumlede med. Der var ikke nogen af de voksne som kunne gå imellem og klare den for en. Vi havde hver vores måde at klare de daglige forretninger.

Den gode hr. Jacobsen, vores klasselærer spillede violin. Når der var fødselsdag i klassen eller vi skulle synge morgensag, så tog han sin violin og spændte buen. Inden han rigtig kom i gang og ramte tonelejet, kunne det lyde som han trak en kat i halen, men når han havde fundet melodien

og vi kendte teksten, og kunne følge med, var det rørende, højtideligt og fælles.

*Billed fra udflugt med Ålykkeskolen til Himmelbjerget ved Silkeborg.
Jeg knæler foran to af Birthes klassekammerater*

Vi fik karakter i tredje klasse. Jeg synes de rammer plet. Jeg er rimelig godt begavet, og ikke helt dum. Det har holdt sig livet igennem. Vi skal jo

alle sammen være her, og livet er en guds gave. Men det er ikke helt lige gyldigt hvordan Vorherre har fordelt lodderne i vægt skålen

Hvis man er født åndssvag så kan man ikke forestille sig, at verden kan forstås fra flere vinkler. Respekt for livet. Jeg har været tilfreds med hvordan min kniv har været slebet.

Skole:

Afd.:

Klasse:

Klasselærer:

Skoleåret

FAG	Standpunktskarakterer		
	Decbr.	Marts	Juni
Mundtl. dansk	5	5 ²	5
Skriftl. dansk	5	5 ¹	4 ²
Mundtl. regning	5	5	5
Skriftl. regning	4 ²	4 ²	5
Skrivning	4 ¹	4 ²	5
Orden med skriftl. arbejder ..	4 ²	5	5 ²
Historie			
Geografi			
Naturhistorie			
Naturlære			
Tegning			
Sløjd			5
Gymnastik			
Håndgerning			
Husgerning			
Fremmede sprog			
Gennemsnitskarakter			5,05
Klassens gennemsnitskarakter			4,92

I kristendomsundskab gives ikke karakter.

Karaktererne og deres betydning.

5 = ug er karakteren for det uordentligt gode og fejlfri arbejde.
 4 = ug er karakteren for et fintt og godt arbejde.
 4 = g er karakteren for et arbejde, der er jævnt.
 3 = lg er karakteren for et dårligt arbejde.
 2 = null er karakteren for et meget dårligt arbejde.
 1 = slet er karakteren for et slet og almindeligt uanstændigt arbejde.
 Til at betegne mellemstandpunkter bruges $\frac{1}{2}$ og $\frac{2}{3}$ eller + og -.

Karakterer fra 3 A, første gang jeg fik karakter i skolen.

Halvtredserne *en alvorlig tid*

Halvtredserne i det sidste århundrede, var stilhed før stormen. Der havde lige været krig i Europa. Alting skulle på hjul igen. Det var småt med daglig varer og alting fortsatte i samme systemer, som før krigen. Tavshed og kend din plads. Hvis min mor og far havde kigget i den store krystal kugle for at se hvordan deres liv ville forløbe, i forhold til deres forældres, så var der ingen tvivl. Ny generation, nye børn, men en tro kopi af den forrige generation. Man kunne aflæse sin egen fremtid, så sikkert som at aflæse gasmåleren i vores køkken. Det var hårdt arbejde til små penge, og ingen håb om væsentlige forandringer.

Danmark var et lille smørhul, trods alt. Efter krigen kom der gang i landbruget og eksporten til England og de allierede i Vesttyskland. Det var en del af venskabet, at vennerne købte vores varer. De store virksomheder i byerne var lokomotiver for den industrielle produktion. De store maskinfabrikker, jernstøberier og skibsværfterne i København, Århus, Odense. Ålborg og Frederikshavn leverede tonnager til verdenshavens købmænd. Og Brandts klædefabrik, hvor den gamle arbejdede. Arbejdslivet var kendetegnet med kadaver disciplin, som var det militæret der var arbejdsgiver. Der skulle være respekt for arbejdsgiveren. De statslige og kommunale myndigheder tog aldrig fejl. Hvis du havde trukket et nummer, kunne du fremføre dine ønsker eller klager, men det var højst tvivlsomt om du fik medhold. Der skulle et godt fodarbejde eller en hel del frækhed, for at komme igennem systemet, hvis du som lille mand insisterede på din ret.

På arbejdspladserne var der hakkeorden, kæft, trit og retning. Hvis du havde mod på det, og ville være med til at bestemme, eller lave om på

forholdene, så blev du stemplet som kværulant eller som kommunist. Hvis du havde været så modig og givet dig til kende for at få ændret på tingenes tilstand, fik du med garanti dine egne på nakken, og arbejdspladsens værkfører. Han kunne være som en blodhund. Hvis han fik fært af bytte, havde han magt til at bide til, og fyre folk. Det kunne være en katastrofe at stå uden arbejde, hvis der var arbejdsløshed, eller man havde fået ry for at være til besvær. Det kunne føre deres familier på randen af opløsning. Det var med at blive inde i folden, hvis den sociale tryghed skulle bevares.

Skolen var stedet hvor vi lærte den grundlæggende tankegang, til samfundslivet og arbejdslivet. Min søn, du skal lære at kende din plads. Den blev i bogstaveligste forstand banket ind i knolden på os. Var der den mindste diskrepans mellem børn og voksne, blev automat piloten udløst. En på snotten. De voksne slog til højre og venstre. Store og små, der var ingen forskel. De fleste uoverensstemmelser og konflikter, blev løst, som var det en standret i militæret.

Jeg lurede i lang tid over, hvordan det var muligt at forsvare sig. Det var helt utænkeligt at slå tilbage, eller at løbe af sted lige inden slagene faldt. Hvis det var muligt blev pinen bare trukket ud, til det næste møde med overmagten. Det blev aldrig glemt, hvis man stod til øretæver. De skulle betales tilbage, som var det renter af penge i banken. De voksne var som pantelånere på det punkt.

En god metode var at falde ned lige efter slaget, og lade som om, man var slået ud, eller bevidstløs. Det kunne give den voksne en lille skræk, hvis de ikke kendte konsekvensen af deres slag. Måske var jeg død, hvad havde de så tænkt sig. De var som regel tvunget til at gøre et eller andet, for at sikre sig at det var gået godt, at de havde slået til, men at der ikke var

sket den store skade. Metoden var en slags skjult modstand, som kunne forskyde smerten, i nogle få øjeblikke.

Der var varianten med ikke at vise, det gjorde ondt at blive slået på siden af hovedet. Tåre og efterfølgende gråd kunne opfattes som svaghed, og en anerkendelse til den som slog. Man var hård, selvom det smertede. Kampen stod i at holde tårerne tilbage og ikke vise følelser. Det kunne føles som dobbelt straf, at "bøddelen" udover at slå, kunne glæde sig ved at se at man græd i smerte. Man kunne til med blive hånet af voldsmanden, oven i hatten og blive kaldt for tøsedreng, hvis man græd.

Når vi sloges indbydes gjaldt der mere lige betingelser. Der var det tilladt at gå til den med de midler der var ved hånden, og forsvare sig. Ikke noget med at sparke, eller slå på en der lå ned Hvis det var en voksen, der var modstanderen, eller som havde valgt én ud - krævede kodeks, total imødekommenhed og nul forsvar. Man skulle stille sig an med armene ned langs siden, hovedet parat til slag. Ikke noget med at forvirre med at flytte på kroppen eller dreje lidt med hovedet, for eventuelt at glide af på slaget. Man lærte at holde munden lukket, når slaget ramte, og stå klar som en stumtjener.

Jeg er gået lidt ned i detaljen omkring autoritet og retten til korporlig afstraffelse. Det var systemet dengang. Det var svært at hamle op med, alene mand. Jeg udviklede de underligste måder at opføre mig på. Jeg har altid haft det forbandet svært med autoriter. Det har været en livslang kamp for mit vedkommende, at kunne leve én rolig daglig dag, uden at have paraderne oppe. Spøgelserne fra fortiden er vel nu godt gemt, men ikke glemt. Det har taget mig en menneskealder , to koner og fire børn at falde til ro. Jeg er jer dybt taknemmelig. Hold kæft hvor har jeg været oppe at køre.

Det er helt pinligt, at tænke på så mange år efter.

I halvtredserne, var alle relationer, mellem børn og voksne, voksne indbyrdes, klart defineret udefra en social rangorden, som syntes ubrydelig. Rollerne i familien var klart markeret mellem mand og kone. Her var der ingen forskel mellem høj og lav. Det var manden som bestemte og tjente pengene.

Børnene og hjemmet var konernes domæne. På arbejdspladserne i voksent livet, var det kæft, trit og retning, 42 til 45 timer, som arbejdsugen var lang.

Systemet blev lært fra grunden i skolerne. Skolen var for os børn – fast arbejde. Der lærte vi på lige fod med andre børn, at læse, regne og skrive. Vi lærte at komme og gå til tiden, og vi lærte på vores kroppe, autoriteternes kraft og indflydelse.

Så lærte vi at spare. Hver uge, på en bestemt dag, det har nok været fredag, efter lønnings dag torsdag, kunne vi købe sparemærker hos klasse-læreren. Der var ti og tyve ørers enheder, og sikkert nogle, som har været dyrere. Når vi havde sparet et bestemt beløb og klistret mærkerne ind i en spare bog fik vi en præmie, for hvert et bestemt beløb, vi havde sparet op.

Det var Fyens Stifts Sparekasse som var på banen i klasselokalerne. Præmien var et billede af en af vores konger, som kunne klistres ind i en bog, med det danske rigsvåben på for siden af hæftet. Den første konge, som vi kunne spare op til, var Christian den første. Den gode mand levede i Danmark fra 1448-1481. Så ved i det.

Jeg sidder med bogen i hånden. Den fine bog med den danske kongerække er komplet, så vi har sparet og plaget vores forældre til den store guldmedalje, for at være med fremme, og vise, at vi ikke var fattige, at vi var lige så gode som de andre til at spare.

Dronning Margrethes far er den sidste i hæftet. Han blev konge i 1947. Under hvert billede er der en lille tekst, som man jo kan lære af.

Under Frederik står der: "Søofficeren blandt de danske konger. Ved sin jævne og naturlige færden har han vundet mange. Under ham begyndte landets opbygning."

Måske er det mine søstre der har sparet sammen til kongerækken. Måske har vi været fælles om at spare op.

Nå – bortset fra al det halløj med de voksne, var der masser af plads uden for deres synsvidde. Det var måske det befriende ved den tid. Den ret så skarpe adskillelse mellem børn og voksne.

Lige under voksenalderen, passede vi os selv og vores egne gøremål. Vi var overladt til selv at finde på noget at lave og give os til. Bare vi lærte, hvad de voksne ikke ville have, eller hvis vi undgik at de fik noget at vide, som de absolut ikke ville synes om - så var der fri bane i børnehøjden.

Frikvarter

Vi blev ofte kaldt på, når det var spisetid, eller vi skulle ind. Det lille tagvindue i skråæggen fra køkkenet ud til gården gik på klem, og en skinger dansk stemme, som en anden imam fra en mineret, kaldte os ved fornavn: BENT - vi skal spise – der er aftensmad. Gadelygterne er tændt, du skal i seng.

Carl Hvitsvej

Den første regel var at komme på afstand fra de vokse, især hørevidde.

Jeg gik i første klasse med en dreng der hed Leif. Han boede i hus, først på Carl Hvitsvej. Jeg hentede Leif på vejen og så fulgtes vi ad

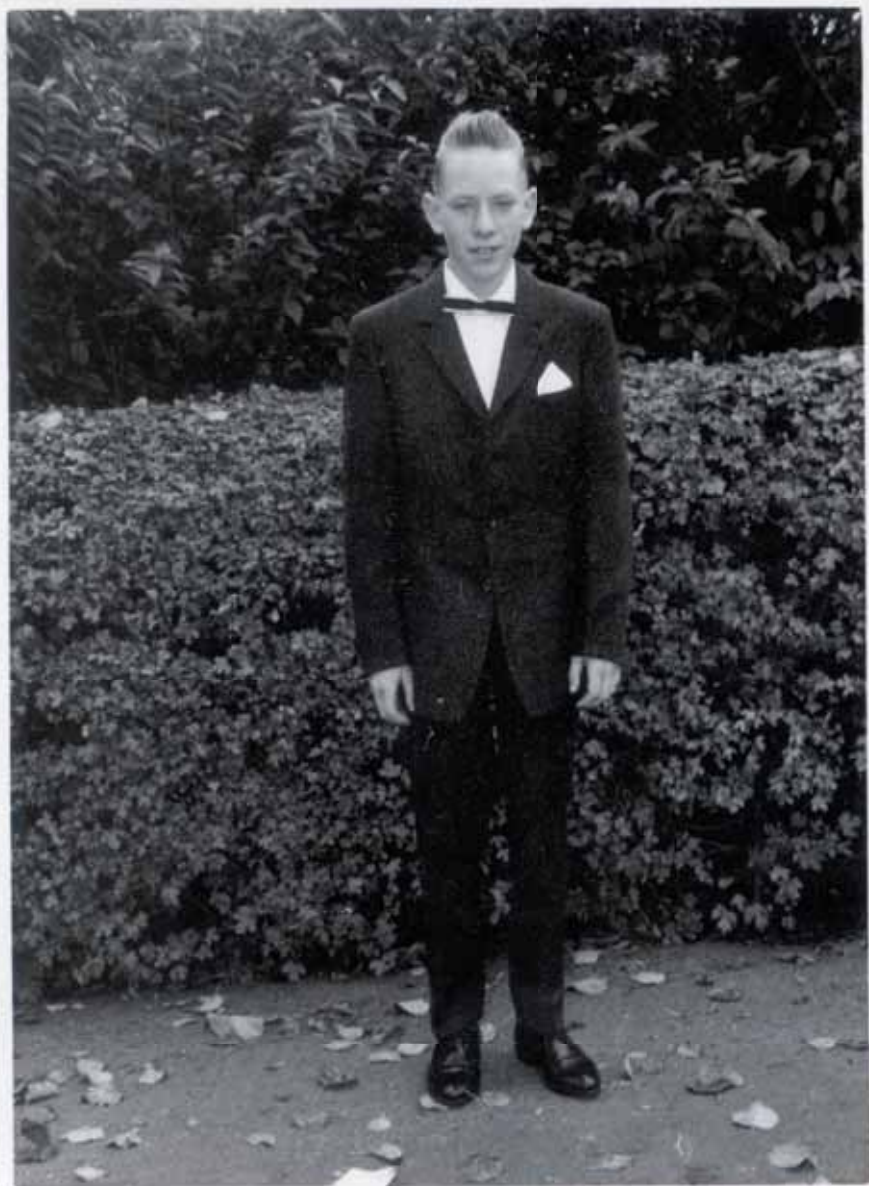
På samme vej lidt længere henne boede præsten, Hr. Viderik i præsteboligen, som hørte til vores sogne kirke. Han var nærmere Gud end os. Vi løb altid forbi præstens hus, når vi var på vej til skole. Jeg ved ikke hvordan vi havde fået den erfaring, at præster var farlige, eller det som de repræsenterede, ikke var af denne verden. De voksne har nok omtalt dem som mærkværdige, og ikke til at forstå, for almindelige mennesker. I skolen lærte vi salmevers udenad, som understøttede det autoritære og kristne menneskesyn: vi er alle født lige, men det gør ikke noget at nogle er rigere end andre. De rige er også mennesker, og de skal behandle de fattige med barmhjertighed og give almisser, og ikke lade nogen fryse og sulte, når der bydes til juletræs fest, og den lille Jesus' fødselsdag skal fejres.

Kirken som institution er en søjle i vores historie, og præsteskabet både det kristne og katolske, er repræsentanter for noget de ikke ved en skid om. De sælger tro, på lige fod med en forsikringssælger, som banker på en hoveddør, og vil sælge en livsforsikring.

Med tiden, synes jeg at den kristne søjle, som tradition for fællesskab, ved fødsel og død, er helt ok.

Det giver mening, at holde fast i nogle ritualer. Men indholdet i troens budskab, har jeg måttet melde pas på. Så det ender som regel med at det er en præst der får det sidste ord.

Jeg blev konfirmeret i Hans Tausens kirke, men meldte mig ud af folkekirken, da jeg blev myndig og selv kunne bestemme, som 18-årig.

Mit konfirmationsbillede taget udenfor kirken. Hans Tausen

Jeg skulle dengang personligt møde på præstens kontor og skrive en udmeldelse. Dernæst skulle jeg give møde et par uger efter, og begrunde overfor præsten, hvorfor jeg ikke ville være medlem af folkekirken. Så fik jeg lov til at gå, og leve mit liv uden herrens åsyn til at lede mig på vej.

Konfirmations billede med mine forældre udenfor kirken.

Min tro er enkel. Verden er stoflig, og alt liv er biologisk og forgængelig. Mit liv med bevidsthed og familie, er her og nu. Når jeg er død har jeg ingen menneskelig bevidsthed, ingen karakteristika, som forbinder mig med det liv, som jeg kender, som jeg skriver historier om, netop nu.

Jeg er erklæret eksistentia­list og politisk anarkist. Mit liv får betydning, med de meninger, som jeg synes er vigtige, med de følelser, som jeg knytter til mine kære, til jer og min familie, og med den alvor jeg lægger i de opgaver, som er nødvendige at gå i gang med, og finde løsninger på. Livet er alvor, og det daglige møde er og bliver aldrig en rutine. Livet er således at turde gentage noget som tilsyneladende kan virke meningsløst, når alt alligevel bliver glemt – én dag. Hvad er så formålet.

Mine to søstre og konfirmanden

Livets rutine, mine kære børn, det er gaven. Hold ud og giv livet jeres mening.

Terrænet bag børnehaven hvor jernbanen svingede mod nordvest, var et fristed. Odense atletik stadion lå der, øde hen om eftermiddagen. Det var temmelig sent fyraften, og hvis der dukkede voksne op, på det tidspunkt var vi længst hjemme bag lås og slå. Der var ingen beboelser i synskredsen. Det var vores land.

Vi gik i klasse med Jytte og Marianne. Jeg ved at Marianne boede i de gule toetages boligblokke, lige over for atletik stadion. Hun havde langt hår, som var sat med slangekrøller. Jeg sad lige bag ved Marianne i klassen, og jeg har nok siddet og kigget på hendes slangekrøller, for jeg kan tydelig huske dem endnu. Jeg fandt senere ud af, at slangekrøller er man ikke født med, men de kan laves med et krøllejern. Hvad vidste jeg om det. Det må have taget mange minutter, at få gjort klar, hver morgen. Der var også piger i klassen, som havde flettet deres hård, hver dag.

Både Marianne og Jytte var med på at lege. Vi legede gemme leg, indianere og cowboydere, og vi legede med hinanden og hinandens kroppe. Når vi havde tid og var fri for overvågning, prøvede vi os frem. På vores egen måde fumlede vi med at lære naturens forskelligheder. F.eks legede vi dum dum. Vi drenge lå på ryggen og så skulle pigerne slå på os med deres knyttede hænder. Ikke hårdt, men alle steder på kroppen. Bagefter var det vores tur. Det var hot.

Fra første klasse var der offentligt tilsyn med vores tænder. Det var helt fint. En gang om året kom hele klassen ind til byen, for at få kommunal tandpleje. Den ene halvdel af klassen kom til om formiddagen, den anden

del om eftermiddagen. Det var festligt at være en stor flok sammen i venteværelset. Så var det ligesom lettere, at udholde ventetiden.

Vi, Leif og jeg, havde den fordel, at kende Marianne og Jytte fra marken ved jernbanen. En del af ventetiden tilbragte vi under et bord i venteværelset, sammen.

Det var skrækkeligt, at skulle ind til tandlægen, og sidde i stolen. Med den tandhygiejne, som jeg var vant til hjemme fra, var det sikkert, at der skulle bores, og fyldes ud med kviksølv plomber.

Jeg havde ikke nogen tandbørste, men brugte fingeren, som blev dyppet i saltvand.

Det var selvfølgelig ikke godt nok. Boremaskinen, var en stor søjle, som fyldte godt ved siden af den varme stol. Der var udvendig rem træk på boremaskinen. Når boret var i gang, kunne vi følge remmene, køre frem og tilbage i hvert led. Boremaskinens hastighed var slæbende langsom, og den karakteristiske lyd som boremaskinen frembragte, var skræmmende. Hold da kæft og det var uden bedøvelse Smerten og frygten kunne knægte selv den sejeste.

Efterfølgende har jeg ikke fået bedøvelse, når jeg en sjælden gang, som voksen, skal bores i tænderne. Siden jeg flyttede til Århus, og selv skulle holde mig med kost og mundhygiejne, har jeg stort set ikke haft nogen huller i tænderne.

Nu har jeg den alder hvor tænderne, skal bygges op og stives af med guld i mund, for at kunne holde til sidste bid.

Mælkemanden

Jeg vil afslutte historien om mit korte liv på Ruggårdsvej i Odense, med at fortælle om mælkemanden Johansen, en lille tæt mand, med fregner.

Det var ikke fast arbejde, at hjælpe mælkemanden, men jeg anstrengte mig til det yderste, for at få lov til at hjælpe til. Han kunne et eller andet den gode mælkemand.

Mælken blev bragt rundt i vores kvarter på hverdage, i alt slags vejr. Mælkevoغن blev trukket af en hvid plettet hest, og Johansen var kusk. Det var som at komme i himmeriget, at få plads foran på mælkevoغن ved siden af mælkemanden, og sige klik med tungen, så hesten satte i skridtgang. Det var den første kommando hesten lystrede, som du skulle lære, hvis Johansen tillod det. Til at begynde med når du hjalp til, sad du ved siden af kusken, og imiterede den særlige slåen smut med tungen, ved at presse den hårdt mod ganen i overmundet. Det af sted kom en distant skarp lyd, som var kort og myndig. Det var nemt nok at konstatere, hvis du gjorde det rigtigt. Det var en heste starter lyd, som hesten reagerede på hvis du gav den rigtige kommando.

Hvis det gik godt, og Johansen, havde lært dig at kende, kunne jeg få lov til at hoppe op på vognen, og starte hesten. Tømmerne lå hen over den høje håndbremse midt for på forsædet. Først skulle håndbremsen slækkes ved at låse håndtaget op og trække grebet tilbage til neutral. Dernæst fat i tømmerne og på med starter lyden til hesten. Det var intenst og højspændt at sidde med det store ansvar for en hel mælkevoغن.

Når hesten skulle stoppe, satte du tungen op mod ganen, og blæste luft ud af munden, så det lød som pruh pruh pruh. Gerne flere gange efter hinanden. Det lød som en kærlig hilsen til hesten, når Johansen, gav lyden. De gik og småsnakkede med hinanden, hesten og Johansen.

Men Johansen kunne det der. At få een til at føle sig som en million, eller som den heldigste i hele verden. Når det var fyraften, kunne jeg nogle gange få lov til at følge med Johansen hjem på mejeriet, og stalde hesten op til fyraften.

På hverdage hoppede jeg på mælkeruten, når jeg kom fra skole. Jeg havde en vis flair for kvarterets rum, hvor de forskellige gader lå i forhold til hinanden. Det var med at komme først, hvis der var andre drenge, som ville byde sig til. Der var kun plads til en medhjælper. Det var ikke en legeplads, som han sagde.

Mit arbejde var, at hente de tomme mælkeflasker i opgangene, eller ud for gadedørene ved husene.

Jeg lærte at læse beskeder skrevet med blyant på en lap papir, som var rullet sammen, og stukket ned i halsen på mælkeflasken. Vi solgte 1dl, 2dl, halve og hele liter mælk i glas flasker. Mælk i alle størrelser, kærnemælk i halve og hele litre, og fløde i de to små størrelser. Måske var der en flaske med en halv liter fløde.

De tomme flasker skulle stables i jern net efter størrelse og de ordrede med retur. I starten, skulle Johansen sige god for det, som stod på sedlen, så der ikke kom kludder i forretningen. Han vidste nøjagtig hvor meget hver enkel kunde havde bestilt til hverdag. Der kunne komme gæster, eller perioder hvor der skete ændringer i husstandens sammensætning. Det

fik indflydelse på Johansens forretning, og han vidste som få, besked med det sociale klima i kvarterets husstande. Var manden sømand og rejst til Mander lay, var konen på hospitalet. Dengang tog tingene længere tid at komme efter. F.eks kunne en galdestens operation godt holde den ulykkelige bundet til en hospitals seng i ugevis.

Der blev ikke betalt fra dag til dag, men én gang om ugen. Hvis der ikke var nogen hjemme, når vi kom med mælken, lå betalingen pakket ind i papir på toppen af den tomme mælkeflaske, lige på øre. Hvad har det kostet, måske et par kroner, at holde en familie med mælk om ugen.

Johansen havde en barket næve, som var temmelig bred og små fregnet. Om vinteren havde han et par uld handsker, hvor fingerspidserne var klippet af, så de kun dækkede fingrenes første led. Det gave et bedre greb på de kolde mælkeflasker, som kunne være glatte at holde fast om. Jeg fik aldrig et par rigtige mælkemands handsker.

Hvis det var frost vejr, og mælken stod ude tilstrækkelig lang tid, skubede frosten kapslen af mælkeflasken, og den skød i vejret som en trudse hals med hat på. Mælke kapslerne var sådan lidt pap agtige med et gult låg af noget metalagtigt, hvor mejeriets navn var påtrykt. De blev senere skiftet ud, mens jeg var mælkekusk, med et låg, som var af ren rødligt metal. Det var måske da mejeriet skiftede ejere.

Om sommeren, kunne de være svært at holde mælken tilstrækkeligt afkølet. Lange kvadratiske isblokke skulle hakkes til mindre stykker med en issyl, og fordeles ud over mælke nettene, for at holde dem afkølet. Jeg ved ikke hvor godt systemet har fungeret, men mælken stod ikke så lang tid ude. Der var næsten altid en husmor der var hjemmegående. Når mælke

klokken lød, kom konerne ud af de små hjem, og kunne orientere Johansen om tingenes tilstand.

Der var to ting, som Johansen holdt for sig selv. Det var den sorte bog og lædertasken med skulder rem, som var hans kasse beholdning. I den sorte bog var noteret hvad folk havde fået af mælk, og hvor meget de skyldte mælkemanden.

Når han modtog betaling åbnede han tasken ved at slå låsen fra på toppen af lædertasken, og lod sin brede hånd dykke ned i bunden, og op kom en håndfuld mønter i alle værdier. Han lod dem sive ned i tasken mellem sine spredte fingre, og med den anden hånd søgte han efter de mønter, som passede med retur på betalingen.

Den skovl bevægelse ned i bunden af tasken med den ene hånd, var daglig rutine i årevis, og bevægelsen blev gennemført, med samme nøjagtighed uden variationer, hver gang.

Jeg havde et særligt øje til tasken med penge. Når vi nåede til afslutningen på mælkeruten, for enden af Christian Kold vej, lige rundt om svinget ud for Hans Tausens kirke, var det "juleaften", og tiden stod stille.

Der blev gjort et sidste holdt. Hesten fik sin mulepose med havre og et klap på bugen. Vognen blev gået efter, og de sidste mælkeflasker blev sorteret efter størrelse i de rigtige net, og den fyldte mælk blev placeret med øje for balancen og vognens ligevægt til hjemturen.

Det åndeløse øjeblik var kommet, nu det skulle afgøres. Hvis Johansen åbnede sin lædertaske og strøg hånden en sidste gang, som en ral graver i et havnebassin, var den god nok. Dagens løn og belønning ventede. Hvor

meget, var ikke til at forud se, men det var ikke det afgørende. Det vigtige var, at der faldt håndører af.

Turen hjem til Ruggårdsvej nr. 106 efter en dag med mælkemanden, og hånden knyttet i lommen om dagens løn – ja hvordan skal jeg beskrive den følelse af værd, som mælke manden Johansen kunne putte i min tyn-de krop.

Nyt land. Immigration

Ruggårdsvej var som en flod. Den flød fra Kongensgade i centrum af Odense, snoede sig som en bugtende slange nord på ud af Odense, gennem Tarup, Pårup, Slukefter og længere forbi Langesø, mod Brendstrup, centrum for Nordvest Fyens humlehaver og ølproduktion.

Vi flyttede fra Ruggårdsvej i midten af halvtredserne. Jeg har været omkring ti år og gik i fjerde klasse. Lejligheden i ejendommen vi boede i var utidssvarende, for at sige det mildt. Det var noget gammelt lort. Sundhedsfarligt for liv og helbred.

Jeg forestillede mig at vi flyttede på indianer vis. Vi pakkede vores få ejendele ned i kanoen, som min far havde tøjret ved kantstenen ud for Ruggårdsvej nr. 106, og vel indenbords kanoede vi ud på den store flod, ad Rudgårdsvejen mod nordvest, for at slå os ned i ukendt land, Njals land.

Njals Vej

Saxoparken var lidt af et socialt eksperiment. I begyndelsen af halvtredserne havde Odense kommune efter pres, et eller andet sted fra, som jeg ikke vil gå i detaljer med, gennemført en sanering af nogle husvilde barakker, på *Helena* vej, en sidde gade til Skibhusvej lige før Fredens kirke. Cementenborg på det gamle Nørrebro tæt ved havnen, var et lignende kvarter.

Vi kom med i Saxoparken, efter 11 år på den kommunale venteliste. Sammen med 320 andre familier, fik jeg for første gang lokum med træk og slip inde i huset, og med i købet, helt uhørt, varmt vand i hannerne. Jeg blev ramt af akut siddesyge. Jeg var ikke til at drive ud fra vores nye toilet, som det hed. Det tog ikke lang tid inden der blev indført rationering på varmt bad. Nu skulle de gamle selv til at betale for deres og vores forbrug. Som jeg husker det, var standarden et ugentligt bad, eller der omkring. Vi kom jo i bad i skolen når vi havde gymnastik, og min far kunne tage et bad på arbejdspladsen.

Historien melder ikke noget hvem der har navngivet Saxoparken, med de to veje Njal og Saxo. De skød ud fra en spids vinkel og endte blindt i hver sin ende. Tilsammen afgrænsede Njalsvej og Saxovej Tarupsgårds huse, rækkehuse i to etager, med en lille forhave og bagtil en prydhave. Lidt i engelsk stil. Rækkehusene var bygget i blokke med 15-20 huse, på hver side af vejen, Njalsvej. På Saxo vej lå Tarupgårdshusene på den ene side af vejen. I midten var en fælles areal, som var udlagt til grønt område, og legeplads. Alt var moderne og tidssvarende.

Saxoparken var dengang placeret et godt stykke udenfor byen. Bus linje 2 havde endestation ved paraplyen. Derfra var der godt og vel en og en halv kilometer at gå til Njalsvej. Senere blev buslinjen forlænget ud til Saxoparken.

De kommunale myndigheder havde erfaring for at boligstandarden i sig selv ikke var nogen garanti imod slum og barak folket. Frygten for at de gode folk på ingen tid ville gøre Saxoparken beboelig efter deres egen smag, på tværs af gældende forskrifter og vedtægter, drev de kommunale myndigheder i offensiven med en strategi.

Myndighederne arrangerede familierne til indflytning i Saxoparken efter graden af belastning på den sociale udgiftsside. En familie som skyldte i skat, eller havde hævet social hjælp, blev klemmt ind mellem to nabofamilier, som havde et rent blad i de sociale registre og politiets strafferegister. Strategien blev ikke offentliggjort i Demokraten, den lokale socialdemokratiske avis, men de voksne spottede hurtigt dem på "socialen" da livet i Saxoparken var kommet rigtig i gang.

Barak- og slumfolket skød frem med regelmæssige mellemrum i blokkene. Deres historie var forskellig fra naboens. Den kommunale strategi at udvalgte socialt belastede familier måske ville ændre social adfærd ved det gode eksempels princip, hvis de blev naboer til ligestillede retskafne familier, som kunne klare sig selv uden hjælp fra socialen, eller ved eget arbejde - slog ofte fejl.

I løbet af et års tid eller to mødtes slum og barakfolket i et nyt opsamlingsheat i et andet nybyggeri, i den anden ende af Odense.

For hver tre boligblokke, blev der dannet en forening. Myndighederne havde gjort sig nogle tanker i retning af at opdrage beboerne til nærdemokrati. En smuk tanke. Foreningen havde et sæt vedtægter. Hver husstand havde en stemme, som valgte en bestyrelse, en bestyrelses formand, og en kasser. Kasseren modtog husleje indbetaling inden den tredje hverdag i måneden. Der blev betalt i privaten hos kassereren, som udskrev en kvittering på en dags dato blok. I mange år var det "sorte" der var kasser, men der var ikke mange af os børn der havde lyst til at banke på hans dør for at betale husleje. Der gik rygter om at der lugtede af fims og gammel mados, og så røg han cerutter, som forpestede lugten og hang i gardinerne. En gang hver måned var der medlems møde i foreningen, med dagorden. Der blev skrevet referat, og hele herligheden blev udgivet i et lokalblad. Alle Saxoparkens foreninger var sluttet sammen i en fælles forening, med en fælles bestyrelse og en fælles formand. Der var gang i lokaldemokratiet.

Faste punkter på dagsordenen, var driften af de fælles vaskehuse, et i hver forening, fælles regler for god opførsel, og vedligeholdelse af private haver, og fællesarealet. Saxoparken var et godt eksempel på dansk socialdemokratisk tænkning. Der skulle løftes i flok og arbejderklassen skulle leve med social respekt og værdighed gennem medindflydelse på deres dagligdag. De var også mennesker. Den praktiske dagligdag i Saxoparken skulle vise vejen.

Saxoparken lå tilfældigt som en forskudt forpost i læ af et militært øvelsестerræn. Det var naturligt nok forbeholdt militæret, men på lørdage og søndage i sæsonen, knaldede lerdueskytterne løs i takt med lerduernes automatiske flyveture. Lerduerne blev støbt hos automobilfirmaet, Kronsbjerg og Søn, som lå ved den gamle Snapind station. Mange år efter jeg flyttede til Njalsvej, kom jeg til at arbejde hos Kronsbjerg, hvor jeg erfare-

de hvor lerdueerne fra øvelses terrænet kom fra og hvordan de blev fremstillet. De presses og støbes af en grødet tjæremasse, som lugtede fælt. Så vidt jeg ved er det stadig en olympisk disciplin, lerdue skydning. Politiets hundedressur havde sit eget lille område på militærets øvelses-terræn. Der var lovlig adgang for folk med medlemskort til hundeopdragelse.

Den militære forlægning var et materiale depot, og service værksted for militære køretøjer, lastbiler og motorcykler. Rundt om forlægningen var der hegn i lofthøjde. Efter mørkets frembrud var der altid to soldater på vagt med opplantede bajonetter vejen rundt om forlægningen, på den indvendige side af hegnet.

Øvelsesterrænet derimod var mere ubevogtet. Efter lygtetændings tid blev der sendt patruljer ud fra hovedbygningen, uden for indhegningen. Når de havde været rundt en enkelt gang, kom de som regel ikke mere den aften. Vi havde skarpt øje på disse patruljer. De var "livsfarlige" og en latent trussel for de frække drenge i Saxoparken.

Jernbane linjen, som sporede Brenderup ekspressen nordvest på, trak en grænse mellem Saxoparken og militærets øvelsesterræn. Godt gemt bag ved nogle højt voksende bøgetræer, kun et stenkast fra ende huset i blok ni i Saxoparken, stod et grundmuret hus med teglstens tag i to etager.

Det var ubeboet, men bag om ryggen på militæret, blev huset hovedkvarter for gadens generalstab. Ikke så få iblandt var godt i gang med at kvalificere sig til en små kriminel karriere.

Det var selvfølgelig forbudt og vores indtagelse af huset, som tilholdssted om aftenen, var hemmelig, og uden de voksnes vidende og tilsagn. Det

kunne være begyndelsen til noget stort. Ofte var det mørkt når vi mødtes i huset, men vi sad tæt, og jeg lyttede med åbne øjne, når de store drenge rullede sig ud og fortalte om deres meritter. Roe lygterne blev tændt og der kom gang i smøgerne og hosteriet. Alles erfaringer, uanset alder blev stykket sammen, for at lære hvordan man undgår at blive snuppet. Det gjaldt om at undslippe politiet.

Den praktiske del af tyve faget, indbrudsteknikker, åbne døre uden nøgle, smadre vinduer uden at støje, blev gennemprøvet i huset, som var som skabt til dette formål. Vi gik systematisk i gang med at rive huset ned. Alt inventar blev splittet af, taget og tag render blev solgt som gammelt jern, og døre og vinduer blev brugt til tømmerflåder i et vandhul, ikke langt fra huset.

I dagtimerne var der ingen fare på færde. Huset var frit og ubevogtet. Men så snart det blev mørkt, var det nødvendigt at vi organiserede en vagt ordning, for at holde øje med de rigtige vagter. Frygten for at blive konfronteret med en af patruljerne i uniform og opplantede bajonetter, gjorde det hemmelige liv i huset alvorligt.

Den ydre fjende kunne stå i døren hvad øjeblik det skulle være. Den militære trussel rangerede på højde med angsten for politiet. De rangerede igen over forældrenes autoritet, der i sammenligning ikke havde andre magtmidler end øretæver. Militæret var af en hel anden størrelsesorden i forhold til de voksne derhjemme.

Vores underlegenhed og afmagt steg i takt med de magtmidler, som vi vidste militæret var i besiddelse af. De havde kampvogne, tanks og geværer. Og de havde retten til at slå folk ihjel. Vi skulle ikke nyde noget af at blive opdaget. I vores opfattelse var det livsfarligt. Når vi sad i kælderen

i det tomme hus om aftenen, trykkede den militære overmagt os tættere sammen. Hvis der blev fløjtet "de kommer", var det med at holde kæft og holde vejret. Roe lygter og tændte stearin lys blev pustet ud omgående. Der blev øjeblikkeligt bælgmørkt, og vores kollektiv blev sprængt i stumper og stykker. Hver enkelt måtte klare sig selv, og sin egen angst. Vi blev splittet i en døde lignende isolation. Hold kæft det virkede stærkt.

Befrielsen kom med fløjtet "klar bane". Disse øjeblikke med det kolossale intense pres på nervesystemet, fik nogen af os til at stikke af i en vis fart og hjem på wc.

Der må være nogen, som har gjort sig nogle overvejelser, om huset, og hvordan det i løbet af en kort periode blev raseret. Det blev derfor revet ned og jævnet med jorden. Hvis nogen dengang havde været lidt vakse, kunne det samme hus snildt være blevet indrettet til et ungdomshus. Hvis det var kommet i drift, som et sådan, ville det have rykket for alvor, og den sociale forsorg ville have svinget i takt med Elvis og tidens nerve. Det havde været en flot mulighed, set i bag klogskabens ulidelige klare lys.

Jeg har ikke tal på hvor mange unge fra Saxoparken der kom på afveje, og blev kriminelle. Der har nok været et par stykker som skulle en tur igennem systemet.

Jeg blev taget i tide. Jeg havde lidt på fornemmelsen hvad der ventede, i den periode. Jeg holdt jævnlige øje med posten. Jeg vidste fra de andre i miljøet, at politiet havde fat i os. Ganske rigtigt. Der dumpede et brev ind ad brevsprækken. Der var aftalt tid og sted for møde på politigården inde i Odense. Det var klamt. Min far spurgte om det var en fejl, men det måtte jeg jo bekræfte, det var det ikke. Så blev der i øvrigt ikke snakket mere om det. Karl måtte tage fri fra arbejde på møde dagen. Vi gik hele vejen ind

til Odense, ad Ruggårdsvej, ind forbi banegården og hen til politigården ved H.C. Andersens hus. Der blev ikke mæglet et ord på hele turen. Vi gik lidt spredt ved siden af hinanden.

Jeg husker ikke i detaljer, hvad politiet havde på mig. Jeg var ikke den store kanon, men jeg havde været med til at sælge nogle materialer, som absolut ikke tilhørte mig eller min familie. Jeg havde nok også stjålet nogle cigaretter fra købmanden rundt om hjørnet i krydset mellem Ruggårdsvej og Rismarksvej, det kryds hvor Tarupcentret ligger i dag, og solgt de samme flasker op til flere gange. Det var pokkers svært at gå til bekendelse.

Jeg lagde kortene på bordet, og min far græd, den voksne mand. Det glemmer jeg aldrig. Den kære voksne mand var blevet ydmyget og pisset på. Det var kommet helt uventet, at jeg kunne finde på den slags narrestreger. Jeg havde måske heller ikke tænkt det særligt grundigt igennem.

Turen hjem på gå ben til Njalsvej var nøjagtig ligeså tavs, som ud turen, men den varede et ondt år. Det var som jeg var på vej til verdens ende. Jeg havde ingen planer om at fortsætte med små plat. Jeg var blevet godt og grundigt kureret, af min fars tavshed og forpinte ansigtsudtryk. Den sad. Det var jo ikke meningen, at den gamle skulle være blandet ind i det på den måde. Jeg var knap så smart til at regne den ud hele vejen rundt. Indrømmet. Han nævnte ikke et ord om den kedelige episode ever since.

Siden dengang er det næsten lykkes mig, at holde tungen lige i munden og styre udenom bevidste ulovligheder. Jeg vil overveje om jeg senere skal fortælle jer hele sandheden om jeres fars meritter på det felt. Det vil jeg lige tænke en ekstra gang igennem.

Halvtredserne

1950'erne blev på mange måder et særligt årti. Eksplosionerne fra den 2. verdenskrig var døet hen, og alle gode kræfter blev sat ind på genopbygning og materiel produktion. Amerikanerne sad i fører bilen og holdt trykket på speederen.. De havde et økonomisk og befolkningsmæssigt potentiale, som skulle blive det lokomotiv der trak udviklingen i Vesteuropa i gang.

Delingen mellem Øst og Vesteuropa var en realitet. Som tiden gik og udviklingen tog fart, blev det det til "kold" krig mellem Øst og Vesteuropa. Krigen blev ført på forskelle i ideologi og oprustning, med atomvåben som den ultimative trussel. Begrebet, "at trykke på knappen" henviser til at udløse en atombombe. Det var sikkert en mulighed, men jeg ved ikke rigtig om det var en realistisk mulighed, at det skulle ske? Danmark var frit – men hokus pokus – så var der en ny fjende, som skulle besejres

Den urgamle kamp, eller drift mellem det gode og det onde, kørte videre med nye aktører.

I halvtredserne var det kommunisterne der var hovedfjenden, og de drenge som hed Ivan, var det værd at holde et godt øje med, for hans forældre var nok kommunister, og havde opkaldt deres barn efter en russisk revolutionær.

Der blev oprettet forsvarsalliancer på tværs over Atlanten: NATO. Her kunne vennerne fra krigen, som var demokratiske og producerede på markedsvilkår, bekræfte hinanden og sikre hinandens hjælp hvis den russiske bjørn, pludselig skulle vågne af sin dvale. Og gå til angreb.

USA havde i løbet af ganske få år efter krigen fået sat skik på kapitalen til produktionen. Amerikansk kapital og amerikanske interesser indtog førstepladsen og styrede udviklingen. Sådan er det: den som svinger taktstokken, får orkestret til at spille sammen.

Halvtredserne var et uniformeret årti og modstanden rettede sig mod stilheden, forudsigeligheden og ensformigheden. Alt var tilsyneladende under kontrol.

Et billede af os tre søskende til et bryllup hos min mors bror, Christian, ude på landet

Jeg læste ikke avis til daglig. Radioen var den eneste kontakt til omverdenen. Der var tre personer fra den tid, som blev levendegjort ud af æteren. Uden at jeg har mødt dem, har de sat sig fast i mit "univers" i mit liv og min bevidsthed.

Caryl Chessman

Caryl Chessman kom ind i stuerne i begyndelsen af halvtredserne. Han var blevet dødsdømt til gaskammeret i San Quentin i Californien i USA. Han var kendt som The Red - Light Bandit. Han havde begået flere røverier, og i perioder havde han "kidnappet" unge piger. Charles Lindberg, som var den første til at flyve over Atlanten, havde fået bortført sin søn. Det vakte stort postyr, og efterfølgende blev der tilbage i 1933 vedtaget en lov, som kunne give dødsstraf for at kidnappe personer, hvis det kunne bevises, at de havde lidt korporlig overlast. Den lov blev Caryl Chessman dømt efter. Det er lidt uklart hvad han havde foretaget sig med disse piger, mod deres vilje. Et er sikkert. Han var ikke en af guds bedste børn, en rigtig bandit, som kun en mor kan holde af. Han havde siddet i fængsel det meste af sit korte liv, da han blev anholdt som banditten med den røde lygte. Han brugte det tricks, at stoppe unge damer i sin bil, ved at sætte et rødt lys op på taget, lig det som politiet brugte. Men det er ikke historien.

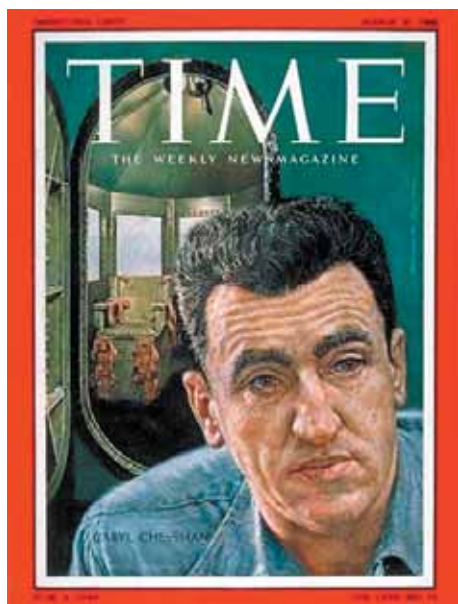
Da han blev dømt skiftede denne tilsyneladende vrede unge mand karakter, og begyndte at kæmpe for sit liv, for at få sin sag genoptaget og sin dødsstraf ændret. Han mente sig uretfærdigt dømt. Det kan jeg ikke vurdere, om der var hold i den påstand. Han lykkedes i flere omgange, at få en appelret til at bedømme sin sag. Han blev en af hverdagens helte i Danmark. Det var en nyhed i radioen hver gang han havde snydt døden, ved at få sin sag udsat. Vi følte med Caryl når han havde fået udsat sin død i gaskammeret.

Hold kæft det var nervepirrende. Tanken om at Caryl Chessman sad i USA helt alene og ventede på at blive henrettet. Jeg fattede ikke en skid,

men vi holdt med Caryl - mod systemet. Han var måske en skidt knægt, men han kæmpede for retfærdighed, og for sit liv imod dødsstraf som straffemetode. Støtter. Dødsstraffen er et varemærke, som knytter sig til USA fra nybygger tiden. Den hører ikke et civiliseret samfund til, efter min mening.

Caryl Chessman sad på dødsgangen i 12 år i San Quinton i Californien. Han blev en lært mand, og udgav flere bøger, om sin historie, og sin sag. Celle nr. 2455 på dødsgangen i San Quentin, var hans adresse. Han fik fuldbyrdelsen af sin dødsstraf udsat i otte gange. Godt gået ene mand mod systemet. Men som det ofte går, er kampen forgæves. Caryl Chessman blev henrettet i San Quintins gaskammer den 02.05.1960.

San Quentin ligger hvor det altid har gjort, og fungerer i bedste velgående, som fængsel for 5500 fanger. Døden i gaskammer er erstattet med en døds sprøjte. Ellers er alt ved det gamle.

Caryl Chessman

Kaptajn Carlsen - og hans skæve skib

Historien om kaptajn Carlsen og hans skæve skib var historien over alle historier i Danmark og resten af verden, i begyndelsen af halvtredserne. Ib Spang Olesen har nylig instrueret en dokumentarfilm om Carlsen.

En uskyldig sejltur fra England til New York med Flying Interprise gjorde Kaptajn Kurt Carlsen verdensberømt på Ruggårdsvej og i de nærmeste sidegader. Skibet var hyret af et dansk rederi til at sejle med en særlig last. Ud for Englands kyst lille juleaften i 1951 – de her oplysninger har jeg hentet fra nettet, løb skibet ind i et sandt uvejr. Orkan med vindstyrke op til 170 km i sekundet. Skibet blev ramt af en forkert sø. I tretten døgn holdt skibet – Flying Interprise sig flydende. På et tidspunkt blev de 40 besætningsmedlemmer og 9 tyske passagerer evakueret fra søsiden, over på et andet skib. Det var ikke muligt at sætte redningsbåde ud. Kaptajn Carlsen blev på sit skib, og det var det som blev historien.

Ene mand havde han sørget for sine folks sikkerhed. Nu blev han på broen som traditionen bød, villig til at gå ned med sit skib. Havet var i oprør og han hang ud på rælingen til det sidste. Det danske Billed Blad bragte billederne af Birgitte Bardots barm, undskyld barn, og Kaptajn Carlsen på sit skæve skib. Alle landets aviser skrev om Carlsen, og damp radioen glødede, med sidste nyt fra stormen på havet og skibets skæbne med Kurt Carlsen ombord.

Han kæmpede mod overmagten og Flying Interprise sank i stormen, ud for Englands kyst. Det var Danmarks stemme, GUNNAR "NU" Hansen,

som holdt folks øre tæt ind til radioen. Kurt Carlsen fik en tur i åben bil i New Yorks gader, en Ticker Tape parade. Det var stort og så en dansker. Der var vist nok lidt lusk med i historien. For hvad var det som var så vigtig, siden kaptajnen holdt sig på broen så længe. Han modtog et brev fra sin reder, da stormen rasede.

Kaptajn Carlsen

"Kære Carlsen. Jeg betragter dig som ambassadør for mig og mit rederi. Altid flydende. Men aldrig drivende. Håber jeg." Det stod der.

Ja, så kan man jo tænke lidt over hvad det kan betyde.

Nu er det sådan, at hvis et skib sejler rundt ude i søen uden en kaptajn på broen, står det enhver frit at forsøge på at bjærge skibet. Bjærgningsfartøjer kan gøre det, de lever af det. Hvis de lykkes, har de krav på en bjærgningsløn, som er en fast procentdel af skibet og dets last. Det kan betyde store beløb. En lotto gevinst.

Men det er kun en mulig forklaring på at Carlsen blev på sit skib. Der havde været en slæbebåd på siden af Flying Interprise, som hed Turmoil, som havde forsøgt at få en trosse gjort fast på Carlsens skib. Den var bestilt af rederiet, men det var ikke lykkedes for styrmand Dancy på Turmoil, at få den gjort fast og dermed hold i skibet.

Lasten var en hemmelighed. Der blev gættet i mange år efter, men historien blev aldrig bekræftet, af nogen af parterne. Flying Interprise sejlede med atombrændsel til et maritimt nybyggeri i den amerikanske flåde. Jeg ved ikke hvem der vidste hvad. Kaptajn Kurt Carlsen slog sig ned i Amerika, og levede et stille og ydmygt liv. Han afslog alle tilbud om at sælge sin historie til Hollywood. Han døde i 1986 i USA.

Gunnar "Nu" Hansen

Han var Danmarks mister "news". Københavner fra Østerbro, altid klædt i jakkesæt og slips, med et tørklæde om halsen. Han spækkede til uge revyer, som blev vist i biografer, han indtalte nyheder om stort og småt, men hans speciale var sportskommentator. Han spækkede første gang fra olympiaden i London i 1948. "De henrivende" svømmepiger og finnjolle sejleren, Poul Elmstrøms første guldmedalje, blev spækket af Gunnar "Nu" Hansen. Når der var den mindste anledning blev de samme begivenheder gentaget om og om igen. Han fulgte de danske idrætsudøvere i deres daglige gøremål. Han var som en Jørgen Hjørtung, som kunne få folk til at fortælle. Det samme kunne Gunnar "Nu" Hansen. Vi var med helt fremme, når Gunnar "Nu" Hansen trak sin mikrofon og spurgte løs. I den olympiske fodboldturnering vandt vi bronze i 1948. De skrappeste fra det hold, blev i halvtredserne professionelle i Italien, John Hansen, Carl Åge Præst og Jan Lesley Sørensen.

Jan spillede for OB, Odense boldklub og var skolelærer på Sct. Hans skole i Skibhuskvarteret, hvor min far havde gået i skole. Jan og de andre blev mine idoler, på herre siden. Jan Lesley Sørensen, kørte i mange efter hans tid i Italien, rundt i Odense i sin store lyserøde amerikanske Studebaker, som synligt bevis på, at han havde fået noget ud af det økonomisk, som professionel fodbold spiller.

Gunnar "Nu" Hansen havde en guddommelig stemme. Han var engageret og kunne udtrykke oprigtig begejstring. Han havde en personlig respekt for de historier han spækkede og de idrætspersoner, og de begivenheder, som han refererede fra. Han lærte os sportsmanship og respekt for modstanderen. De danske deltagere i internationale sportsbegivenheder

der, vandt sjældent, men de kæmpede altid heroisk og udviste en fremragende sportsånd. De deltog med hjertet og gav det bedste de kunne for fædrelandet, for de danske farver. Gunnar "Nu" Hansen var en sand ambassadør for dansk nationalisme.

Gunnar "Nu" Hansen understøttede gamle dyder i sportens verden, de olympiske idealer, hvor det at deltage var en ære, og det at vinde, selvfølgelig var vigtigt, men ærgerligt, hvis det ikke skete. Så havde vinden drillet, eller en deltager havde været små skadet, eller uoplagt på dagen. Der kunne let komme noget i vejen, hvis man var langt hjemme fra lille Danmark. Eller vi kæmpede imod overmagten, hvis vi i fodbold spillede mod en folkerig nation, hvor de havde mange flere spillere at vælge imellem. Han lærte os, at deltage med godt humør, men hvis vi ikke vandt, så kom vi igen næste gang og gjorde det en lille smule bedre. Vi var en nation af amatører på alle sportens områder.

Gunnar 'Nu' Hansen

En sejlsportsmand, skilte sig på mærkværdig vis ud fra alle andre, og sejlede fra hele verden. Det var Poul Elmstrøm i finnjolle. Han vandt fire olympiske guldmedaljer i streg. Det var ikke set siden. Poul gik op i sin

sejlsport med en entusiasme og pertentlighed, som ikke var af denne verden. Han var lysår foran sine konkurrenter, når det gjaldt at sætte sejl. Han var i ordets bogstaveligste forstand professionel sportsudøver. Han ville kunne matche enhver nuværende sportsmand, på det punkt. Poul Elmstrøm er nulevende.

Gunnar "Nu" Hansen sad solidt på tronen, indtil han blev indhentet af den nye billedteknik som vi kunne følge på TV skærmen.

Gunnar "Nu" Hansen havde haft frit slag, når han speakede fra en landskamp til radioen. Om der var indkast, eller bolden blev spillet op i højre side eller den modsatte, kom ikke så nøje, og hvem der havde bolden, kunne skifte så hurtigt, at han ikke altid kunne følge med. Vi kunne ikke vide om det var rigtigt. Det var vel i grunden ligegyldigt. Det var ikke til diskussion. Med det nye medie, skete der en radikal ændring. Nu var vi selv tilskuere til en transmitteret fodboldkamp. Gunnar "Nu" Hansen kommenterede som i gamle dage, og der lød et ramaskrig, da det blev "afsløret" at han ikke fulgte med i spillet. Der blev kort proces, og han måtte træde i baggrunden til mere administrative opgaver. Hans stemme lyder stadigvæk i mit hoved, når der bliver fløjtet op til en fodboldkamp.

Nye toner

En søndag i familiens skød, kunne være dræbende - stiltfærdig. Varm mad klokken tolv, med to retter mad. Måske budding til dessert med flødeskum. Ønskekoncert i radioen fra klokken tolv til fjorten, og hvad så. Strikketøj og fatter der sov på divaneseeren i stuen. Der kunne gå en uendelig, før en søndag blev lagt i graven. Det var dødens pølse. Men det blev der arbejdet på at få ændret.

Selvfølge kom det nye fra Amerika. Det må man medgive. De havde fingeren på pulsen de "satans" amerikanere.

Det blev en spinkel bondedreng fra sydstatene der flyttede min generations ungdom ud af kløerne på autoriternes magt monopol.

En guitar, nogle enkle akkorder, et bestemt vrid med underkroppen, og halvtredserne blev rystet, så det kunne høres.

Elvis fra Sydstatene svingede ud i verden. Han nåede igennem til Danmark. Der var dømt musikalsk. D-dag. De gamle autoriteter mistede deres glans. De havde ikke noget modspil. Det skulle efter deres opfattelse køre, som det altid havde gjort, men hold da kæft. Det rykkede. De gamle blev efterladt på perronen, uden noget sikkert sted at rejse hen. Fremtiden havde sat en ny kurs. Fire taktters bluesgang på guitar. Det var som at få en raket bag i med kurs mod månen.

Det løste op i mange små hjem. Fremtiden havde skiftet retning. De unge tog over. Rocking roll, blues og country skabte bevægelse og markerede en forskel.

The man him self. The KING

Teknikken hjalp til med at sprede rytmerne i de små hjem. Pladespillere med batterier og spolebåndoptagere holdt liv i rytmerne, non stop. Det var stort.

Vi skulle til at øve os i nye bevægelser med kroppene. Mærkeligt så lille en ting, kan have så stor betydning. Det var skide frækt, at skyde understellet frem. Det skabte kolossal furore. De voksne nægtede at se det i øjnene. De skar ansigt i væmmelse og vendte sig væk. Det var bare for meget, som vi skabte os.

Nå, jeg var ikke med på Elvis i første bølge, i begyndelsen af halvtredserne Jeg kom med i slutningen af tiåret. Mit første engelsk lærte jeg med Elvis i grammofon rillen. Alle tiders engelsklærer, Love med tænderne - Love Me Tender.

Nyt liv

Flytningen til Saxoparken blev en ny begyndelse. I modsætning til hvor vi kom fra, var det her som at komme i paradys. Alle mine sanser blev vagt til live. Tilflytterne var unge forældre og mindstekravet for at få tildelt en lejlighed, var to børn pr. husstand. Det var første valg på alle hylder.

Lokalt var Tarupgårdshusene led i en større lokalplan, med boligbyggeri, skole og butikcentre.

Boligstandarden i den periode fik et kolossalt løft for arbejdere, faglærte og funktionærer.

I hjørnet, langs med Langesøstien, hvor den nu nedlagte jernbane fra Odense til Brenderup krydser Rismarksvej, blev der bygget en sprit ny kommuneskole, min skole, *Højstrupskolen*.

På den anden side af Rismarksvej blev der bygget på Skjoldsvej, Frodesvej, Uffesvej og Vermundsvej. Det var tætte firkantede boligblokke i flere etager, hvor man boede ovenpå hinanden. Nede i bunden af Højstrupvej, over for cykelbanen, blev bygget et moderne butikcentre. En gruppe af små selvstændige dagligvare butikker, var placeret i en slags halv cirkel, som på et torv. Der kunne man handle alle sine daglige fornødenheder efter fyraften, i samme ombæring, og derved spare lidt tid, og måske hilse på naboen eller bekendte fra kvarteret. Det var en lille udgave af de indkøbscentre, som vi kender fra farmors Tarupcenter, i Århus Center Nord og Bruuns Galleri i Århus midtby.

På torvet ved Bystævnevej var der specielbutikker, bl.a en radio og tv forretning. Inden vi selv fik fjernsyn, stod Karl, min far og mig og så finalen fra 6-dagesløbet i Københavns Forum. Vi heppede højt på vores lokale helt, Palle Lykke, som en overgang havde boet i Taraupgårdshusene. Finalen fra Forum blev sendt den sidste time før midnat.

Som i den danske film - Harry og Kammertjeneren, hvor Harry som den fine mand han var, fulgtes af sin kammertjener ned til den lokale radio- og tv forhandler, for at se fjernsyn i udstillingsvinduet. Kammertjeneren holdt sin paraply over Harry hvis det var regnvejr.

Klaus Birkholm hed den gode mand som havde forretningen. Jeg mødte ham senere, hvor han havde sin gang i fodboldklubben, KFUM. Han havde sat et fjernsyn frem i udstillingsvinduet, så husarerne kunne få et glimt af den fagre ny verden. Det var hundekoldt, der sidst på aftenen ved midnat og udenfor om vinteren. Jeg kan stadig huske hvem der vandt løbet den aften.

Et andet butiks torv, moderne efter datidens standard, var forenden af Njalsvej, på Eigilsvej. Der var selvfølgelig en købmand og en slagter. Slagterens søn gik jeg i klasse med i skolen, Veland, Arne Veland. Han gik altid rundt med familiens sorte schæferhund, og var sej. Den kære Arne var en stille, tæt bygget og stor dreng, der altid var høflig. Han lugtede lidt af savs smuld fra sine forældres slagter butik. Det var o.k. nok. Han kom senere til militæret og døde desværre i en ung alder. Han faldt til jorden i en flyvemaskine og døde.

I købmandsbutikken var der en prominent person, efter datidens standard. Willy Bosch. Han var kendt som motorcross kører og mange gange Danmarks mester i sidevogn. Det gik godt med de små forretninger i

nogle år, men så blev de overhalet af udviklingen, inden om, og måtte dreje nøglen om.

Jeg havde engang et rigtig fedt job hos Willy. Under en landsomfattende øl strejke i Danmark, jeg havde lige fået kørekort, skulle der køres øl ind fra Tyskland. Det var lige mig. Jeg kørte til Flensborg i Tyskland i Willy's folkevogns rugbrød, og kom hjem med vognen læsset med tysk øl.

Jeg ordnede alle papirgange på bryggeriet og i tolden. Da jeg tog efter øl vidste jeg ikke hvordan det gik for sig. Willy havde selvfølgelig ikke fortalt hvad der ventede syd for grænsen, og hvordan jeg fik en vognfuld øl med til Danmark. Jeg havde fået hans store købmandspung med. Den var som en harmonika, med adskillige tusind lapper, samt adressen på bryggeriet i Flensborg. Så skulle jeg bare klare resten. Det gjorde jeg, og der blev solgt strejke øl fra torvet. Jeg kørte flere gange frem og tilbage.

Højstrupskolen

Jeg kan ikke sige mig fri for, at min tankegang om skoletiden på Højstrup skolen, er lidt dobbelt. På den ene side, ved jeg nogenlunde hvordan det var, og hvordan jeg havde det med det. Hvordan skolen dengang påvirkede mig, og 'på sin vis' (Morten Olsen vending), slog mig ud af kurs.

På den anden side, skriver jeg så mange år efter om, hvordan det gik mig, som det gjorde. Det er som gamle soldaterkammerater, der mødes til jubilæum, mange år efter stropeturene, og de jævnlige ydmygelser. Så er det, at der ikke var noget så dejligt som dengang vi var soldaterkammerater. Dengang var der fællesskab til, og vi holdt ud, og se hvordan det er gået os siden. Og havde det ikke været for den tid i militæret, så havde det gået så meget anderledes. Vi har ingen skade taget af lidt disciplin, ja det var måske noget de unge nu til dags kunne lære af - ja hvad der kunne siges.

.
Ja, sådan kan jeg få det når jeg tænker tilbage på skoletiden på Højstrupskolen. Jeg har ikke været ved militæret, så det er ikke derfra jeg har den tankegang. Men jeg synes billedet med soldaterkammerater passer på skoletiden. Måske har jeg set lidt for mange af datidens mest hotte danske film, med Dirch Passer, Ove Sprogø og Poul Hagen, en perlerække af episoder om soldaterkammerater. Miljøet i filmene var pæredansk. Der var ingen ydre fjende der kunne spolere idyllen.

Det har ændret sig radikalt siden. Dengang var Danmark for danskere og der var ingen fare for at personerne i historierne fra "tusind og én nats eventyr" skulle lande på et flyvende tæppe foran vores gadedør.

Vi var et lykkeligt folk. De store turistrejser til spanske strande, til sydens sol og grisevester, var ikke sat i system, endnu.

Høstrupskolen var en kombination af nye arkitektoniske ideer og pædagogisk tankegang.

Set oven fra kunne skolen ligne en moderne lufthavn. En lang fælles hovedgang, med fløje eller fingre ud fra hovedgangen. Undervisningslokaler til den ene side, og faglokaler til den anden. Der var ingen trapper, op og ned. Den imponerende klassicistiske stil med bygninger i flere etager, blev afløst af jordnære bygninger. Ganglinjerne og gangarealet var nede på jorden, i et fælles vejsystem. En ny fornemmelse, ikke at gå op og ned ad trapper, i skole.

En aula, eller idrætshal, var det mest imponerende ved skolen. Vi kunne spille håndbold til to mål derinde. Det var stort.

Jeg havde aldrig været i teater eller lignende steder, med min familie, hvor der har været højt til loftet. Vi var med til juletræs fest i forsamlingshuset i Pjentedamsgade med min fars fagforening, i januar måned. Der var højt til loftet.

Udendørs var der fodboldbaner og faciliteter til atletik, en 60 meters løbebane, og springgrave til længdespring og højdespring.

Jeg fik de første karakterer på Højstrupskolen i 4a. Lærerne var ikke ret gamle i alder. De lagde et pænt snit i klassen. Jeg kender selvfølgelig ikke de andres karakterer i detaljer, men at dømme ud fra hvordan jeg mener jeg selv lå i forhold til de andre, fair nok.

Nogle af lærerne må være kommet lige fra seminariet, friske og grønne, og med masser af gå på mod.

Det kan være at skolen har været et attraktivt sted at søge til som lærer, eftersom den var nystartet. Det er ikke hverdag, at få lov til at være med fra starten, og sætte sit præg på en udvikling. Men grundlæggende, så søger man vel hen der hvor arbejdet er.

Personligt var jeg ikke helt fremme i skoene, når der skulle præsteres skole arbejde. Det var ikke så let at være sin egen arbejdsgiver derhjemme. Der var nok at se til, når det hele skulle passes. Der var ingen der spurgte til skolen, hvordan det gik eller hvad vi fik tiden til at gå med derhenne. De fleste voksne jeg mødte i min omgangskreds, var kommet ud af skolen efter de obligatoriske 7år. Skolen blev omtalt som et ufrivilligt sted, med uforløste knuder på tunge og krop. Som om alle havde været tvunget til at købe billet til den samme forestilling. En kollektiv følelse af mental underlegenhed blev forstærket i praksis, når de skulle præsentere sig, og fortælle hvor deres forældre arbejdede og hvad deres stillingsbetegnelse var. Det kunne de gamle fortælle mange historier om, når snakken faldt på deres skoletid.

Det samme ritual blev gentaget af klasselæreren, når vi blev skrevet ind i protokollen, på Højstrupskolen. Det var svært nok at få sagt sit eget navn højt i klassen, når vi blev spurgt, men at få det hele med inklusiv stillingsbetegnelse på min mor og far, var en mental koldbøtte. Hvad laver din far?, blev der spurgt. Når man endelig havde svaret, var det ofte slut med nysgerrigheden. Læreren var ikke en skid interesseret i at høre om min fars arbejde på Brandts klædefabrik, eller interesseret i at høre hvor mange gulve min mor skulle vaske for at holde akkorden.

De fleste lærere havde ellers rengøringskone, til at ordne det derhjemme, så de vidste nok om priser, og hvad de kunne slippe med at betale for deres rengøringshjælp. På det område blev der betalt tariffen, som i andre forhold.

Lærerne hørte med til den "fine" stand. Præsten og degnen, var på det tidspunkt, agtede borgere og blev betragtet med en vis respekt, på afstand. Jeg er aldrig stødt på en lærer indenfor dørene i privaten, der hvor jeg kommer fra. Det var fine folk, som havde læst et par bøger, og lærerne var det nærmeste, man kom den slags "fine" personer i dagligdagen. De rigtig store, sad rundt omkring på herregårde og deres godsbesiddelser, eller var langt væk i Københavns ministerielle kontorer, som embedsmænd

Dengang som i dag inviterer kongehuset til nytårskur, for landets spidser. Dem har jeg aldrig endsige været i nærheden af. I dag koster det godt og vel en tyver, eller en tur hos frisøren, for at se billeder fra spidsernes kur hos majestæten, i Se og Hør eller Billedbladet.

Skoleårene

Jeg har bevaret mine karakterbøger fra skoletiden. Det er en lille skat som jeg måske ikke har så meget lyst til at gå ombord i. Skatten er et vidnesbyrd fra et system, som stadig er i drift, den store målestok - standpunkts karakterer. Når man ikke er ret gammel, og tingene måske er lidt uklare og uigennemsigtige, og ens personlige dømmekraft ikke er så veludviklet, så kan disse udsagn, lærernes karakterer, virke som dejen til vanilje kranse, lidt klistret og ikke til at få af fingere.

Det kan der måske gøres noget ved, hvis det var dej man havde på fingrene, men disse karakterer sætter sig i kroppen som et fremmedlegeme, der ikke er til at fordrive, hverken med lægemidler eller simpel hygiejne. Det kan ikke vaskes af kroppen. Det kan lidt skarpt formuleret, opfattes som en dom.

Jeg vil vove den simple påstand, at karaktergivning er en klassedisciplin. Forskelle i karakterer, skal selvfølgelig bruges til at sortere i kvalitet, mellem de egnede og de måske egnede. Jeg tror nivået i karaktergivningen følger inddelingen i socialgrupper. Det er selvfølgelig en påstand, men jeg tror den holder i virkeligheden. Karakterskalaen er simpelt forbundet så social gruppe 1's børn får de højeste karakterer, og de børn som kommer fra social gruppe fem, får de laveste karakterer. Det er nok sådan som det forholder sig, hvis man ville gå tallene efter.

Det er der vel ikke noget mærkeligt ved. Der skal finde en sortering sted i en ungdomsårgang. Der er ikke lige mange jobs til alle, og der er forskel på hvad der kræves for at udfylde forskellige jobs. Den er jeg med på.

Der hvor jeg hævder min socialistiske indstilling, er adgangen til, hvem der bliver uddannet, og hvor de kommer fra. Hvilke grupper i samfundet bliver der rekrutteret fra, til hvilke jobs.

Jeg tror f.eks. ikke på at de rigeste folks børn pr. definition også er de kloge, at de er født mere intelligente, end børn fra andre socialgrupper. Spredningen i intelligensen, hvis den kan måles, vil jeg tro jeg er interkulturel neutral, mellem de forskellige landsdele i lille Danmark.

Der er ingen særlige grupper i Danmark, som vil kunne hævde at de fra naturens hånd er født mere intelligente. Ja der har været lidt på TV, hvor de enkelte landsdele dystede mod hinanden, og det endte op med en måling af jydernes intelligens contra sjællændernes. Det var en leg, men illustrativ med hensyn til mit statement. Der var ingen markant forskel. Når rekrutteringen til landets højere læreanstalter, stadig anno 2006 viser en skæv fordeling i forhold til socialklasser, så er det en politisk opgave at ændre på forholdene, så rekrutteringen bliver gjort mere lige. Det er politik, og i klassik forstand klassekamp. Det må være muligt at kunne ændre på disse tingenes tilstand, af gode kræfter.

Det er min opfattelse, at karaktersystemet er med til at cementere klasseforskellene i samfundet. Der er vel ikke noget i vejen med at få en karakter, eller at blive bedømt, men der er fandens til forskel på, hvordan en systemkarakter, kan få nogle gode og kreative kræfter, kørt ud af et sidespor, og parkeret i socialgruppe tre, fire eller fem, med udsigt til fast arbejde på lav hyre.

Og så lige til sidst, når jeg er i gang med at lufte mine politiske præferencer. Ja, vi kan alle sammen ikke være departementschefer, med løn som

en minister og fed pension. Nej, men det må vi gøre noget ved, så lønskellene bliver reduceret, og ikke udbygget.

Det liberale Danmark anno 2006 er ikke med på en deler. De ønsker derimod mindre skat på de højeste lønninger, og større lønforskelle mellem de dygtige i arbejde og dem som ikke er uddannet. Se kære børn, det er også klassekamp, bare med modsat fortegn.

Vi lever i et frit land, meninger brydes, og der skal stå respekt om den personlige mening. Vi skal, som min far vist nok sagde engang: være her alle sammen. Han var en god og ærlig socialdemokrat, som tog afstand fra kommunisternes klassekamp, med forbillede i Rusland.

Han så rødt når snakken faldt på de asiatiske "barbarer". Hvis folk ikke var enige med systemet blev de klynget op i en lygtepæl. Det ville min far på det bestemteste have sig frabedt, skulle gælde i Danmark. Vi skal være her alle sammen, som han sagde. Tragedien i Ungarn i 1956 hvor russerne med magt underlagde sig det ungarske folk, blev trukket frem som kommunisternes sande ansigt. Støtter.

Det lattede at svinge lidt med den røde fane. Tiderne er ikke som da far var ung og i var med i front til første maj og andre demonstrationer; Hvad skal væk – *Barsebæk*. Hvad skal ind – *sol og vind*. Sådan.

4. klasse og fremefter på Højstrupskolen

Jeg skiftede til Højstrupskolen i skoleåret 1956/57, klasse 4.c. Arkitektur og stil var markant. De gamle træ pulte med hul til blækhuse i bordpladen, var skiftet ud med lette dobbeltborde af letmetal rør, med en plade af grånistret lamineret træ, som let kunne vaskes af. På siden af bordet var der en krog til at hænge vores skoletasker op fra gulvet. Det var smart og bekvemt. Nu kunne man med den åbne taske lige skifte bøger og materialer fra time til time, med en hånd. På den gamle pult rodede skoletasken på gulvet og bøger og papirer skulle lægge på en hylde under skolepulten. En lille stor nyskabelse. Slut med at klodse over skoletaskerne på gulvet. Slut med at sparke til skoletaskerne.

Det var mit klasselokale på Højstrupskolen.

Som følge af min første immigration, var der et overlap fra den ene skole til den anden. Tarupgårds husene var klar til indflytning i det tidlige forår 1956 inden Højstrupskolen var bygget færdig. Den var klar til skoleårets begyndelse efter sommerferien. Der var langt at gå til Ålykkeskolen det forår.

Jeg må have spurgt Birthe og Tove om de kan huske hvordan vi kom til og fra skolen. De fortsatte med at gå deres skoleår færdige på Ålykkeskolen. Det var slut og færdig med grundskolen i 7. eller 8.klasse. De smuttede derefter ud som ung pige i huset. Det var første karriere stop, for unge piger, som ikke havde en læreplads i udsigt, hvis de skulle styre udenom fabriksarbejde.

Tæller jeg fremad i mine karakterbøger ser jeg, at jeg gik sammenlagt 9 og et halvt år i skole.

De første tre år på Ålykkeskolen og på Højstrupskolen fra 4. klasse til 2. real, skoleåret 1962/63. Fra 5.klasse ledtes man videre til mellem skole og præmilinær eksamen. Den vej kunne føre videre til de gode lærerpladser i banker og kontorer, eller til en plads på de præstestyrede seminarier, til læreruddannelsen Det var en hævdvunden ret, at cand.theol.er var forstandere på lærerseminarierne landet over. Det kristne budskab var morgensang og salmevers, som skulle læres udenad. Stik mig en salmebog, og jeg skal synge for . Jeg kan en hel del næsten udenad, om ikke, så kan jeg synge med hvis der bliver startet på en

.

Præmilinær eksamen kunne føre til studentereksamen, og adgangsbillet til landets højere læreranstalter, med adgangsbillet til samfundets administrative højeste embeder. Vores sprogbug i op og ned symboliserer et system- eller et magts sprog, hvor nede på jorden er forskelligt fra at

være hævet over, eller højt på sky. Den type sprog brug kan man lege med, hvis man er ovenpå, men er man nede, kan det knibe med energien til at lege.

I 5. klasse var der optagelsesprøver til mellemskolen. Prøverne blev administreret på udvalgte skoler i Odense. Den dag hvor prøverne fandt sted, var man på udebane. Nye lokaler, nye lærere, og et ukendt skriftligt og mundtligt opgavesæt i dansk og regning.

Det er lidt pudsigt, at man kan tage bussen hen et fremmed sted, sidde der et par timer, og skrive lidt ned, og et par uger efter, kommer der besked gennem klasselæreren, og et brev hjem i privaten: den aflagte prøve er *ikke bestået*. Det var den besked jeg fik. Det blev dokumenteret med nogle tal, hvis sum sammenlagt, skulle give et bestemt resultat, for at bestå. Der blev ikke spurgt til hvordan jeg havde klaret prøverne, jeg vidste ikke om jeg var tæt på eller langt fra at kunne klare de opstillede krav. Jeg blev rykket op i 6. almindelig klasse.

Samme år som jeg havde afsluttet almindelig 6. klasse, blev systemet ændret så skolens lærere indstillede til boglig linje, som skulle føre til real-eksamen, efter sammenlagt fem år. To klasser med boglig, og tre klasser med real – 1., 2. og 3. real/eksamen.

Det var min chance at systemet blev ændret på det punkt Der skulle fortsat præsteres en optagelsesprøve, men det var på ens egen skole, og vores egne lærere, som stod for den samlede vurdering og indstilling.

Jeg gennemgik en ny prøve, og *blev indstillet* til boglig klasse. Det var en sejr, men den holdt ikke hele vejen. Jeg kom i 6. og 7. boglig, gennemførte 1.real, blev rykket op i 2.real. Så var mit krudt blevet vådt. Det var slut, for

mit vedkommende, med realen og Højstrupskolen. Jeg havde taget et lille skridt fremad, men kunne ikke holde kadencen, som jeg måske kunne have ønsket mig. Ved juletid i 2.real fik jeg én med en damphammer i form af markant faldende karakterer. Det var tid til et sceneskifte – ud i den ”store” verden med mig.

Sådan så jeg ud i den alder omkring 7. klasse. Bemærk mine fine sorte Angulus-sko

Jeg kunne ikke holde trit og præstere en jævn fremadskridende progression i tilegnelse af dagligdags færdigheder. Mine intellektuelle præstationer i skolen blev vurderet til bundkarakterer. Jeg var ude af stand til at fremvise en acceptabel personlig opførsel - især i omgang med voksne. Jeg kæmpede imod med en energi, der kunne tage pusten fra dem.

Jeg udviste nok en besynderlig adfærd og sprogkode, som end ikke jeg selv kendte nøglen til, sådan rigtig. Det var som om jeg havde slået automat piloten til. Mine tanker og handlinger blev styret af kræfter, som jeg ikke havde kontrol over. Der skete altid et eller andet uventet, med mig. Jeg kunne miste orienteringen i sociale situationer, som ofte førte til at de voksne skulle drøfte min situation, for at finde ud af hvad jeg havde gang i. Jeg var nok en kilde til uro og bekymring, og jeg husker utallige konflikter og situationer hvor de voksne skulle give deres mening tilkende og fortælle mig hvordan jeg skulle opføre mig. De ønskede sikkert det bedste på mine vegne, men det var jeg så ikke klar til at lukke ind. Min krop var spændt som en fjeder. Jeg var altid på vagt.

Livgivende minder

I nden jeg går ud af porten til Højstrupskolen vil jeg blive lidt i skolen, og glæde mig, her så mange år efter, med at genopfriske nogle af de begivenheder, som jeg stadig kan finde livgivende.

Lærerne på skolen var unge, med mod på livet. De var i begyndelsen af deres lærergerning. Der var nok at tage fat på, for dem og for os. Skolen var ny, det vrimlede med børn fra de omkring liggende nye boligområder. Den nærmeste fremtid lå klar til at blive erobret af min generation.

Vi var to parallel klasser i den boglige. Hr. Grønfeldt var klasselærer inde ved siden af, sammen med Fru Stensig. Han var en ganske flink mand, lidt gammeldags klædt, rund i kroppen og høj med en hjertelig latter. Han var sådan set ufarlig. Det var sjældent han slog om sig, men som gårdvagt, skete det, at han stak en på snotten. Han slog hårdt og tørt. Hans sving var ret kort, og hans flade hånd var rimelig stor. Den kunne dække hele siden af hovedet, hvis den ramte præcist nok. Han blev så underlig gal, når han skulle lægge an til slaget. Han så helt forkert ud i ansigtet, hans øjne blev knebet i til små sprækker og hans mund blev underlig skæv og sammenpresset. Jeg tror ikke han har kunnet se en skid, når han slog fra sig.

Han var reserveofficer i militæret den gode Hr. Grønfeldt.

Fru Stensig, var gift med Hr Stensig. Hun var smilende og stilfærdig. Enkelt klædt, med nederdel til under knæet, og en mørkebrun duvetine jakke, ofte uknappet, udenpå en rullekrave bluse. Hun var imødekommende og man kunne spørge hende om noget. Hun inviterede til spørgsmål. Det

var ny stil. De unge lærere havde engagement og personlighed med på arbejdet. Det var lidt forskelligt, til det jeg var vant til hjemmefra. Når mine forældre gik på arbejde gjaldt det for dem om at slippe så nemt om ved lønarbejdet, som muligt. Jo mindre de præsterede ved deres fysiske arbejde, jo mindre blev de nedslidt. Det gjaldt om at gemme krudtet til fyraften. Deres lønarbejde krævede ikke et personligt engagement, for at stå ved en standsemaskine, dagen lang.

Hr Kjeld Rasmussen var klaselærer hos os, sammen med Fra Bencke. Rasmussen havde mandefagene, regning og matematik, samt gymnastik, og Fru Bencke havde de bløde fag, dansk og retskrivning.

Hr Rasmussen, var af middelhøjde, slank og sportstrænet, med en rank militær holdning, når han stod ved tavlen, og når han spadserede rundt. Han var pæn klædt med pressefolder i bukserne, og jakke. Om sommeren gik han med skjorter med korte ærmer. Han var altid nyklippet. Hans røde hår fik aldrig lov til at dominere hans ansigt. Han var sådan lidt i engelsk gentleman stil, med pibe og charmeklud om halsen, og et sammenfoldet lommetørklæde i den lille lomme i jakken. Han var lidt anstrengt i sin fremtoning, men han kunne bryde sin facade, og grine så hjertelig, og befriende, så man fik plads og en lille puster, indtil han kom tilbage til sin vante rolle. Han var også reserveofficer. Hele hans fremtoning, pædagogiske stil og måden han fremlagde sin undervisning, var en parallel til militærets kerneydelser, præcision og gentagelser. Han var bare god. Han var den samme, sommer og vinter. Han var vidende og en vindende fortæller. En naturlig og ordentlig voksen. Nu skriver jeg var, jeg går ud fra at han stadig lever i Odense.

Klasselærer Kjeld Rasmussen i november 2004 til klassetræfi i Odense

Fru Bencke var en fin dame fra Vestbredden ved Odense å, før Tivoli. Hun var stilig klædt, klassisk lady like i spadseredragt, nylon strømper og sorte højhælede sko. Hun var lidt mørk i lødden, en kontrast til Rasmussen, rødlig teint. Fru Bencke var en rigtig dame, med en engageret udstråling. Hun insisterede på at lære os at kende, og blev personlig rørt, hvis vi opførte os upassende. Vi kunne skuffe hende ved at opføre os dumt. Det var nyt for mig, at en voksen kunne vise den slags følelser.

Hvem ville gøre den gode Fru Bencke ked af det. Jeg skulle ikke nyde noget. Jeg blev suget ind i Fru Benckes sfære, og gentagne gange måtte jeg forsøge at forklare hende hvorfor jeg nu ikke opførte mig ordentligt, eller hvorfor jeg ikke kunne koncentrere mig om arbejdet i timerne. Hun virkede som det var vigtig for hende, at få mig til udtrykke, hvad jeg gemte på. Hun kunne et tricks med at bemærke, hvis jeg havde fået en ny trøje, som kunne være strikket af min mor. Så spurgte hun til strikketøjet og jeg blev helt rød i hovedet og stolt af min mor, at hun kunne strikke en fin trøje, som Fru Bencke syntes var flot Det var der ingen før, som havde spurgt til. Fru Bencke var oven i købet gift med en fin mand, som var læge. Fru Bencke var varm og værdig.

Fru Bencke til venstre, fra klassekomsammen i Odense i november 2004. Det er Mogens til højre. Hans far var lokofører

En dag mødte fru Bencke op i vores klasse klædt helt i sort og synlig ked af det. Hun sad stille ved katederet og var tavs en tid. Vi vidste, at der var

noget i vente, så vi holdt selv inde med at larme op. Midt i klassen fortalte hun os at hendes kære husbond var død af en alvorlig sygdom. Hun gjorde hans liv og sit liv fælles med vores liv, på trods af forskel i alder og klassetilhørsforhold. Hun nævnte, hvilken sygdom som havde ramt ham og hvordan begravelsen havde fundet sted. Nu skulle hun være enke og enlig mor til deres to børn, Kai og Kirsten. Hold kæft - det var reality. Jeg var ramt. Det kunne ikke være rigtigt, at det skulle overgå Fru Bencke. Hun bragte livet ind i mit univers. Hun var det smukkeste menneske, som hun sad der, stille og ramt på livet. Hun viste sig for os med sin personlige smerte.

Jeg sidder og græder, når jeg genkalder og skriver om Fru Bencke sidde i klassen, den hin dag. Det var simpelthen for meget. Jeg var ikke vant til at følge med på så tæt hold.

Scansen blev brutalt bragt til ophør. Den kvikkeste kniv i klassen, dengang, lange Flemming, fik med en kvik bemærkning, som sikkert var upassende, bragt Fru Bencke tilbage i klassen. Midt i forestillingen fik han sagt en bemærkning, om Fruens føleri, som han fandt komisk, eller måske ikke kunne rumme mere af. Det var nok til at Fru Bencke blev slået ud af stilen. Hun blev ramt af en træffer og svarede vredt tilbage, hvor bemærkningen kom fra, for derefter at skynde sig ud af klassen - stortudende. Det var ondt gjort. Undskyld Flemming, men det dengang. Hr. Rasmussen og Fru Bencke har jeg hilst på jævnlige siden de dage.

Klassen som tog real eksamen i skoleåret 1963/64, har mødtes hvert femte år, siden da. Sidste gang vi mødtes i Odense i 2004, var der 40 års jubilæum. Rasmussen og Fru Bencke har siddet med til bords hver gang. De har kærligt stillet op til en snak om gamle dage, og kan du huske. Det har været så herligt, at de har holdt ved vores klasse i alle årene.

Der bliver lyttet. Jeg holder tale for mine lærere fra klassen. Hr. Kjeld Rasmussen, Fru Alice Bencke og Fru Kamman. Kjeld er til venstra, Alice til højre. Det er Lisbeth som sidder i midten. Hun er også skolelærer. November 2004

Jeg har været inviteret med til klassens sammenkomster, selvom jeg ikke afsluttede fælles med klassen og bestod real eksamen. Jeg er ikke med som gæst. Jeg var med i klassen, og jeg føler stadig, det er min klasse.

Far på mundharpe. Et efterspil i Odenses natteliv. November 2004

Klassebilledet af dem som tog realeksamen, tæller 17 i alt. De nåede i mål. Jeg tror vi startede 28 eller 32 i klassen ved starten på 6.klasse boglig. Der foregik lidt af en sortering, også dengang.

Klassebilled fra 6. B på Højstrupskolen i 1960. Samme år som jeg blev konfirmeret. Klasselærer Kjeld Rasmussen. Jeg er karseklippet og sidder på hug i første række i midten i ternet skjorte og mørk cardigan. Jørgen Skeel Gørling er længst til højre med greb om jernstolpen

Det er gået klassen godt rent uddannelsesmæssigt. Ud af de 17 er to blevet akademikere, en er civilingeniør, fire er uddannet som skolelærere, en sygeplejerske, en damefrisør, tre kontorudannede, og så lidt husmødre og gårdmandskoner. Fint over gennemsnittet. Der har kr. Kjeld Rasmussen og Fru Benckes haft en finger med i spillet. Tillykke med det.

Min klasse var sammen med parallelklassen, af sted på to store rejser.

Første store rejse

I september 1961 var vi på lejrskole i Schleswig i Tyskland. Min første tur over grænsen i syd.

Jeg kan sidde og gennemblade en rapport, som jeg skrev efter lejrskolen. Jeg kan levende huske de steder og nogle af de mennesker, som vi mødte på turen. Det var en dannelsesrejse på det offentliges regning.

Klassebilled fra 1. real 1961. Jeg sidder på bagerste række yderst til højre. Jeg sidder ved siden af Per Brink. Vi gik begge ud af skolen kort efter. Jørgen Skeel Gørling sidder på første række med armene over kors, nr. tre fra venstre

Schleswig havde engang været dansk, og det meste af turen var afstemt efter, at fortælle os, hvordan det var gået til, at vi som lille nation, havde tabt krigen i 1864 ved Danevirke, og følgen af folkeafstemningen i 1920,

som kom til at bestemme grænsen mellem Tyskland og Danmark, som vi kender den i dag. Fædrelands historie i marken. Det lærte jeg af. Jeg kan huske stederne endnu, og de historiske data har jeg taget til efterretning.

Søren Telling var manden, som i en menneskealder havde holdt liv i formidlingen af den store fædrelands historie og delingen af Sønderjylland. Han fortalte løs, som en anden Palle Lauring, en kendt historie formidler i datiden. Søren Telling var ikke så høj, men tæt bygget. Han var klædt i kraftig udendørs tøj, med grå ankelsokker til knæene, knickers og en stor ulden frakke. På hans brede hoved bar han en sort alpehue, eller lignede det en fransk baret en magen til den, som den engelske general Montgomery havde på hovedet, da han besøgte Danmark lige efter befrielsen i 1945.

Søren Telling fortæller. Læg mærke til hvordan der bliver lyttet

Han gjorde et væsentligt indtryk på mig, Søren Telling. Jeg kan selvfølgelig ikke huske ordret hvad han fortalte os, men måden han gjorde det på, den person han repræsenterede, virkede så overbevisende. Han kunne noget. Han var personlig engageret, han troede på det han fortalte, han var følelses engageret, han var måske det vi i dag ville kalde en genuin formidler. Han virkede autentisk på mig, ja overbevisende. Han ville jeg gerne købe en brugt bil af.

Det er nok nogle af de samme sider man selv kunne ønske at besidde, hvis man har noget man skal sælge, sådan i overført forstand. At være person.

Vi kom så langt sydpå som til Hamburg. Dengang var Hamburg synonym med Sct.Pauli, Reeberbahn og piger til salg.

Men vi var i fjendeland; INGEN TVIVL OM DET. Det var Tyskland som havde overfaldet Danmark og besat vores lille land. Tyskland var storebror, og vi var ikke sådan at blødgøre og tilgive. Vi var hele tiden på vagt overfor det tyske, deres sprog, deres udtryk, deres livsstil, deres holdninger, deres levevis. Vi kunne finde modsætninger til alt hvad der var tysk. Det var første gang jeg var i Tyskland, men jeg havde klart en opfattelse af, at det skulle koste, at tyskerne havde været vært for 2.verdenskrig. Det ikke bare lå i luften, det blev fremlagt på en pædagogisk bakke, med historiske data og kolde facts.

På vej til 1. overnatning i Schleswig gør vi pause i Gråsten, der får vi den første dosis fædrelandshørm. Jeg skriver i min rejserapport:

"Ved Gråsten holdt vi ved mindestenen for Paludan Møller, der så tappert forsvarede sig mod tyskerne. Alene mand holdt han stand mod overmagten i næsten to timer, indtil han måtte bøde med livet."

Sådan. Det kan ikke udtrykkes mere tydeligt. Hvor uretfærdigt. Hvor er de dumme, at de kunne gøre det mod os.

Så sent som i 2005 har der været en nyorienterings bølge i Danmark, hvor historiske kilder fra den 2. anden verdenskrig, er blevet genlæst og dokumenter er blevet frigivet. De er blevet brugt til at gennemskrive Danskerne historie under den 2. verdenskrig. Nye historier nye vinkler og nye detaljer.

Som bekendt var Danmark besat af Tyskland. Den danske regering samarbejdede med den tyske besættelsesmagt indtil 1943. Vi garanterede tyskerne ro og orden, mod at vi som folk blev skånet for ubehageligheder, som følge af besættelsen. Danmark fungerede i de år som intet var hændt. Togene kørte til tiden, og politiet havde deres fulde beføjelser, som ordensmagt. Folkestyret var i vanlig drift. Det var ligefrem hyggeligt, set lidt udefra. Det var ikke så slemt, trods alt. Og slet ikke i sammenligning med hvad andre nationer og folk blev udsat for, af de samme tyskere. Samarbejdsaftalen blev opsagt i 1943, og Danmarks administration og folkestyre blev overladt fuldt og helt til Tyskerne. I den efterfølgende periode dukkede modstanden frem mod tyskerne, i form af sabotage og civil ulydighed.

Vores nuværende statsminister, Anders Fogh, har i forbindelse med nyorienteringen og den fornyede historieskrivning, afsagt sin moralske dom over besættelsesperioden. Efter hans opfattelse var det svigt og landsforræderi at samarbejde med tyskerne. De folkevalgtes samarbejdspolitik,

var uden nosser, og ren lure passeri. Anders udtrykker sig ikke så frit, men jeg har hjulpet ham, med at udtrykke sig lidt skarpere. Paludan Møllers gode eksempel, som jeg har citeret fra min lejrskole rejse, skulle, hvis jeg har forstået Anders ret, gælde alle danskere. Nul samarbejde med besættelsesmagten fra Tyskland. Om alle danskere skulle have væbnet sig og aktivt gået til kamp mod tyskerne, melder den gode Anders ikke noget hjem om.

Jeg kan se Anders for mig, med kamuflage maling i ansigtet og ladet skyder, stille sig op ved Otto Duborg, hvis vi igen skulle få fjendtligt besøg af tyskerne. Han ville gå forrest og ofre sig. Godt med ham.

Der var en episode i 2005 hvor vores statsminister fik lidt frugtfarve i nakken og ned af sit tøj på Christiansborg, af et ungt brus hoved, Lars Grenaa, som gjorde Anders ansvarlig for at have ført Danmark i krig mod Saddam Hussein i Irak. Han trak sig hurtigt om bag ved et par brede bodyguards, som overmandede den unge farvehandler. Anders forsvandt i en vis fart for at få skiftet jakkesæt. Han forsvarede ikke en skid sin demokratiske krigserklæring, hverken med ord eller handling.

Hvad gør man hvis man som borger netop er imod den trufne beslutning, at Danmark i fællesskab med England og USA erklærede Irak krig. Beslutningen blev vedtaget i folketinget, med et forkølet flertal af forligspartier. 64 folketingsmedlemmer afgav deres stemme. Hvis man ikke er enig i beslutningen – en krigserklæring. Hvad så, bøjer jeg nakken og retter ind efter flertallet, eller går jeg til modangreb med midler, som er stærkere end ord, på de personer, som har taget beslutningen.

Det var det den unge mand udtrykte ved sin aktion. Det var en politisk manifestation, og jeg ved selvfølgelig godt, at man ikke skal forulempe andre personer, hvis man ikke er enig med dem.

Men spørgsmålet er essentielt for mig: Er ordet frit - er ordet sværdet. Eller helliger sagen brug af midler - våben. I den internationale folkeretlige tradition, er der regler for krig. Så på papiret er det således tilladt at stemme for at gå i krig. Jeg ville være tilfreds, hvis der havde været en folkeafstemning i Danmark på det spørgsmål. Skulle vi gå i krig mod Saddam Satan. Det havde efter min mening været ærlig snak. Hvis jeg derefter var blevet stemt ned, ja - så ville jeg overveje min stilling, om jeg ville respektere en flertals beslutning.

Jeg mener, at der en personlig grænse, en moralsk eller etisk linje. Det er mit personlige ansvar at opretholde eller at overskride denne grænse. F.eks. hvis jeg skal tage stilling til at gå i krig og involvere mig i at slå ihjel eller selv blive slået ihjel i krig. Selv hvis det er flertallets mening, og der har været en folkeafstemning på spørgsmålet, så mener jeg der er en grænse. Hvis den skal overskrides, er det mig som tager stilling. Det vil jeg ikke overlade andre at beslutte for mig.

Jeg var nu ikke optaget af storpolitik, dengang, men sidst på tiåret gjorde Amerikanerne sig igen bemærkede, denne gang i Vietnam Langt fra hjemmet, kom de til at stå i lort til op til halsen.

Jeg havde andet at beskæftige mig med. Jeg var i den alder hvor det var tid til at komme hinanden ved, at tage fat i livet. Vi var på tur med parallelklassen. Det var et godt miks. Vi kendte hinanden fra mangfoldige fællestimer i husgerning, sløjd og fra idrætstimerne.

Idrætstimerne var min tumleplads. Der var jeg med fremme i skoene, der kunne jeg gøre mig gældende. Når det gjaldt idræt kastede jeg mit lod i vægtskålen, alvorligt og engageret. Her kunne jeg klare mig, ja lige frem være fremmest. Her kunne jeg få lidt fred fra de daglige intellektuelle præstationskrav. Det passede mig bedre at blive dygtig til at springe langt eller hoppe højest, end være dygtig til regning og matematik. Jeg var et år ældre end de fleste af mine klassekammerater. Jeg havde gået i 6. klasse to gange. Det var måske en af forklaringerne, at jeg var lidt længere fremme udviklingsmæssigt og fysisk. Men det var ikke hele forklaringen. Jeg kunne noget, når det gjaldt om at konkurrere på sport og spil. Det blev til idrætsmærker med guld med emaljer, svømmeprøver, og deltagelse på skolens hold i fodbold og håndbold ved kommunale skolestævner, hvor vi vandt flere gange.

Jeg har stadig en adræt nerve og tilgang til rytme og leg, om end ikke så aktivt i praksis.

SKOLE- IDRÆTSMÆRKET

Elev Bent Knudsen født 1 / 19
skole Højstrup klasse 2. 4. 6

har i 19 63 aflagt følgende prøver:

Løb	60 m	sek.	Spring	længde <u>2.15</u> m	Kuglestød	3.6 kg	m
	80 m <u>11.8</u>	sek.		højde <u>1.45</u> m		4.5 kg	m
	100 m	sek.		stang		m	5.5 kg

Boldkast	95 g	m	Slyngboldkast	0.7 kg <u>6.5.39</u>	m
	145 g	m		1.0 kg	m

Spydkast	400 g	m	Diskoskast	1.0 kg <u>32.33</u>	m
	600 g	m		1.5 kg	m

og har derved erhvervet skoleidrætsmærket i

Guld m. emalje

31/10. - 1963

(dato)

J. H. Knudsen
(skolens leder)

J. H. Knudsen
(lærer)

Det andet køn

Jeg var femten år, konfirmeret og havde Elvis frisure.

Ja, sådan så jeres far ud på den tid

Minkropsholdning var lidt duknakket og jeg havde voldsomme udslæt med akne i ansigtet. Det var slet og ret uren hud eller bumser. Det ord

kan jeg næsten ikke få mig selv til at beskrive. Jeg var frygtelig plaget af uren hud, dengang og senere i livet. Det har været et mareridt, at skulle se sig selv, som jeg kunne forestille mig, at andre ville se på mig. Jeg kunne ikke skjule det. Det gjorde mig en del genert og vigende. Det er måske den virkelige grund til at jeg ikke vil gå med briller. Heller ikke som voksen. Jeg vil undgå at se skarpt, og derved minde mig selv om hvorledes andre kan se på mit ansigt.

Det var en noget blandet cocktail. Ikke lige frem det bedste udgangspunkt, i kontakten med det andet køn. Men jeg var heldigvis ikke alene om at bestemme hvordan tingene skulle falde ud.

Lise gik i parallelklassen. Hun var den klogeste, dygtig til sine lektier og opførte sig pænt og høfligt. Hun boede på Eddavej nr. 28, var enebarn og hendes far var funktionær på politigården inde i Odense. Han røg pibe og gik altid med hvid skjorte og slips. Han kunne smile og le så hjerteligt. Hans kone var hjemmegående husmor, altid venlig og imødekommende. Man havde indtryk af, at de snakkede sammen om alt.

Lise er nulevende bor på Sjælland og er uddannet til at passe børn. Hun har selv et barn, ved jeg. Dengang var hun ganske ung med krøller i håret. Jeg er lige forbavset som da, hvad Lise ville med mig. Jeg havde ikke den ringeste forestilling om min egen person, at jeg skulle være ønsket, at andre kunne føle noget for mig, og så på den måde. Det er jeg s`gu aldrig helt kommet mig over.

Det er selvfølgelig noget jeg har tænkt over. Hvordan jeg skal beskrive og med hvilken patos, skal jeg gå i detaljer, med personer og forhold jeg har stået i. Historien her er jo skrevet til jer, men hvor er grænsen. Hvad skal i vide og på hvilken måde skal jeg genfortælle ting og sager fra mit liv,

som har berørt mig. Nu er jeg kommet til et afsnit, hvor jeg kan begynde at blive personlig eller privat, hvor jeg kan genopleve perioder fra mit liv, som jeg føler har berørt mig på en særlig måde. Jeg har hidtil i min fortælling bestræbt mig på at beskrive tingene og begivenhederne, som jeg har kunnet genkalde dem. Der har været, om jeg må sige, en fornøjelig afstand til historierne. Jeg har lige frem moret mig med at få dem skrevet ned. Jeg har ikke på noget punkt lagt noget til eller trukket noget fra. Nogle passager har jeg undladt at gå i detaljer med, og andre har jeg ikke kunnet huske i detaljer, så der har jeg kun genfortalt det af historien, som jeg har kunnet huske. Jeg digter ikke til historien.

Jeg har indtil nu skrevet lige ud af landevejen, uden at redigere i det skrevne. Jeg har selvfølgelig rettet for stavfejl etc. Thats all folks.

Lise ramte mig på tværs. Hun boede på den pæne siden af vejen i hus, hvor de betalte prioteter til kreditforeningen. Det var en anden verden end den jeg kom fra. Hun kunne sige ting, som var lysår fra de pigesamtaler, jeg havde overhørt i samtlige år jeg havde levet.

Jeg var udrustet til tænderne, klar til at gå i krig, med alle og enhver jeg mødte i dagligdagen.

Lise kunne udtrykke sig, om de mest komplicerede ting på en klar og forståelig måde. Hun kunne på en enkel måde fortælle om sine følelser, sine holdninger, og hvad hun mente om andre, uden at de var dumme af den grund. Den mekanisme var jeg ikke fri af. Enten var du, eller så var du ikke., dum eller god eller osv. You name it. Det kunne være hvad som helst. Det var stort set den måde jeg kunne håndtere daglig dagens sociale hændelser på. Sådan havde jeg stykket mit syn på andre sammen. Det var nok lidt primitivt. Lise kunne det der med at holde tungen lige i mun-

den, og få sagt det hun ville udtrykke, uden at der blev diskussion, eller konflikt ud af det. Hun kunne frit fortælle om andre, deres synspunkter og deres meninger, uden at hun, hvis hun ikke var enig med dem, fortsat synes de var værd at snakke med. Det lurede jeg lidt på. Jeg havde altid et fandens hyr med at få passet min opfattelse af, hvordan jeg så på det, med hvad jeg troede andre mente, og hvorfor de ikke var enige med mig. Hvis der var uenighed, så måtte det være min opgave, at få dem bragt på andre meninger, altså min mening. Det var et kæmpe arbejde, og det krævede til tider hele min opmærksomhed og koncentration.

Den lå lige til højrebenet. På Njalsvej 125 havde jeg mit eget værelse. Jeg havde købt nye møbler, for de penge jeg fik i konfirmationsgave. Jeg havde afstået fra at holde fest, så jeg fik lovning på 500,00kr. Det var blevet til en sovesofa med et magasin til sengetøjet i et ryglæn, et sofabord i teaktræ, og en lænestol med hynder i sort og karry gult, som kunne vendes. Der var også blevet råd til en langhåret tibetansk bjergged, på gulvet. Hele herligheden købt kontant hos Mulvad møbler i Odense for 550 kr. Sådan!

En eftermiddag jeg var alene hjemme havde jeg Lise på besøg. Hun skulle hjælpe mig med nogle lektier. Det var hun god til. Vi glemte hvad klokken var, men blev mindet om det, da det bankede hårdt og bestemt på hoveddøren. Vi blev skide bange. Hvem var nu det. Vi ventede ikke nogen. Jeg åbnede det lille skråvindue, og råbte ud.

Jeg skal love for at jeg fik svar på tiltale, og døren blev revet op. Lises far stod allerede i entreen, og gjorde krav på sin datter. Der var ikke tid til at udveksle høfligheder, og Lise måtte skynde sig at følge med sin far hjem. Det synes måske ikke af så meget, men det var alvorligt. Lise havde overskredet nogle grænser. Det var blevet mørkt, og hun var ikke kommet

hjem til spisetid, som aftalt. Hendes forældre havde haft tillid til, at hun selv kunne styre det. Jeg tror ikke hun havde fortalt hvor hun var gået hen den eftermiddag. Jeg var det ældre og boede på den anden side i de kommunale rækkehuse. Hvad kunne der ikke være sket, hvis Hr. Hansen ikke havde reddet sin datter på mål stegen. Herre gud. Lise var tretten år, så det.

Der blev nedlagt forbud mod, at vi kunne mødes i privaten. Det var helt udelukket at mødes i hendes hjem. Det hørte sig ikke til dengang, at gå på besøg hos hinanden. Lise fik forbud mod at komme på mit værelse. Det overholdt hun, uden sværdsdrag. Hun var glad for sine forældre, og havde derfor ikke nogen grund til at gå imod dem.

Jeg havde ikke fortalt noget derhjemme, så jeg styrede selv, hvordan jeg var stillet. Det var måske ikke helt fair overfor Lise. Det satte selvfølgelig visse begrænsninger, men sådan var tiden.

Pigerne blev holdt i kort snor til det var sikkert de skulle giftes og have børn. Husk vi fik først fri abort i Danmark i begyndelsen af halvfjerdserne i sidste århundrede. Der skulle lukkes af. Vi knoklede på, som små myrer. Men lige meget hjalp det.

Det var et fandens til døje at være kær og følelsesfuld i den periode. Se, men ikke røre. Det var fundamentalistisk, så det ville noget.

Vi havde kronede dage på turen til Schleswig. Lærerne var rimeligt afslappede og hos kammeraterne i klassen, var det kun med til at sætte stemningen i vejret, at Lise og jeg var erklærede kærester.

Jeg havde taget mit fineste tøj med til turen. Lyse terrilyne bukser med pressefolder og min koksgrå jakke, som jeg havde fået til anden dagen til min konfirmation. Jeg var klart voksen. Datidens generations hit var historien om bandekrigen mellem to grupper af ungdommer fra West side i New York. Jeg havde en hvid og en dueblå west-side med rulle krave. Jeg var helt med fremme. Det var vigtigt for ens selvfølelse og graden af selvtillid, at man var lidt moderne. Det lagde pigerne mærke til.

Chauffør Jørgen og hans bus

Der var tid på turene og der var rigelig tid efter aftensmaden til fællesskab og håndfletning.

Jeg var parat til at blive i Schleswig i al evighed. I modsætning til livet derhjemme, kunne vi udvikle lidt forhold. Vi kunne fortsætte hvor vi slap den næste dag, øve lidt god morgen, og hvad man nu siger til hinanden, når dagen starter. Sådan var det ikke at mødes i skolen. På lejr skolen skulle vi spise sammen flere gange om dagen. Det var skide frækt. Når det var tid til godnat, var det herligt at gå ind på sovesalen ved siden af, og snakke videre med kammeraterne.

På turen besøgte vi i Lübeck, et gammelt kloster. Det havde været benyttet som hospital – Heiligen Geist Hospital. Da vi besøgte stedet var det omdannet til alderdomshjem. Det besøg har jeg ikke glemt. Jeg kan genkalde mig stedet, hvordan det så ud, og især hvordan der lugtede inde for på hjemmet. Alderdomshjemmet bestod af 170 små værelser, som målte 2x2 m. Jeg kan citere lidt fra min dagbog:

"Ingen der har over 200D-mark om måneden, kan komme ind og tilbringe deres sidste dage der. Det koster 46 DM om måneden for kost og logi. Laver man selv maden, kan man bo for 3 D-mark. Det eneste de kan kalde deres eget, er et lille rum, her findes der en seng, en lampe, et bord og en stol."

Udadtil er det hele ens, et navn på træ vægen, men bagved findes mange skæbner. En ældre mand, med sit værelse fyldt med minder fra den tid han sejlede, viste os rundt i det gamle kloster."

En socialrealistisk miniature. Den kære gamle mand er længst stået til havs. Jeg ved ikke om de stadig lejer værelser ud på klosteret i Lübeck.

Anden store rejse

I 2.real var der reprise, efterår 1962. Samme klasser, samme lærere og samme busselskab med Jørgen som chauffør. Turen gik til Innsbruck i Østrig. Det var langt i bus, men det var fedt at komme af sted igen.

Alle gav turen et løft. Der blev skålet og danset på bordene i overført forstand, og lærerne tillod at vi opførte os, som var vi voksne. Det er en herlig fornemmelse, at være del i en gruppe hvor det svinger, så kan man klare hele verden. Jeg stod stærkt i kollektivet, men jeg kunne ikke holde kadencen. Det blev min sidste tur med kliken.

Jeg var bedste ven med Per Brink og Max Nicolaisen fra parallelklassen. Vi havde knyttet venskab i det nye kvarter, med basis i Højstrupskolen.

Som i ved gik jeg i klasse med Jørgen Skeel Gørling. Han boede på Eddavej, samme vej som Lise. Hans familie var en klasse for sig.

Jørgens far var en Vajenshus dreng, som blev klassisk uddannet på konservatoriet i København. Jørgens mor var uddannet ciselør og kunstsliber, dvs. hun kunne indgrave monogrammer i smykkesten, og selv forme og slibe dem. Hun havde sit eget atallie i København, med fine folk som kunder. Som ung havde Jørgens far boet i Wien i Østrig og spillet med i Wiener Philamonirkerne, vist nok et meget fint orkester, efter datidens målestok. I tredverne hærgede nazisterne i Østrig, og Jørgens far måtte rejse fra Østrig uden sin tidligere forlovede, som var jøde. Hun fik taget sit liv i en tysk koncentrationslejr. Erik flyttede hjem til Danmark, blev kæreste med Jørgens mor, og forsøgte at blive cellist i Det danske kongelige kapel, men der var en vis Hr. Erling Bløndal, som snuppede pladsen.

Så var det videre til Fyn og Odense, hvor der var en tjeneste i Odense Byorkester, til mindre hyre og prestige. Jørgen og hans søskende kom til verden, og så gik det videre derfra. Jørgen forældre er begge døde nu.

Hans far var een der blev lagt mærke til. Han spillede cello i Odense byorkester. Når der var koncert, kørte Jørgens far Erik i slaskirøv-frakke på cykel ind ad Ruggårdsvej til Odense Rådhus, hvor byorkesteret holdt til, på cykel balancerende med sin store cello på styret. Det var lidt specielt. Han var berømt i kvarteret for det stunt.

Jeg kendte ikke til Jørgen på det tidspunkt, men vi gik i klasse sammen fra 6. boglig. Han havde sine egne cirkler i klassen og rundt i kvarteret. Vi var sammen til ungdomsgilder og twistede til Bill Healey. Han har sikkert også forsøgt sig når lyset blev slukket hen ad midnat inden den sidste dans. På turen til Insbruck besøgte han nogle bekendte af familien i Insbruck, jeg mener også at han havde et fint kamera med på turen, som han havde fået i gave af sin far og mor.

På turen til Insbruck var det tydeligt, at erfaringsnivået var blevet hævet fra vores første tur i de samme klasser. Der var fælles fodslag når der skulle drikkes i smug, og lærernes indstilling til hvad de lod passere, var hensigtsmæssig. De tillod stort set den opførsel, vi præsterede. Vi gik til den, så godt vi havde lært. Alt var under kontrol og vi følte at vi ejede hele verden. Jeg forsøgte at holde fast ved det gamle i forhold til Lise, men det var ikke som det plejede. Jeg havde det svært ved at slippe Lise.

Per Brink var gået ud af klassen efter sommerferien i 1. real og jeg fulgte ham ved juletid i 2. real. Vi var med på rejsen, selvom vi var gået ud af skolen. Vi havde været med i hele forberedelsesfasen, været med til at arbejde fælles for at tjene penge til rejsen. Derfor var vi blevet inviteret

med. Vi havde ikke været ude så længe, men vi var ikke længere med i de andres hverdag, og det kunne mærkes. De havde deres skole som fælles reference, vi havde noget andet, som vi ikke kunne dele med dem. Det var ikke skide sjovt at gå på arbejde, når vi sammenlignede med skolelivet. Især når vi var på tur, som her, så var det uden sammenligning bedre end at gå på arbejde.

Brud

Jeg er ikke helt klar på, om jeg vidste hvad der ventede mig.

Foruden mine kammerater fra klassen, gik jeg altid sammen med Torbjørn, Hr. og Fru Madsens søn fra nr. 161 på Njalsvej. De boede i blokken overfor os, og var med i samme forening af tre blokke. Hans far Svend Åge var en ganske lille, men senet og sej mand. Han arbejdede som anlægsgartner hos Elias B. Muus i Odense. Han kørte i en grøn militærfarvet Willys jeep, med sprøjte aggregater og giftdunke med bladan spændt fast på vognen. Den var fin at køre i om sommeren. Han arbejdede mest med at koge jord i gartnerier på Fyn, og var aldrig hjemme. Når han endelig kom hjem, skulle han til travløb på Fyens væddeløbsbane. Han var arbejdsom og en glad mand, som bemærkede når man kom på besøg. Hvis han var hjemme.

Torbjørns mor hed Allah og var fra Island. Hun var lidt mindre end Madsen. Hun gik hjemme og købte fine ting i figurer og fint tøj. Der var en helt speciel stil over Fru Madsen. Hun stak noget af fra de andre koner i kvarteret. Hun havde ingen formel uddannelse, men hun var som en klog kone på livet. Hun betragtede alle ligeværdige, og kunne fortælle hvordan man skulle opføre sig. Hvis hun syntes man så flot ud i tøjet eller havde gjort noget godt, kunne hun sige til, så man blev helt forlegen, ved at blive fremhævet eller rost. Hun fortalte frit om sit forhold til Madsen, og hvordan man eventuel skulle gribe det an, det der med piger. Det var helt fremmed for mig, som jeg lærte ved. Det var et fristed, at besøge dem. Hvis Torbjørn ikke var hjemme, var på arbejde, eller han sov, så var der altid Fru Madsen og snakke med.

Torbjørn gik en klasse over mig. Vi arbejdede hos samme bager Dagmar på Rismarksvej. Hver søndag kørte vi ud med morgenbrød. Det var op klokken 05.30 og af sted på cykel. Hvis vi havde været ude lørdag aften, kunne vi mødes og sove sammen. Var der noget at fortælle kunne klokken blive mange.

Torbjørn spillede fodbold i KFUM. Han var en bitte lort, men han var god nok til førsteholdet. Han spillede centerforward. Vi kom til at spille fodbold sammen. Det var vores halve liv. Vi havde begge ambitioner, men de fis ud i sandet.

**K.F.U.M.s BOLDKLUB
ODENSE**

 Du tilstiges herved til at spille ~~turnerings~~ kamp
Onsdag d. *2/15* kl. *18⁰⁰* på ~~banen~~ *bane*
 mod *OB* Vi mødes *Parkvej* kl. *17⁴⁰* prc.
 Din spilleplads er ved kryds X. Vi spiller i ~~klubben~~ *egent* tøj.

V. wing	V. innerw.	C. forward	H. innerw.	H. wing
	V. half	C. ~~half~~	H. half	
	V. back		H. back	
Reserve:		Målmand		

Evt. afbud bedes omg. sendt til tlf.
 Frokostpakke medbringes Med hilsen
 Spilleudvalget

Kampkort

Det var svært at få det hele til at passe, med arbejde og diverse. Sådan var det. Vi skulle klare det hele selv, ikke noget med at blive kørt, eller en forældre på sidelinjen. Ok, vi skulle ikke selv vaske vores snavsede fodbold tøj, men støvlerne skulle vi selv tjene til. Det kneb iblandt med at

stille i komplet klubdragt. Den var dyr, og skulle jævnligt skiftes ud, når vi voksede en størrelse. Det skulle der også være råd til.

KFUM står for kristen forening af unge mænd. Vi var ikke en disse kristne, men vi måtte på den tid ikke spille i kirketiden om søndagen, i tidsrummet fra klokken ti til klokken tolv. Det var ikke noget med fællesbøn før kampstart, men de afholdt sommerlejre. Det var herligt.

Der var kampånd og fællesskab hele ugen i lejren på Sct. Knudsborg, en feriekoloni på Nordfyn. Der var fælles lege og fodbold, dagen lang. H vad mere kunne man ønske sig. En flok drenge i den tændte alder, hvor det gjaldt om at måle, det der var nærmest ved hånden.

Vores erfaringer om vores eget køn blev til fælles underholdning, når vi trak os tilbage for os selv, på de fælles sovesale. Der blev præsteret det ypperste inden sovetid, alle havde noget de skulle vise.

Om dagen konkurrerede vi bordene imellem, som vi sad i spisesalen. Jeg modtog en præmie "til erindring om god indsats i kapgangs konkurrencen. Sct. Knudsborg 1959". Bogen hed "Eventyrfærden til greven af Monte Cristo's ø." Det var nogle af de ting, som fodboldlederne kunne finde på. De var ordentlige voksne, som behandlede os med respekt. De skulle ikke bevise at de kunne styre os eller slå os for at få os til at makke ret. Det var fodbold og leg. Mærkeligt nok, så har fodbold og i det hele taget, idræt i skolen været skærmet for øretæver, som jeg husker det.

Vi havde fået mod på at komme af sted i ferien. Et halv år før jeg blev konfirmeret havde jeg fået forskud på min konfirmationsgave, en splinter ny cykel. Min første cykel. Den var dueblå og var fra SCO, en cykelfabrik i Odense. Mærket DIXI, på latin betyder det: *Jeg har talt*.

Torbjørn og jeg på min nye cykel stak af sted på cykelferie til Fanø. Vi havde telt og soveposer på cyklerne, flagermuslygter og et gyldigt lejrpas. Jeg var tretten år og Torbjørn et år ældre, og erfaren. Vi skar turen op i flere tempi. Første etape gik til Bøgehøj camping i Middelfart. Kære venner. Mentalt er det svært at forestille sig hvor langt der er til ækvator, men vejen til Middelfart på cykel føltes af samme dimensioner.

Idensæ 18/7-60

Kare Bent

Tak for Kortet vi har modtaget
fra ^{deg} det var du lange om at lade
høre fra deg hvordan gaar det
ellers med jer nu faar i vel
noget at spise eller er i ved at
køre tam for Penge men saa maa
i ja komme hjem. jeg sidder her
ved Marmor og skriver jeg skal
ellers til København nu sammen
med Britte og Erik og Kaj og Inge
saa Pigerne skal ha ved Marmor
og Far er paa Kykøling Tabstet og
Mikjel. det var ellers et dygtigt
Bryllup vi var til vi har holdt
ud i tre Dage saa Far var godt
træt da han rejste til Morgen
men kan i nu have det rigtig
godt ligge to og skriv saa lige

et par Ord til os igen for det
var helt rart at vide hvornår
i kommer hjem. nu vil jeg slutte
for denne gang med det kærligste
kilsener til dig og Thorbjørn
kilsen mor.

jeg skal ogsaa kisse jer fra
Bente, Tone og Nannor.

have det godt begge to
kilsen mor.

Brev fra min mor. 'Kom hjem hvis I ikke har flere penge. Ja selvfølgelig!'

Torbjørns far kørte i sin jeep, som en anden ledsager til cykelløb, turen til Middelfart, i tilfælde af. Vi var klar til at klare os på egen hånd. Turen tværs over Jylland var op og ned af bakke i bogstaveligste forstand. Vi kom til Fanø og slog lejr på Tempo camping i en uges tid.

Vi drak så småt, røg en masse smøger og drømte om piger, hvert tiende sekund. Når vi var sultne biksede vi lidt dåsemad sammen på vores med-

bragte primus. Det kunne vi sagtens finde ud af. Vi havde fat i den lange ende. Vi bestemte det hele selv.

Elvis producerede på højtryk i USA, og havde sit på det tørre. Det var værre med os, Torbjørn og mig. Vi havde ikke gjort os de store tanker om fremtiden, men den indhentede os indenfor kort tid.

Torbjørn var ingen ørn til det boglige, men han var ærekær, og ville gerne fortsætte med at gå i skole. Han gik efter den gamle ordning i mellemskole. Torbjørn var ved at skide i bukserne af skræk for at dumpe i matematik. Vi kunne klare så mange andre ting på den tid, men lige på det punkt, mødte han muren. I samråd med klasselæreren, som tilfældig også var hans matematiklærer, blev Torbjørn vejledt til at slå sig på håndværket. Hans storesøster var uddannet på et apotek og kæreste med en islænding, Sigg, som læste til ingeniør på Odense teknikum. Han var en ørn til matematik, og så var han lidt fræk når han var fuld. De spillede jazz med Ella Fitzgerald på deres rejsegrammofon, det var lidt mærkeligt. Jeg tror nok at Torbjørn havde tanker om noget lignende, som Sigg. Det var lidt af en sump at stå i. Hvad skulle du vælge, hvad kunne du forvente, at kunne klare. Hvis du skulle tørskoet i land, skulle du selv finde på en løsning. Han kunne regne med mig, men lige på det punkt havde jeg ikke noget at bidrage med. Jeg var ingen ørn til matematik. Jeg sad selv på en tømmerflåde.

Hvis Torbjørn havde et problem med de krav som blev stillet i mellemskolen, omkring pensum eller prøver, var det en privat sag. I sådan en situation blev der ikke stillet spørgsmålstejn ved skolesystemets skjulte sorteringsmekanismer, i særdeleshed eksamenssystemet. Det kunne tage pusten fra enhver uformuleret ungersvend fra Njalsvej.

Torbjørn måtte bøje sig og stige af, og gå ud af skolen. Fire måneder senere fik Torbjørn fat i de stillede opgaver. Han kunne læse sort på hvidt, med sine egne øjne, at hans frygt havde været ubegrundet. Han kunne med lethed have klaret opgaverne til 4.mellem skole. Det var bare det.

Jeg var sammen med ham den eftermiddag på hans værelse. Han græd så stille. Det var for sent at gøre noget ved. Han havde jo selv valgt at gå ud af skolen.

To måneder efter de andres eksamen skrev Torbjørn lærekontrakt, og kom i lære som mekaniker. Han var 16 år og i gang for alvor. Han blev udlært som mekaniker, hos Åge på Essotanken i Slukefter.

Hans liv blev en kort opblomstring. Han blev gift lige efter han var udlært med "Putte", som var gravid med deres første fødte i fjerde måned. Præsten, som viede dem, havde været lidt mopset ved den kendsgerning. Som Madsen, hans far sagde: Havde man sagt A måtte man også sige B. Torbjørn sagde ikke nej. Han havde fået hugget. De fik to dejlige børn, Per og Kirsten, og det gik jævnt fremad. Putte havde sit gode arbejde i Dansk Svensk Stål og solgte køkkengrej. Børnene voksede til og Torbjørn hang med et stykke. Han har altid godt kunne lide at drikke lidt. Det tog til med tiden, de blev skilt, da børnene var voksne, og Torbjørn, som arbejdede i mange år som mekaniker ved Odense Bytrafik, fik paradentose, og døjede mange år med sine tænder. Jeg havde kontakt med Torbjørn gennem årene, men så ham ikke på det sidste. Han tog sit eget liv.

Jeg fulgte Torbjørn ud af skolen et år senere. Den samme historie gentog sig. Jeg var raslet ned i standpunktskarakterer indenfor det sidste halve år. Turen til Innsbruk var på lånt tid.

Jeg var blevet væk fra skolen i korte og længere perioder, og det blev selvfølgelig bemærket.

Min mor og far blev kaldt til samtale på skolens lærerværelse, med klasselæreren, Kjeld Rasmussen. Min far kom ikke, han var på arbejde udenbys.

Den gode Kjeld Rasmussen fortalte, at jeg ikke opfyldte de fastsatte krav, som var den boglige linjes fundament. Måske var jeg i stand til det, men jeg kunne ikke bevise det ved min nuværende indsats. Det var bundkarakterer over hele linjen, undtaget i legemsøvelser. Der kunne jeg stadig score.

Skoleår 1944-1945 Klasse: 2. Alr.: 25 Elevnr.: 18 Klasselærer: J. Rasmussen

Dato	Skriftlig dansk	Mundtlig dansk	Skriftlig engelsk	Mundtlig engelsk	Skriftlig tysk	Mundtlig tysk	Historie	Geografi	Naturhistorie	Naturfag	Skriftlig matematik	Mundtlig matematik	Skriftlig fysik og kemi	Skriftlig musik	Skriftlig tegning	Skriftlig hånd	Skriftlig legemsøvelse	Skriftlig sport	Karakteration over	Gennemsnit karakter	Altidspromente	Begynde	Skriftning for forberedelse	
1944	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
1945																								
1946																								
1947																								

Modskolens til henvendelse:

1. Oplysning: 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. Andre tilføjelser:

*Ende ligne skriftlig engelsk
delvis del i faget skriftlig engelsk
herin.*

Sidste karakterer i folkeskolen

Klasselæreren vurderede at mine chancer for at slå mig igennem udenfor skolen, skulle være gode. Hvad det så skulle være, var ikke et anliggende for skolen, men som det blev vurderet, skulle der være muligheder nok, blot jeg gik ud af skolen, frivilligt.

Det var det. Jeg fik en lap papir med på vejen. Den var skrevet af Kjeld Rasmussen og dateret den 7.5.1963. Håndskriften var bare i orden. Så nydeligt.

Den var lige klar til at sende med som anbefaling til et ledigt job på et kontor. Så ville de med garanti vælge min klasselærer på grund af skriften. Den lød ordret:

"Udtalelse vedr. Bent Knudsen udgået af 2.real ll. Bent Knudsen er en jævnt godt begavet elev. Har haft vanskeligt ved at interessere sig for en del af skolens fag – især tysk – og hans standpunkt her er derfor kun jævnt. På de områder, der har hans interesse, har han gjort en virkelig god indsats.

Den svingende arbejdsindsats hidrører sandsynligvis fra, at han, da han valgte den boglige linje, kom på "den forkerte hylde", men da han allerede dengang var i den såkaldte vanskelige alder, hvor man ikke rigtig ved hvad man vil, valgte han altså forkert. Han ville efter mit skøn være i stand til at bestå realeksamen – evnerne taget i betragtning – men det ville kræve en stor arbejdsindsats, og det mener han ikke, han kan præstere, hvor for han har valgt at gå ud i praktisk erhverv, og da det er lysten der driver værket, må det siges, at han har valgt rigtigt.

Bent har altid været en god kammerat, og han var derfor meget afholdt blandt kammeraterne."

Underskrevet: C.K. Rasmussen. Bystævnevej 62, Odense. Tlf. 316 197.

Jeg gik alene ud af porten til Højstrupskolen. Mine kammerater sad trygt og foroverbøjet i klasserne inde bag ved. De fik først fri når klokken ringede ud. Lise sad derinde i en af klasserne. Jeg tror ikke rigtig, at jeg var parat. Men sådan var det.

Nye tider

Freden var forbi. Skolelivet i realklassen havde en anden og i tid længere horisont. Det var ikke til at sige hvad det skulle ende med. Det måtte vise sig, og så længe jeg kunne holde mig indenfor stregerne, var jeg delvis beskyttet, til at kunne styre retningen. Det afhang af mine præstationer i skolen, og hvis de var tilfredsstillende, blev jeg ikke mødt med personlige krav derhjemme. Jeg kunne sidde ved roret, men på det tidspunkt havde jeg ingen konkrete ideer om, hvor jeg skulle sejle hen. Det er et passende billede af min situation på det tidspunkt.

Det ændrede sig radikalt da jeg blev smidt ud af skolen. Min kortvarige flirt med de lærdes univers var et personligt nederlag. Jeg følte ikke at jeg var dum, men jeg magtede ikke ved hjælp af egne handlekompetencer, at hænge på i åndernes rige. Uden for skolens tykke mure ventede der en omgang social spanking. Kravet lød at blive voksen på den gammeldags måde, eller den måde som var udlagt i familietraditionen, arbejde for livet. Mit lod stod til at jeg skulle skifte paradigme og disciplineres til lønarbejde. Jeg var knap sytten år. Hele min familie kunne være vejvisere, og min far stillede sig gerne til rådighed. Af et ege godt hjerte ville han gerne på banen, for at give mig det sidste skub i sin retning. At blive en god arbejder.

Karl, min far havde haft rigtig god vind i sine sejle. I Halvtredserne havde han haft fast arbejde på Brandts Klædefabrik i Pjentedamsgade. Der arbejdede han sammen med Eigil, som var min fars bedste kammerat. Han var god til at mure og havde købt en ejendom på Hunderupvej, hvor de boede på første sal i en af lejlighederne. De holdt sammen livet ud. Eigil

og hans kone Grethe, havde to piger, Kisser og Gitte. Jeg havde et godt øje til deres ældste datter, så det.

Produktionen skiftede karakter i den periode. Der skød nye institutioner, og nye industrier frem, som kunne producere med moderne maskiner og derved på en mere effektiv måde. Der blev bygget nye kraftværker og skibsværfter. Der var gang i hjulene efter krigen, den tunge arbejdsløshed og sociale træghed blev erstattet af begyndende mobilitet og forandring af det klassiske Danmark, som et smør og mælkeland. Byerne fik øget tilflyttere og de skulle blive centre for den økonomiske udvikling. København, Odense, Ålborg, Esbjerg, Randers lignede hinanden, med en havn og rigelig med arbejdskraft.

Der skulle mange hænder til at betjene maskinerne. Nye materialer blev introduceret på markedet. Et af dem, var til isolering – stenuld. Det blev hot, i overført forstand. Der var skide koldt inden døre, især om vinteren. De gængse varmesystemer var, central varme, lidt fjernvarme, men det var nu overvejende kakkelovne eller kaminfyring i de små hjem. Der skulle fyres til om vinteren, hvis det skulle føre til noget, for husene var ikke isoleret, så det meste af varmen fis lige op i luften. Udtrykket, at fyre for gråspurve, passede lige i øjet. Det kunne der gøres noget ved. Derfor var det et kup, at tænke i isolering, så man med mindre forbrug kunne holde på varmen.

Eigil var den første der sprang på den nye bølge. Han var ikke så bange for at prøve noget nyt, som min far havde ord for. Han fik arbejde hos et isolerings firma i Odense der hed Perfect. Der var gang i den. Akkordarbejdet fulgte med de nye tider. Systemet kom selvfølgelig fra Amerika. En fin fyr ved navn Taylor, havde målt ud hvor langt du kan gå, med jævn hastighed, på en bestemt tid. Hans tidsstudier blev omsat til produktionen

i arbejdslivet, på en lidt finurlig måde, så man kunne fastsætte en akkord. Hvor meget eller hvor mange stk., på hvilken tid. Akkord er modsat fast timeløn. F.eks. kan der være aftalt en mindste pris for et stykke arbejde, men derudover kan du tjene mere hvis du rubber neglene.

Som akkordarbejder kan du have en interesse i at give den en skalde, når du alligevel skal arbejde, og arbejdsgiveren får sit arbejde udført i en fart. På den tid blev der rask væk indført akkordarbejde, som var take it or leave it. Der var ikke noget valg, hvis du skulle ind og have en plads i produktionen.

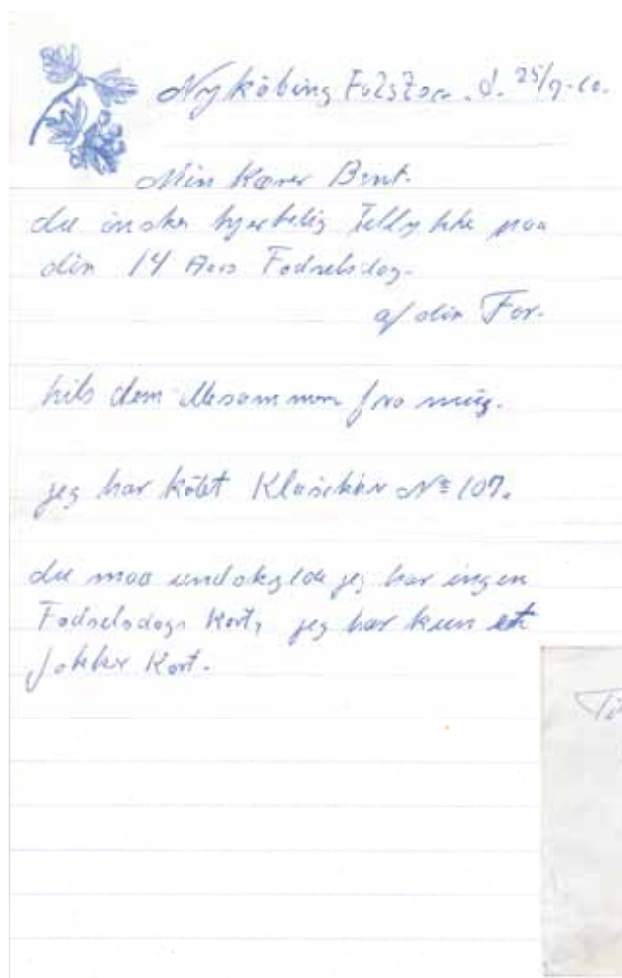
På kort sigt, og især, hvis du er ung og fysisk frisk, kan akkordarbejde være en god mulighed for at tjene en anstændig løn. Men i det lange løb er det nedslidende på grund af de ensformige arbejdsrutiner, som slidder på bevægapparatet, med muskelskader og gigtlidelser til følge. Hvis du står og mangler en stak penge i en fart, så er det vel ok.

Det var hvert fald det som greb Eigil. En tid efter fik han lokket min far med på vognen. Han sluttede på Brandts klædefabrik og blev isolatør. Det havde jeg lettere ved at sige, hvis der var nogen der spurgte mig hvad min far lavede, end arbejdsmand. Begrebet arbejdsmand, var så håndfast og indgroet i folks bevidsthed, at det var bunden, eller det laveste på den sociale rangstige. De arbejdsløse og folk på socialen var selvfølgelig ikke så meget som en arbejdsmand. Det var befriende og nyt at sige isolatør. Det lød lidt af faglært og håndværker. Min far var ikke arbejdsmand, han var, som det hed speciellarbejder, eller isolatør.

De kom med på en bølge, som kastede lidt velstand af sig. De kunne tjene en del mere om ugen på samme arbejdstid, end de var vant til på timeløn. Deres firma isolerede på de danske kraft-varmeverker rundt i Danmark.

Det var rør og kedler i flere sals højder der skulle isoleres. Det var noget fandens til stads, stenuld. Det kradsede af helvede til, og det var varmt at arbejde med, for temperaturen på kedlerne og varmerørene, der skulle isoleres, var som regel fra kogende vand.

I den tid min far arbejdede ved Perfect, rejste han hjemme fra, som en anden sømand. Ud om mandagen og hjem sent fradag aften. Til tider sprang de en hjemme-weekend over. De boede på pladsen, eller på et pensionat. Men for det meste arbejdede de 10-14 timer i døgnet.

Min far er hjemmefra på arbejde og var på sømandshjemmet på Nykøbing Falster. Jeg har desværre ikke hans medsendte julekort. Min far var lidt vittig

Det var en ny tid. Det gav til en lille folkevogn, og min mor kunne gå derhjemme uden at skulle arbejde. Det var gode tider. Farmor fik til de faste omkostninger og det løse. Hun havde i alle årene, som jeg kan huske, været kasseimester. Min far var hæderlig og ansvarlig, og han kom altid hjem med sin ugeløn. Jeg har tit undret mig, hvordan han fik penge til sit eget forbrug af smøger og sine ture på værtshus. Jeg fandt senere ud af hvordan han kom omkring den sten i skoen. Min far spyttede ikke i glasset. Det var ikke hver dag han drak, men det var ofte. Han var en glad mand, når han var fuld, men over tid var det nok lidt ensformigt, at høre på ham når han var fuld. Han gik til flasken i perioder, men han passede altid sit arbejde. Det skal siges. På det punkt var han en god far og husbond. Han satte ikke sin familie i økonomisk forlegenhed.

Personligt tror jeg det passede min far godt, at drikke ind imellem. Det gav ham et løft, og personligt synes jeg, at han derved viste nogle lyse sider af sig selv. Ellers var min far lidt ordknap, hvis han ikke havde fået noget at drikke. Måske der ikke blev sagt så meget fra de voksne på den tid. Som arbejdsmand havde min far ikke noget at skulle have sagt, men det var ikke noget jeg hørte til derhjemme. Det tror jeg at han befandt sig godt nok med. Han var glad for at gå på arbejde, og for at være sammen med sine arbejdskammerater. Hvis de kunne forlænge arbejdsdagen, med en tår over tørsten, var den hjemme.

Torsdag var traditionel lønningsdag. Jeg har nogen gange, som knægt stået og ventet på den gamle skulle dukke op i mængden af møg beskidte bomuldsarbejdere, ved den store smedjerns port, ind til Brandts Klædefabrik i Grønnegade. Jeg var blevet sendt i byen for at sikre ugelønnen, kom hjem i varmen til min mor. Hvis jeg kom med på værtshuset efter fyraften,, var det for at sikre, at min far kom nogenlunde tidligt hjem.

Porten i Grønnegade til Brandts klædefabrik

Hjemme ventede den næste vagtpost. Det var min søster Birthe, som havde til opgave, at overtale min far til at gå i seng, hvis han var fuld. Det kunne udvikle sig til en fandens til ballade, hvis det ene ord tog det andet, og min mor og far kom i skænderi. Det var ikke sådan at få styr på. Min mor og far havde ingen grænser, for børnenes skyld. Det var lige på og hårdt. Det var jo nok ikke lige i den situation, man er i stand til at drøfte uoverensstemmelser.

Det var en stor mundfuld for min søster. Meget afhang, af hendes overtalessevner og strategi. Det lykkedes de fleste gange, men det var ofte nervepirrende og efterlod vores lille familie i tavshed, i dagevis. Der blev ikke snakket mere om det, men derimod blev der reageret, med tavshed. Det var min mors våben, ikke at sige noget til min far i dagevis, ja det kunne måske stå på i flere uger. Til gengæld var lettelsen enorm, når min

mor åbnede op. Det var som en tur i tivoli. På den måde havde vi rigelig med gratis glæder, lige indtil næste gang. Det var ikke altid lige muntert. Langt senere kom det dertil, at min mor ville skilles. Hvis ikke min far holdt op med at drikke, og køre bil når han var fuld. Jeg kan ikke vide om det var hendes alvor, men min far forsøgte at holde sig på måtten. Det var ikke så lang tid før han døde.

Disciplinering til lønarbejdet

Torbjørn, min kammerat havde skaffet mig ud på samme værksted, hvor han var kommet i lære som automekaniker. Jeg mødte op i min ny indkøbte kedeldragt og med mine hænder. Det var a piece of cake. Seks måneder som arbejdsdreng, så skulle den være hjemme, lærekontrakten - men det blev der ikke noget af.

Mester Åge nærede en slet skjult mistillid til mig fra første dag jeg mødte op på værkstedet. Vi cyklede, Torbjørn og jeg, til arbejde. Vi mødte klokken 7.30, og vi cyklede hjem sammen til fyraften. Jeg hilste pænt på Åge, den første dag og stoppede min pibe. Vi havde ikke mødtes før. Åge hilste høfligt igen og spurgte til, om jeg nok kunne holde piben lige i munden. Allerede der var den første fælde lagt ud. Jeg hoppede lige i vandet og svarede igen, at det kunne han godt tro, og hvis det kneb for mig, så kunne jeg vel støtte den lidt. Jeg kunne godt se på Åge at han kneb øjnene lidt sammen. Jeg var kommet skævt ind på mester Åge, som sluttede med at spørge om jeg havde tænkt mig at arbejde med en pibe i hånden. Jeg bed fast i pibespidsen uden at svare.

Torbjørn havde sagt god for mig. Torbjørn kunne arbejde med begge sine hænder. Han røg smøger, og havde udviklet en teknik, så han kunne ryge en hel grøn Cecil, sådan lidt på skrå, og tage røgen ind gennem næsen, uden at slå asken af. Torbjørn brugte sit hoved til at begribe de mekaniske systemer, som sprøjtede ud fra bilfabrikkernes samleband ude i Europa. Jeg fik god lejlighed til at bruge mine hænder som arbejdsdreng. Men Åge vidste fra første dag, havde jeg på fornemmelsen, at jeg ikke skulle blive læredreng hos ham. Det var fint at bruge mig som arbejdsdreng.

Håndværket som mekaniker krævede to hænder. Hvis de var trænede og erfarne, kunne de udrette mirakler. Brudte og nedslidte biler kunne blive køreklare i den kyndiges hænder.

Det var den vej jeg sigtede på. Men der var lang vej. Håndværket skulle læres fra bunden, som man siger. De simple arbejdsopgaver kan du gå til uden den store erfaring, smøre biler, skifte olie på dem, vaske dem, skære slidbaner til lastvogns dæk. Eller banke låse ringe af traktor dæk, som var punkterede. Der skulle fejes, ryddes op, hentes værktøj og værktøj på plads.

På vej hjem fra arbejde en dag havde jeg spurgt Torbjørn, om han havde været det samme igennem, og han havde svaret bekræftende. Han havde taget fat i mig på cyklen og opfordret mig til at holde ud. Det var kun et spørgsmål om tid, havde han sagt, så var det min tur til at få lov til at bruge værktøj på de mekaniske dele. Det var et spørgsmål om tid og om håndelag, og efter hans mening skulle der ikke være noget i vejen for at jeg kunne komme efter det. Jeg skulle bare rubbe nallerne, som han sagde, og for alt i verden, holde min kæft.

Det var lidt det modsatte af, hvad jeg havde været vant til i skolen. Der gjaldt det om at bruge hovedet, og komme frem med nogle begavede svar, når du blev spurgt. Hvis du ikke sagde noget, blev du bedømt derefter. På nogle punkter havde jeg deponeret mit hoved sammen med de lånte skolebøger. Bøgerne havde til hørt skolen. Når jeg ikke gik i skole længere, hvad skulle jeg så bruge mit hoved til. Mit hoved og mine tanker tilhørte mig, men jeg havde lidt svært ved at se på hvilken måde jeg kunne bruge mit hoved, som jeg havde været vant til i skolen. Arbejdet som arbejdsdreng satte andre krav til at forstå og handle, som jeg måtte underlægge mig. Det var bare sådan.

Når bilerne blev skubbet ind på værkstedet, blev døren lukket for den del af virkeligheden, som jeg havde erfaring med fra skolen.

Jeg kunne ikke få mit hoved og mine hænder til at arbejde sammen. Jeg fik problemer med mit hoved. Selvfølgelig kunne jeg begribe hvorfor bilerne blev produceret. Konkret stod de på værkstedet for øjnene af mig, fra morgen til aften Mester Åge var der og hans tro, to svende og Torbjørn var der. Jeg var ikke fokuseret på værkstedet. Mine kammerater fra skolen listede sig ind på værkstedet og svømmede usynligt rundt mellem bilerne.

Jeg fulgte dem i hovedet, og forsøgte at holde trit med deres dagligdag. Nu mødte de i skolen, nu havde de frikvarter, i dag tirsdag var der tysk og matematik i fire timer. Godt det ikke var mig. Klassekampen i fodbold hver torsdag Nu er klokken to, heldige asener, nu har de fri – hvad laver de nu, uden mig. Den daglige rutine på værkstedet var på en anden måde ubrydelig, på trods af at skolens rytme lå i et skema, som var det en arbejdsdag på en arbejdsplads. Når de andre fik fri fra skole, havde jeg forbandet svært ved at få de sidste timer til at på indtil fyraften. Jeg havde fornemmelsen af at jeg arbejdede alene.

Jeg havde bemærket, at Mester Åge var en smule følsom overfor spørgsmål, som ikke direkte havde forbindelse til problemer med motor systemer, mekaniske og tekniske udfordringer, antal smørenipler eller lufttryk i forskellige vogntyper. Han holdt sig inden for sit håndværks synlige og konkrete problemstillinger, som han utilsløret og stolt, uden ophør målte op i tid og penge.

Mester Åge brugte sin tankekraft på at presse tiden på reparationsarbejdet til det mindst mulige, så der blev tid til flere reparationer. Derved

kunne han opretholde sin eksistens som selvstændig mester. Et ædelt formål, som gav smør på brødet og holdt liv i svendene og læredrengen og arbejdsdrengen.

Prøvetiden, som arbejdsdreng, var Mester Åges garanti for, at ingen blev sluppet ind i folden på hans værksted, der ikke nøje passede ind i denne logik. Åge var som en sporhund med fem sanser. Han skulle opsnuse den mindste tvivl, som kom på tværs af hans interesser. Det kunne blive fatalt, og betyde penge ud af lommen, hvis det gik den forkerte vej. Det er ikke helt ufarligt eller problemfrit at være mester, når der er ansvar og penge på højkant. Indrømmet, han skulle holde tungen lige i munden.

Arbejdsdreng på mester Åges værksted

Inden jeg dukkede op på værkstedet i min splinternye kedeldragt, havde Åge haft forholds let spil overfor de forrige, som var kommet i lære og stået tiden ud. Det havde været bondesønner, som var flasket op med pligtfølelse og arbejdsmoral, uden hensyn til hvem der krævede det. Hvis det blev krævet, gik de i gang uden en lyd, sådan var det, og sådan skulle det blive ved med at være. Åge havde ikke haft nogen problemer med at få dem sat i gang.

De spiste deres varme middagsmad hos mester i læretiden. Det var skik ude på landet. Blev det sent og reparationerne trak ud, lagde de sig til tider og sov under bilerne på værkstedet.

Næste dag stod de op med arbejdstøjet på, og gik i gang hvor de slap natten før. Det var ægte pioner ånd og kærlighed til håndværket, det var som en hellig pligt, et kald af den anden verden.

Forholdet mellem mester og hans svende og de gode lærlinge før mig, osede af familiær hygge og en udtalt glæde ved at gå løs på mekanikken. Det var så flot. Deres lidt fanatiske og barnlige ydmyghed overfor arbejdet, gjorde Mester Åge stærk. Han var sikret en stabil fremtid, uden at folkene på værkstedet råbte efter ham. Svendene på værkstedet arbejdede deres røv i laser, for at komme videre, og få deres eget værksted. Tiden for dem hos Mester Åge var en læretid i mere end en forstand. Der var selvfølgelig det praktiske med mekanikken, som skulle læres. Det blev lært gennem gentagelse og ved at prøve sig frem.

Men nok så vigtigt, var den uudtalte dannelse og "luren Åge fidusen af", som mester og forretningsmand.

Åge sagde det ikke direkte, men han lod ingen tvivl om, at tingene var som de skulle være.

Det var de øvrige på værkstedet garanti for. De arbejdede med hoved og krop begravet i opklodsede biler, til Åge sagde det var fyraften. Det fik de løn for.

Mester gjorde kassen op hver lørdag middag. Åge havde sin private udregning, som holdt os til svensknøglerne. Uden indblanding, delte han ud til folkene efter fortjeneste. Det lignede altid med lidt mere end tariffen. Så blev der bukket og takket inde i privaten. Det var Åge skide god til det nummer, at få os til at smile og føle sig taknemmelig, for at han endnu engang havde sørget for at vi fik vores skilling, som vi havde arbejdet for.

Hvis der var lidt ekstra til den ene, havde han en sikker støtte, som ville betragte ham som rundhåndet og retfærdig. Engang jeg havde kørt rundt på vores værkstedstraktor ude i gården, for at slå tiden ihjel, havde jeg bakket ind i sønnens cykel, med bag ophænget, så hjulet var blevet bukket på midten. Det kostede et nyt baghjul, som Åge trak fra min løn den lørdag.

Svendene spiste inde i privaten hos Åges kone, Ellen. Hun lavede varm mad til middag og hjemmelavet kage til den fælles eftermiddagskaffe. Torbjørn og mig spiste i et lille rum i kælderen. Jeg holdt mig tæt til Torbjørn. Han var kommet i lære. Det var et nåleøje at komme igennem. Det var næsten umuligt at støve en læreplads op noget sted på egen hånd. Man skulle anbefales mig her og der, inden man blev lukket ind i varmen. Som arbejdsmands søn ville det være et stort skridt op ad den sociale

rangstige, at blive håndværker, med svende brev. Det ville være et løft med visse perspektiver.

Jeg var interesseret i at vide hvordan Torbjørn var kommet igennem prøvetiden og på kontrakt. Du skal lade være med at stille spørgsmål, om det ene eller det andet. Når du har skrevet kontrakt er du sikker. Det var måske ikke helt ved siden af, men jeg undrede mig over, hvorfor Torbjørn ikke stillede spørgsmål til forholdene på værkstedet, når han var sikret på kontrakt. Hvis ikke jeg kunne spørge Torbjørn, hvem skulle jeg så spørge. Jeg havde undret mig over hvordan Torbjørn arbejdede sin røv i laser, uden at få det store udbytte. Jeg var af den opfattelse, at Åge stak hele dynen i egen lomme. Vi kunne jo tælle hver lørdag, og se hvad vi fik med hjem. Det var strøget mål.

"Hvad helvede spørger du mig for. Hvad vil du have jeg skal gøre. Det er s`gu ikke mig der har fundet på det her system." Så var der ikke mere at snakke om. Jeg snørede sækken sammen. Torbjørn var en fin fyr og min kammerat. Vi skulle ikke gøre noget ved det, sammen. Hvis jeg havde noget jeg ville, så var det på egen hånd. Det var konklusionen.

Mester Åge havde åbenlyst lagt mærke til mindre uregelmæssigheder i den måde jeg var opvakt og tjenstvillig på. Én dag havde en af svendene bedt mig gå over til købmanden i min frokost pause, for at hente nogle smøger til ham. Jeg havde svaret tilbage, at jeg ikke var smøg syg. Jeg havde tobak til min pibe. Det havde forbavset svenden, som svarede tilbage, om jeg mente det alvorligt, at han selv skulle hente sine smøger hos købmanden. I sådan en situation, gælder det om at stikke en finger i jorden. Jeg stak hele hånden i en hvepsere. Jeg fortsatte og spurgte ham, om han troede de kom flyvende af sig selv, altså smøgerne. Jeg havde heller ikke tid, for jeg havde frokostpause, desværre. Mester Åge, som

havde hørt med, så ud i hovedet, som han havde hørt forkert. Han ville på stedet høre om jeg udelukkende brugte min middagspause til at spise i. Jeg hoppede i med samlede ben.

Jeg husker endnu min bemærkning, næsten ordret: Jeg kunne ikke skide og slå på tromme, samtidig, Jeg ville uvilkårligt komme ud af rytmen, når jeg skulle tørre røv.

Der blev ikke sagt mere.

På værkstedet var det normal fyraften kl. 17.00. Efter reglerne skulle der ryddes op en halv time før fyraften og så var det hjem. Sådan var det ikke på Åges værksted. Der ryddede man op når man var færdig. Hvis der gik timer over fyraften, ventede oprydningen. Det var arbejdsdrengets soleklare opgave. Det skulle ikke siges flere gange, det var noget der blev forventet, man selv tog initiativ til at få færdigt. Så kunne svendene vaskes sig imens og snakke færdig. Åges værksted lå i landzone, lidt ude på oplandet, 8 km fra Odense. Det var de omkring boende husmænd, som i praksis bestemte arbejdstidens længde på værkstedet. De kunne i den her periode ikke rigtig få det til at løbe rundt med deres små landbrug, med to køer og 6 tønder land. De trak ind til byerne for at finde arbejde for at supplere deres indkomst, så de kunne bevare deres lille landbrug, eller husmandssted, uden at skulle flytte fra stedet med de bånd og traditioner, som var bygget op.

Når de havde fyraften fra deres arbejde på fabrikkerne inde i byen, kom de trillende i deres gamle tyske og engelske biler, eller skratendende på deres små grå traktorer - fergusoner, som den mest selvfølgelige ting i verden. Deres motto kunne være: så længe det ikke er senge tid, er det arbejdstid. Hold kæft det var svært for mig at falde ind i denne udtagne rytme.

Jeg havde et liv uden for værkstedet. Jeg drømte mig langt væk, når det nærmede sig fyraften.

Jeg kunne ikke få tingene til at nå sammen. Det var vel ikke Åge der helt og aldeles bestemte når det var fyraften. Ok arbejdstiden var Åges domæne. Der blev byttet tid med penge. Men hvem bestemte hvornår det var fyraften. Det skulle jeg kunne være med til at bestemme. Jeg havde forsøgt at snakke med min far derhjemme, nu da jeg var arbejder, som han. Men det kom der ikke rigtig noget ud af. Ja, der var regler, ja der var noget der hed fagforening, men jeg skulle spytte i næverne og tage fat. Han vidste ud fra sin position og sin erfaring hvor svært det kunne være for hans søn at få foden indenfor. Hans ønske var at jeg blev udlært.

Jeg kunne ikke slippe det med fyraften. Jeg havde spurgt Mester Åge hvorfor, der ikke var noget der hed fast arbejdstid, i den tid jeg havde været på værkstedet. Jeg ramte Åge på et punkt hvor han var holdt op med at tænke. Det spørgsmål kunne ikke stilles. Omvendt, hvis de en dag kunne gå hjem til fyraften, rettidig, så havde det været en dårlig dag. Det huskede Åge til om lørdagen, når han gjorde ugens fortjeneste op, og delte penge ud i løn.

Åge gik til mig og gav mig svar på tiltale. Om jeg ikke havde været på værkstedet længe nok til at jeg havde indset hvordan det hang sammen. Hvis ikke, så var det vel ikke værd at spille mange ord på det. Folk ville s`gu have deres biler at køre i, frem og tilbage.

Han var død irriteret over at skulle svare på den slags spørgsmål, når de andre på værkstedet hørte med. Det havde han ikke været ude for før med de andre.

Åge fortalte om hvordan det gik til da han var i lære. Der sov de under bilerne om natten, hvis det var nødvendigt. Der var ingen der mukkede. Den var jeg med på, men det skulle koste. Jeg ville gerne parkere mine træsko på værkstedet natten over, hvis jeg fik penge for at arbejde over. Så var der, efter min mening perspektiv i tingene.

Den efterfølgende lørdag kom Åges kone ud på værkstedet med en pose penge til mig. Hun fortalte mig smilende, at de havde snakket om det, og de ville foreslå, at jeg fandt et værksted inde i byen, hvor de måske havde andre forhold.

Jeg var blevet fyret og måtte takke af. Åge stod i værksteds døren og ønskede mig held og lykke med fremtiden.

Jeg ventede og fulgtes med Torbjørn. Det var en lang vej hjem. Torbjørn var skide sur og godt gal. Hvad var det han havde sagt. Jeg skulle have holdt min kæft til jeg var sikker og på lærekontrakt. Jeg havde måske også svigtet Torbjørn. Det var ham som havde anbefalet mig, og hvad kom der ud af det. Var det en kammerat at være stolt af.

Jeg blev ikke modtaget som en helt derhjemme. Der blev en fandens til ballade. Den gamle var helt oppe og ringe. Min far var skuffet og gal, nu måtte jeg snart til at tage mig sammen, eller så skulle han nok fortælle mig hvordan den kage skulle skæres. Han truede med at snakke med en værkmester, som han kendte nede på Thriges Maskinfabrik. Hvis jeg kunne komme i lære hos ham, så havde jeg fanden galemig at blive der, til læretiden var slut. Min far kunne ikke greje hvad der var galt, men et eller andet var kodet forkert hos mig

Det gik i kage for mig.

De næste måneder var jeg nervøs og sat udenfor mit gamle fællesskab. Mine kammerater fra skolen kørte deres dagligdag, Torbjørn drønedede af sted på sin knallert til arbejde udenfor byen hver morgen til sen aften. Jeg var som pisket for at finde på noget. Der var ingen kære mor. Jeg var trykket godt i bund.

Hvad nu lille du

Jeg forsøgte mig lidt frem. Det var uden for enhver diskussion, at jeg skulle gå på arbejde. Ikke noget med at slippe tøjlerne og fise den af derhjemme. Den tanke kunne ikke heller falde mig ind. Jeg var til arbejde. Hvem skulle ellers betale til det løse.

Jeg forsøgte med et metalværksted, hos en smed der hed Willy, som lige havde startet værksted. Det holdt en måneds tid. Han var lidt skør og så var han rødhåret. Han havde købt en kolossal stor drejebænk, brugt hos skrothandleren H.I.Hansen. Han skulle skrubdreje en del flancher, som skulle bruges på værftet til rørledninger. De var i flere størrelser. Han havde ikke selv tid til at hente dem i sin egen bil, han havde ingen varevogn, så han sendte mig på knallert. Jeg ved ikke hvor mange gange jeg kørte frem og tilbage. Han kunne ikke betale til tiden. Det skulle jeg ikke finde mig i. Der fik jeg aksept derhjemme til at kvitte.

Jeg var på den. Jeg søgte i blinde. Fik meldt mig til søværnet, som konstabel. Noget måtte jeg komme op med. Jeg fik tilsendt en rejsebillet til Holmen i København, men nej. Men jeg ombestemte mig og sendte billetten retur. Jeg vidste det var noget med disciplin. Nogen i familien kunne ønske, at jeg fik det lært, men modet svigtede mig, og jeg blev i Odense. Jeg var forbi Kongens Nytorv i København, for at søge elev plads som skibsfører hos A.P. Møller, og så til søs. Uden resultat.

Sommeren gik på hæld og jeg var arbejdsløs. Min kammerat Per Brink som var gået ud af skolen, var kommet i lære som vinkyper, hos sin far på Fyens konserves fabrik.. De havde lidt produktion af dansk frugtvin, og omstikning af udenlandske hedvine. Det gik fint med Per, og lange Kar-

sten, var kommet i lære som tømrer, og det gik fint med ham. Torbjørn havde klaret den som mekaniker, og andre kammerater - Nico og Ingolf havde klaret det indenfor maskinfaget. Jeg kunne ikke rigtig komme ud af stedet.

Fyens Stiftstidende med daglige jobannoncer var til salg på Odense banegård ved 14.00 tiden, en time før den blev husstands omdelt. Var man lidt frisk, tog man bussen ind på banegården og kiggede bagerst i avisen efter arbejde. Var der bid kunne man skaffe sig et lille forspring inden avisen kom ud i hjemmene, som en af de første til at byde ind.

Sidst i august var jeg på vej hjem fra banegården. Jeg stod på bagperroren på linje 2 med avisen *Fyens Stiftstidende*, godt gemt af vejen. Andre skulle ikke se avisen og måske tro jeg var arbejdsløs. Længere fremme på ruten, stiger Helle Jensen på bussen. Det var ikke lige det jeg havde ønsket skulle ske. Vi havde gået i samme klasse på Højstrupskolen, og Helle var en fin pige fra villakvarteret. Hun var dygtig i skolen og hendes far Erik havde et mindre maskinværksted i Bolbro, hvor jeg havde arbejdet en sommerferie. Min skolekammerats storebror Nico/Mogens Nicolaisen var i lære som maskinarbejder på Helles fars værksted. Det gik ham fint. Jeg blev altid lidt forlegen i hendes nærhed. Hun blev senere kæreste med Erik Kliksbøll fra Vermundtsvej, fra vores klasse, og uddannet folkeskolelærer.

Hun var synlig glad for at se mig og spurgte som det første, hvordan det gik med mit arbejde. Jeg blev flov, og kunne ikke få mig til at fortælle Helle at jeg var arbejdsløs, at jeg var holdt på værkstedet i Slukefter, og derfor ikke var kommet i lære. Det var for pinligt. Jeg havde andre gange bemærket en annonce i *Stiftstidende* for *Fyens Studenterkursus*. Jeg fandt på en nødløgn, og fortalte Helle at jeg skulle starte på *Fyens Studenter-*

kursus. Ja, jeg var faktisk på vej derhen for at melde mig. Jeg hoppede af bussen i en fart, og farvel til Helle inden hun begyndte at blive nysgerrig.

Jeg fandt på stedet en telefonboks, slog nummeret op på Fyens Studenterkursus, og ringede omgående. Jo, det var rigtig nok, man kunne tage realeksamen på aftenskole, men kurset var for længst startet og det var derfor ikke sikkert at jeg sådan lige kunne hoppe ind. Jeg kunne vende tilbage næste år, hvis jeg var interesseret.

Jeg strøg direkte hjem og pakkede min gamle skoletaske og mødte op på Vester skole lidt før klokken 18.00. Jeg var lettere eksalteret og kom til at snakke med en kort men sød mand i jakkesæt og et lille sort overskæg. Det var Helmer Elmstrøm, han tog nogle ordentlige kradsere på sin damecerut. Luften var tyk af røg omkring ham under samtalen. Starte nu, og hvem var jeg, og hvor havde jeg gået i skole. Nej der var over 30 kursister i klassen, og de var gået i gang for flere uger siden. Kurset var toårigt og der var ingen tid at spille, men jeg var gået ud af 2.real, så jeg havde noget at give af i forhold til de andre. Jeg var overbevisende og havde kun det ene ønske, at komme i gang. Jeg kunne sidde med her og nu, og jeg ville love ham, at jeg ikke ville være fraværende en eneste time, hvis bare han sagde ja og lod mig starte.

Det gjorde den gode mand, og jeg havde som lovet, ikke en fraværstime i de to år. Jeg bestod realeksamen i sommeren 1965. I starten skulle jeg selv tage en stol og et bord med ind i klassen, for at få en plads, men senere på året blev der plads foruden. Undervisningen startede klokken 18.00 til 22.30 alle ugens dage og lørdag fra klokken 09.00 til klokken 13.00. Sådan. Det kostede at gå der.

Da jeg kom hjem efter den første skole aften, var jeg rolig og skide glad. Jeg var tilbage i sporet, jeg var med fremme. Hvis jeg mødte Helle en anden gang, gik jeg på Fyens Studenterkursus. Nu kunne jeg se mig selv i øjnene. En sikker beslutning.

Det var straks sværere at overbevise dem derhjemme. Især min far følte sig kørt rundt i manegen. Hvad jeg havde gang i. Det var ikke et halvt år siden, jeg var blevet smidt ud af skolen, og så det her. Jeg skulle ikke tro der var frit valg på alle hylder. Min far insisterede på at jeg havde bedre af, at få mig et arbejde. Der var ingen fremtid i det andet.

Jeg måtte stå hårdt på mit, og love, at det ikke skulle koste dem en øre. Jeg skulle nok selv betale det hele og lidt til kosten. Så havde de jo også fred for mig om aftenen. Det blev som jeg ville. Jeg var fokuseret og klar til at starte på en frisk.

Derhjemme

I nden jeg går videre med mit skoleliv, skal jeg lige have lidt styr på min familie, som vi boede sammen på Njalsvej i Odense.

Vores rækkehus var en fyrstelig bolig, i sammenligning med hvad vi kom fra på Ruggårdsvej, men det blev lidt småt, efterhånden som vi voksede til. Ok, vores stue var en pæn størrelse. Hvis den blev ryddet kunne vi sidde 32 til bords. Både Birthes og Toves konfirmation blev holdt hjemme.

Familieportræt. Min søster Toves konfirmation

Køkken og toilet med bad, var små blindgyder. Du skulle ud samme vej, som du kom ind. Ovenpå var der tre værelser. Jeg var den yngste og dreng. Min mor og far delte soveværelse, det tredje værelse til Birthe og Tove var til deling. Ja, hvordan har de mon haft det med det.

Birthe er født i 1943 og Tove i 1944. De har været henholdsvis 13,14 og 12,13 år, da vi flyttede fra Ruggårdsvej. De skiftede ikke skole, men fortsatte med at gå skolen ud på Ålykkeskolen. Det var måske det som delte os, eller var det den noget stramme deling i fastlagte kønsroller, der gjorde forskellen. Jeg har opfattelsen af, at vi på en eller anden måde var delt. Vi kunne gå i de samme daglige cirkler, uden at støde ind i hinanden.

Min søster Tove er nr. 3 nederst fra højre. Min søster Toves billed fra konfirmationsforberedelse fra Hans Tausens Kirke. Præsten er hr. Viderick.

På trods af de nye rytmer fra USA, lå ungdomslivet i nogenlunde faste rammer for pigernes vedkommende.

De blev kørt ind på et uniformeret generationsspor. Hvis du ikke skulle videre i skolen, var det ud af skolen i 7. klasse eller 8.klasse. Arbejde, ungdom - lidt festivas, en klo i en ædruelig og arbejdsom ungersvend, ægteskab og børn. På den tid, kunne det hele klares indenfor mindre end et tiår. Pigerne var klar til at blive gift omkring tyveårs alderen og føde børn. Sådan var det i generationen før dem, og sådan skulle det blive for mine søstre,, når de stod for tur.

Det er lidt uklart for mig, hvordan vi har levet i samme rækkehus, Hvad vi har fået at spise og hvad vi har snakket om.

*Vores lille familie fotograferet
ude på terrassen på Njaldsvej*

I kender terrassen på Njalsvej. En generation senere har I stået samme sted, alle fire.

Det var nok ikke så almindeligt i vores hjem, at fortælle hvad hinanden oplevede og mente i stort og småt. Der var bid i kontakten, hvis man

overskred nogle grænser, hvor de voksne udøvede kontrol. Det var ikke altid let at vide på forhånd, men reaktionen kom prompte. På det punkt var der ingen generthed eller tilbageholdenhed.

Så var det ofte med at finde et mere sikkert sted, væk fra epicentret. Det blev ikke bedre af at blive og argumentere, for det man selv fandt rimeligt. Det indgik ikke i de voksnes overvejelser. Sådan var det, og niks weiter. Det udtryk, var det eneste min far kunne på tysk. Det kunne han uden ad.

Vi flyttede til Ruggårdsvej i 1957. Birthe fik sit eget værelse, da Tove flyttede hjemmefra i 1962. Birthe flyttede fra Njalsvej i 66. Mine søstre trak det lidt, inden de fik børn i forhold til deres mor. Tove fødte Christina som 24 årig, året efter kom Majbrit. Da var Birthe fyldt 27 i 1970. Carsten blev født i 1973.

Hjemme var det mine søstres pligt, at holde huset fri af støv, og klare det huslige. Min mor handlede ind og havde ejendomsret til muldvarpen – husholdningspungen. Alle indkøb skulle ind over min mor, forhandles og godkendes. Hun havde nok at se til, at holde hus med de midler der var til rådighed. Min mor styrede finanserne til UG og slange, med de op og nedture, som min fars arbejde kunne afstedkomme, plus det løse. Min far forsøgte til det sidste, at få lidt flere penge ud af min mors muldvarp. Jeg kan ikke huske hvor meget at madlavningen var sat i system. Hvor tit og hvem der skulle lave mad, eller om det overvejende var min mor som huserede på den lille plads i vores køkken, det må i spørge til, hvis i får lejlighed til det.

Et var sikkert. Jeg havde ingen pligter, til noget af det huslige. Når det var søndag og der var gang i ønskekoncerten på program 1, efter de obli-

gatoriske retter med kød og dessert, budding med flødeskum eller citron-fromage, og der skulle vaskes op, så var det "pigerne", der skulle lette sig og få det sidste fra hånden. Hvis jeg havde overskud, kunne det komme an på en forhandling, og mod lidt af deres lommepenge, kunne jeg gå ind og tage en del af opvasken. Det var en klassik arbejdsdeling. Efter færdigt arbejde kunne jeg gå i biografen, eller til fodbold på stadion. Så kunne mine søstre tage fat på striketøjet og lytte til den gamles snorken på divaneseeren.

Min mor havde set rigtig, med at holde mine søstre til det huslige. Det var markedet for de fleste unge piger fra almindelige hjem. Hvis skolen var sluttet uden realeksamen, var læreplads i banken, eller plads på kontor, udelukket.

Det var hjemme fra til en plads i huset, som det hed, "at få plads i huset". Man arbejdede *i* en bank eller *på* en fabrik, men fik *plads* i huset.

Tove fik plads hos Fru Hansen, Fru Andersen, og Birthe fik plads hos Hr. kørerlærer og Hr. malermester og Hr. entreprenør.

Det var hårdt arbejde dagen lang, med rengøring, madlavning, tøjvask, støvsugning og pasning af små børn. Hvis man boede i hjemmet på eget værelse var lønnen lidt lavere inklusive at man spiste med. Det kostede alt sammen. Det var fast arbejde alle ugens hverdage til aftensmad og lørdag med. Det var livets skole for de vordende mødre.

Tiden i huset var en tænkepause eller en slags overgang, inden det blev alvor for rigtig. Pladsen i huset var ungdomsarbejde under 18 år til en månedsløn på de 150 kroner.

Der blev lidt til overs når de havde betalt kostpenge for at bo hjemme, men der var ikke meget at spare op af. Det rigtige arbejdsmarked ventede lige om hjørnet, hvor der var gang i hjulene. Virksomhedernes produktion var baseret på mange hænder ved samlebandene, og den nye generation af unge kvinder, stillede op, og gjorde deres private indsats for at øge familiens velstand. Dog ikke med lige løn og alt det der med løn under barsel. Det var begyndelsen, og de tog deres nap med. De materielle vilkår, i begyndelsen af tresserne, lovede godt for fremtiden. Krigens tunge skygge var ved at drive over.

Der skulle to indtægter til at skabe en fremtid, og det blev der arbejdet på.

Tove gik frisk til den og skiftede hus pladserne ud med fabriksarbejde. Lige på og hårdt uden fine fornemmelser. Hun førte de smukke traditioner videre i vores arbejderfamilie på æg fabrikken Lactocan nede ved havnen, hvor min mor havde deltidsarbejde, eller som syerske på akkord hos Moresco Elbi.

Min søster Tove blev gift med sin Jørgen Mortensen i 1967 og flyttede i Jens P. Kock hus, et stenkast fra Njalsvej, som de betalte 5.000,00 kr. for i udbetaling. Det var lige før de kom på kant med min far, som anså dem for ikke rigtige kloge. Hvor skulle de skaffe de mange penge fra. Der var ingen i vores lille familie som havde boet til eje, med priotets gæld. Det var nye tider og et markant generationsskifte. Godt gået søster.

Tove og Jørgen bor sammen i samme hus fra dengang. Svoger Jørgen var udlært i rør og blik, vvs teknikker. Jørgen arbejdede en periode som svend og blev selvstændig. Nu overvejer han at gå på pension.

Jeg husker i boede på Njalsvej en periode forud for at jeres rækkehus var klar til indflytning. Det var mit gamle værelse og en af jer lå på gulvet, men jeg fik kantet mig ind og i en solid brandert var jeg klar til pisse i klædeskabet, som stod i hjørnet. Det var ikke for at drive jer ud. Jeg har måske gået i søvne

Det trak i Birthe for at slippe uden om den slagne vej, og komme fri af de store fabrikker, som ventede rundt om hjørnet, når hun havde alderen.

Min mors søster Inge – Søster, boede sammen med en "speciel" vinduespudser. Han kunne male med olie på et lærred og havde læst Nis Petersens digte. Han brugte sine forretningsforbindelser og skaffede min søster plads i en forretning, som handlede med barbermaskiner, Remington på Grå Brødre plads i Odense. Der var en verden til forskel *at stå* i butik. Det var inde i byen i modsætning til fabrikkerne nede ved havnen. Det var måske lidt finere at stå i forretning. Man kunne stå i sit eget tøj, måske håbe på at komme i lære. OK så var der jo det med handelsskolen, men det var fremtid.

Det blev ikke til noget med at sælge barbermaskiner, men det lykkedes Birthe at holde sig inde i byen. I flere år stod hun ved kassen i Rasmus Hansens boghandel lige overfor Rådhuset i Odense, og solgte stempelmærker til værdipapirer og købekontrakter. Hun blev fyret da mærkesalget gik til andre agenter. Ingen læreplads i Alladins tempel fyldt med skøre historier og kærlighedsdigte. Birthe havde sine chancer for at bryde med sit generationsspor, men hvad der kom i vejen, ved jeg ikke nærmere.

Jeg ved at Birthe prøvede at arbejde på Lactocan, hvor man slår æg i stykker, dagen lang. Æg massen skulle bruges i industribagerier og kantiner. Det holdt en uge. Det var ikke Birthes første valg.

Birthe flyttede hjemmefra i 1966 og blev gift med Palle i september samme år. Til at begynde med boede de i lejlighed. Senere flyttede de i et af Jens P. Kock's rækkehuse ude i den anden ende af byen, som de købte på afbetaling.

Min søster Birthe og Palle bor sammen i samme hus fra dengang. Svo-ger Palle kørte chauffør hos fragtfirmaet Poul Hansen. Han skiftede til Odense Bytrafik. Nu er Palle pensioneret tjenestemand.

Fyn er en lille ø med Odense som centrum, sådan lige langt til kystbyerne. Det var populært for os byboere at tage til vandet, når solen skinnede og det var sommer.

Kerteminde var stedet. Der var forskel på kystbyernes valør. Middelfart var helt yt. Der lå statshospitalet for sindssyge for hele Fyn. Det var nok. Fåborg og Svendborg var helt OK, men lå lidt langt væk. Nyborg var identisk med DSB og færgetrafik og derfor yt. Bogense var det mørke vest. Jeg tror ikke jeg kom til Bogense før som voksen. Har i måske været i Bogense.

Kerteminde var og er en lille fiskerby, med skæve huse og sand strand med skiftende vandstande. Et smut på et par og tyve kilometer fra Odense, som kunne klares på en cykel, hvis det var det. Der var lørdags bal hvor ungdommen fra Odense havde frikvarter for dagligdagens stempel-ure og huslige pligter. Der var plads til øve sig på personlige tricks og føle

sig frem. Det var stjerne for en aften, længe før det blev til underholdning på tv kanalerne.

Camping pladsen i Kerteminde var hoved kvarter i de korte stunder, vi var på besøg. Det var berusende at have fod under eget bord, at være hjemme fra, og selv bestemme. Det tåler selvfølgelig ikke sammenligning med Roskilde festival, men mindre har også ret. Det var mit Woodstock. Vi var ikke på stoffer, men på humle, og rejse grammofonen spillede "are you lonesome to night" og "to lys på et bord", single plader i vinyl, som kørte i 45 omdrejninger i minuttet. De fis hurtigt ud, og sidst på aftenen, kneb det for os at følge med og få skiftet single, eller hvis batterierne var løbet tør for strøm. Stemningen kunne let forsvinde op i den blå luft, når Elvis tav. Det var svært at stå alene på "scenen" og synge som Elvis. Jeg var mere modig når Elvis sang for. Så kunne jeg falde ind på de rigtige steder, med de rigtige ord. Det virkede ofte bedre, end hvis jeg selv sang. Ingen sammenligning.

Vi havde nogle somre, hvos vi søskende stødte ind i hinanden, på campingpladsen. De var optaget af deres og jeg af mit. Vi var en fast gruppe drenge. Torbjørn fra blokken overfor på Njalsvej 161, Per Brink, som jeg gik i klasse med, og Max fra parallelklassen, og hans bror Mogens/Nico. Senere kom lange Carsten fra København i klasse med Max, og så var han med. Turene til Kerteminde var kun ouverturen. Senere rejste vi sammen på ferie en sommer til Æbeltoft på knallert i telt. En sommer til Bornholm og den ultimative rejse, en sommer i Pers fars Ford Taunus stadionscar, til Callela i Nord Spanien. Vi var et stærkt firkløver. Sommeren efter min tur til Fanø med Torbjørn, var Max og jeg på tur til den tyske Østersøkyst til Varnemynte på knallert. Jeg havde lånt Kai's Ekspres knallert, af min mors bror.

Min morfar Evald døde i min seng på mit værelse medens jeg var på ferie med Max.

Min mormor og morfar var blevet skilt og Evald havde boet for sig selv på et værelse i Buchvaldsgade i Skibhuskvarteret. Hans liv havde været lidt op og ned. Da han døde var der en mindre regning hos cigarmageren, ellers skyldte han ikke noget. Han var ikke så høj af statur, men lidt rund i det. Han var mekaniker og efterspurgt på flere store værksteder i byen. Det er lidt uklart om han fysisk var ude af stand til at arbejde, om han var på invaliderente, men han arbejdede i mange år, hvor jeg huskede ham.

Han holdt til på boldklubben Marienlyst, en lokal arbejderklub, som lå for enden af Skibhusvej, på vej ud til Odense Stålskibsværft. Som vores lokale CIF – Christiansbjerg Idrætsforening. Der blev spillet kort og drukket øl til. Det gik ikke altid stille for sig. Der blev spillet om penge, så det var alvor. Der var ingen nåde hvis du sad med omkring bordet og var med i "en hånd". Det havde jeg oplevet i starten vi flyttede ud på Njalsvej. Min morfar boede i perioder hos os, eller han boede hos min mors bror Christian. Det gik godt i en periode, så kom der altid noget på tværs. Der sad de voksne mænd i stuen og spillede kort.

Vores nabo i blokken overfor "tykke svend" arbejdsmand ved det kommunale telefon selskab, min morfar, min far, og vores nabo, Taxa Knud. De kunne få timer til at gå med at spille kort, drikke bajere og ryge smøger. Jeg sneg mig iblandt ind under bordet eller fik lov til at sidde ved siden af min far, på betingelse at jeg kunne holde mund. Hvis det gik godt for den gamle, måtte jeg stable hans penge. Det var ikke ofte. Det var heller ikke velset at skilte med at man sad i held. Hvis det gik godt, sneg min far de store sedler ned i lommen, klar til at veksle, hvis der var behov. Stemningen omkring bordet var tyk af røg og højspændt.. Ugelønnene

eller invalidepensionen kunne være på højkant. Konerne i de små hjem, var ikke begejstrerede. Det satte naboskaber på prøve. Hvis der blev tabt var min mor ikke til at hugge eller stikke i. Det kunne være hendes egen far der var løbet med kassen den aften. Min morfar strøede om sig med inhaleringer fra sine "Golf" cerutter. Der skulle vaskes gardiner lidt oftere når han var rejst. Efter skilsmissen fra min mormor cyklede jeg omkring min morfar og besøgte ham nogle gange på det værelse han boede. Han kunne lave drager af blomsterpinde og brunt indpakningspapir fra slagtern, og trickset med at lime dragen med kold kogt kartoffel, har jeg har lært af min morfar.

De lokale Old Boys fra Marienlyst. Min morfar er nr. fire fra højre eller til højre for spilleren der knæler med bolden, med de længste hvide bukser

Hvis alle de hvide bukser er samme størrelse, så må min morfar være den mindste i højden – eller hur?

Hans liv sluttede lidt ensomt og han blev uhelbredelig syg med kræft i struben. Den sidste tid boede han hos os hvor min mor tappert passede sin far. Det var lidt enerverende at høre ham hoste og snappe efter vejret. Det var mest udtalt om natten, når der var ro i huset. Vi lå bare og ventede, når vi kunne høre ham hoste. Min mor hørte hans sidste suk. Hun fortæller der blev så stille.

Fyens studenterkursus. Realeksamen

Der var ro på og min dag var godt booket op. Skole om aftenen og arbejde om dagen. Jeg tror nok jeg var glad for mit liv. Jeg var i gang med at reparere på gamle skader.

Men det var som om jeg var anbragt i en centrifuge, hvor jeg blev slynget rundt, uden at jeg kunne afbryde mekanikken. Et stykke ufærdigt arbejde skulle afsluttes.

Fyns Studenterkursus havde lokaler på Vester kommuneskole. Skolen lå et stenkast fra mit gamle fritidshjem på Vandværksvej. Jeg mindes ikke bedre sted. Hvordan jeg lige var havnet der, melder min mor ikke noget om. Fra Njalsvej til Vandværksvej, var der et godt stykke med bus. På fritidshjemmet var der en "guds" mand, Louis som lignede Albert Schweizer fra missionen i Afrika. Louis var lang og ranglet med pædagoghår og et stort overskæg. Han lærte mig at save med løvsav, og male træfigurer, ud i alle krogene. Ikke noget med at skynde sig. Det skulle gøres "rigtigt".

Bordlysestagerne skåret ud i krydsfiner som de syv små dværge, malet og lakeret er ting fra fritidshjemmet. Jeg har en stumtjener i træ, fra samme sted på loftet. Jeg kan lugte fritidshjemmets sløjdstue og høre Louis's stemme, når han havde tid til at sige noget mellem sugene på hans tændte cigaret. Ja mange år efter Louis står jeg stadig og små flikker med trævarer i mit lille værksted. Det er en flamme, som jeg har næret mig ved hele livet.

I fritidshjemmets spisestue hang der et verdenskort med en del nipsenåle stukket ind i kortet. De havde forskellig farve, og med dem fulgte vi et dansk rederis skibe i udenrigsfart. Vi fik fortalt hvor de sejlede fra og til og hvad de sejlede med. Hvis de ikke kom hjem til jul blev det til en særlig historie. Vi fik hilsener med små gaver, næsten altid noget der kunne spises. På legepladsen var der skroget af et skib, som i legen matchede de store skibe på verdenshavene. Og så fortalte Louis historier fra Afrika, om mærkelige mennesker og farlige dyr.

Om aftenen i skoletiden var jeg sammen med en flok voksne fra Odense- og omegn, med forskellige motiver og personlige baggrunde, for at tage en realeksamen på kursus. Jeg blev den yngste i klassen, hvor jeg havde været den ældste i den gamle klasse. Jeg blev lillebror i overført forstand. Det var lige mig. Jeg fulgte godt med i klassen. Jeg havde gennemgået det første års pensum i det meste af 2.real på Højstrupskolen. Det var dejligt at kunne følge med.

Den del af skolelivet skulle jeg ikke bekymre mig om. Mine nye klassekammerater havde familier, var voksne kærester eller gik på arbejde på kontor eller fabrik. De var kommet for at få den sidste kvalifikation til de gode lærepladser, eller for at tage det næste trin op ad uddannelsestrappen – *studenterkursus*. Men – det var kun for de seje. Dengang vidste jeg at der var noget der hed studentereksamen, men det var ikke noget jeg havde i mine tanker, som en mulighed. Lærerne på skolen talte så ærbødigt og med patos om studenterkurset, hvor de samme lærere underviste. For dem var realeksamen intet at regne.

Det var lidt af et kulturskift for mig at gå på kurset til realeksamen. Tonen var radikalt en anden. Jeg var ikke et halvt år ældre end jeg var gået ud

af folkeskolen, men nu var jeg pludselig voksen, og blev betragtet som en voksen, blandt andre voksne elever og lærere.

Mine gamle kammerater fra skolen gik på det tidspunkt deres sidste real-klasse før realeksamen. Jeg blev færdig et år efter dem i 1965, 19 år gammel.

Jeg var noget bagefter i forhold til min alder. Hvis det var gået rigtig til, skulle jeg med min aktuelle alder for længst være over alle bjerge og i fuld gang med uddannelse, kone og børn. I bakspejlet, eller i bagklogskabens ulidelige klare lys, har jeg nok været lidt langsom til mange ting. Jeg har været åben for hvad der har gået for sig i tiden, men jeg har først skulle vende og dreje tingene inden jeg har kunnet tage en beslutning, om noget som helst. På det punkt havde jeg et stort tomt hul. At tage et valg, at beslutte sig for det ene eller det andet. Jeg ved ikke om det er noget man skal lære som lille, eller hur. Hvis det er så, må det være noget jeg ikke har haft med hjemmefra. Men den køber jeg ikke altid. Det kan være at tingene udvikler sig forskelligt, for hvem man er som person, og så er der vel ikke så meget at stille op med det. Jeg kan svare på spørgsmålet – Hvordan går det. Men på spørgsmålet – Hvordan har du det, bliver jeg forlegen og ofte uden svar. Eller hvad vil du have at spise i aften? Hvor skulle jeg vide det fra.

Jeg holdt snor i mine kammerater fra folkeskolen. Vi traf sammen til fester og på ture i sommerferien, men vi var på vej hver til sit. Hvis én af kammeraterne først blev kæreste med en pige, og det blev alvor, så var det som at lukke for den varme vandhane. Så hørte det gamle kammerat liv op. Som på klokkeslag var det slut med at hænge ud med hinanden og gå i byen, for at bunde. Det blev alvor for et par af mine kammerater inden de var fyldt de 19 år. Så havde de kone og børn og var udlært i

deres fag. Torbjørn var den først som vi skålede farvel til. Sådan var det. Det var nok OK. Der var ikke noget med fri abort på det tidspunkt, så for os drenge, var forlovelse og lovning på ægteskab, en sikker vej til at få lov til det "frække", som vi havde gået og fablet om i årevis. Vi var til at lokke med. Pigerne vi gik i klasse med var godt opdraget. De var ikke til det "sjove". Vi måtte ud i byen hvor der var dans og kulørte lamper og fremmede piger fra byens kontorer og fabrikker. De fandt os i starten lige unge nok, så vi måtte ofte vente nogle år på den front, inden vi fik noget "fremmed", som det hed dengang. Det var lidt af en skør tid, hvor vi havde det hele indenfor rækkevidde, men det blev ved "pille, pille ikke stange". Tidligt ægteskab var absolut en mulighed, men så var der det med børn, og "nej ikke i aften – jeg har hovedpine".

Jeg arbejdede som chauffør hos en blikkenslagermester Chr. Linde inde i Odense, den tid jeg gik i skole om aftenen. Mødte klokken otte om morgenen og kørte til kl. 14. Jeg havde på det punkt holdt ord til den gamle, at jeg nok skulle holde den gående, uden at det kostede ham. I starten var han lidt skeptisk, men som tiden gik og det begyndte at ligne noget, blev han begyndende stolt af, hvad jeg havde gang i. Han vidste ikke hvordan han skulle støtte op om mit private projekt verbalt, så han begyndte at udvikle en slags ængstelse på mine vegne, om jeg nu klarede den til eksaminerne, om jeg nu kunne rumme alle de mange bøger og hæfter, i mit lille hoved. For hvis det var ham, så var han for længst stået af. Det var ægte arbejdersolidaritet. Jeg var på vej, men på vejen skulle jeg prøves af systemet, og det kunne jo gå "galt". Jeg skulle jævnlige forsikre ham om, at det gik som planlagt. Ingen før i vores familie havde gået i skole så længe. Jeg vandt en ny balance i forholdet til mine forældre. Jeg var ude i noget, som de ikke kunne følge med i. Jeg passede stort set mig selv, men var glad for at kunne bo derhjemme. Jeg havde mit eget værelse og der

var plads til lidt privatliv. Jeg kom hjem fra kursus sidst på aftenen, hvor de gamle for længst var gået i seng.

På det punkt krævede det ikke så lidt, at komme rundt i huset, uden at blive "hørt". Det var en betingelse.

Jeg afsluttede kurset tilfredsstillende. Lå til middel i årskarakterer, og lidt lavere til eksamen, men et pænt otte tal. Hold kæft jeg var helt høj. Jeg havde præsteret noget på egen hånd over en periode. Min lidt magre og duknakkede krop havde fået et skud vitaminer af en anden verden. Der blev fest på Njalsvej, og familien støttede op og bragte naboerne til huse. En del af mine holdkammerater var med hjemme for første og sidste gang. Jeg har ingen kammerater fra den tid. En voksen mand der hed Verner, udlært maskinarbejder fra Haustrups fabrikker hjalp mig færdig med at klare min tjans som afløser for viceværten. Der skulle fejes og slås græs. Vi havde trillebøren fyldt med kolde øller, og det sidste stykke hjem til privaten, blev jeg kørt standsmæssigt i trillebør, af Verner. Han var temmelig høj, krøllet rødhåret, eller var det "fald" han havde i håret. Han gik altid i hvid skjorte og et lidt grønligt jakkesæt. Han havde en hjertelig og smittende latter. Det var første gang jeg kan mindes der blev fortalt historier om min skolegang i mit eget hjem. Der har nok været ti års forskel mellem Verner og mig, men han fortalte løs, om os og om mig. Jeg har ikke set Verner siden.

Jeg var pave stolt. Naboerne fik en anden tone på når de spurgte til ham "den kloge". Jeg har nok inviteret til, at de andre skulle synes jeg var noget særligt, at jeg var en helvedes klog karl. Der sker noget i hovedet på én, når man har bestået en prøve. Det er både noget personligt, men det har betydning eller værdi i andres øjne, som en slags målestok. Det gør en forskel om man har en realeksamen eller man ikke har.

Klog ung mand fra Odense - 19 år.

Planer

Spørgsmålet følger automatisk med når du har bestået en prøve. Hvad så. Hvad har du tænkt dig at bruge din eksamen til. Det er helt korrekt at stille spørgsmålet, for hvad skulle ideen ellers være med at det læseri. Det er vel ikke noget man gør for sin fornøjelses skyld. Eksaminer har et samfundsmæssigt formål, at sortere eller præmiere nogle frem for andre til særlige uddannelser. Personligt blev jeg bevidst om, at det kunne gøre en forskel. Når jeg skulle svare kunne jeg begynde at forestille mig, hvad jeg havde vundet i præmie, dvs. hvilken adgangsbillet jeg stod med i hånden i form af mit bevis på realeksamen, og hvad jeg ville være. Nu var det mere op til mit eget valg. Mit liv begyndte at ændre retning. Jeg var klar til at vælge.

Max Nicolaisen fra parallelklassen var blevet kammerat med Fru Benckes søn, Kaj. Fru Bencke var min dansk lærer på Højstrupskolen vis lægemand døde.

De var flyttet fra det fine hus ude på Lange Linie langs Odense Å og ind i en lejlighed i Kongens gade. Kaj var noget af en vildbasse og lidt snert af overklasse. Max og Kaj kom ud af det sammen og havde søgt ind på Odense lærerseminarium. Man kunne blive degn med sit bevis på realeksamen. Max og Kaj startede samtidig på seminariet, den sommer jeg blev realist. Max blev uddannet lærer og virker den dag på Sydfyn. Kaj blev uddannet lærer og døde af sygdom i en ung alder.

Med min præmie i hånden, realeksamen, havde jeg søgt Odense Seminarium, med Gedved som anden priotet. Jeg fik afslag fra Odense Se-

minarium, uden begrundelse. Det svar var en stor skuffelse og lidt af et personligt nederlag. Det havde jeg ikke lige forestillet mig.

Havde jeg ikke lige taget en snoldet realeksamen Nu gik det lige så godt. Jeg tror jeg havde forestillet mig, at alle døre stod åbne, at jeg bare kunne vælge på alle hylder

Jeg lånte Torbjørns grønne Ford Zefyr med seks cylindere og drønedede til Jylland. Gedved lærerseminarium er ikke langt fra Horsens, og byen har to rækker huse lige op til den gamle hovedvej mellem Århus og Horsens. Rektoren for seminariet var en flinker mand, som tog tid til at vise mig rundt på stedet. Det ville ikke koste en herregård, at finde et logi i nærheden af seminariet. Hvis jeg ville kunne jeg få en læreplads på seminariet i Gedved og starte til august.

Jeg var ikke i tvivl. Næste dag sendte jeg besked retur til Gedved og takkede pænt nej. Jeg var klam ved tanken om at skulle flytte til Gedved i Jylland.. Ikke et ondt ord om de lærere som er blevet uddannet fra Gedved seminarium.

Jeg måtte regne den ud på egen hånd. De nærmeste af mine kammerater var udlærte håndværkere, eller i lære på seminariet. Jeg havde prøvet begge dele. Det med håndværk var ikke aktuelt. Jeg var ikke klar til at gå på kompromisser om løn og arbejdsvilkår. Og seminariet i Odense var en mulighed et år senere, hvis jeg søgte ind igen. Jeg fandt på at tage ud. Uden for landets grænser og væk fra det hele. Det var da en ide. Jeg lagde en plan og søgte om arbejds-og opholdstilladelse til Tyskland. Sådan. Jeg skrev med myndighederne i München og søgte arbejdstilladelse til et stort stålvalueværk uden for byen. Det lykkedes fint, og jeg kunne komme til Tyskland sidst i september måned i 1965. Når jeg ankom skulle jeg bo

i en barak som virksomheden stillede til rådighed for deres gæstearbejdere, som dengang var begyndt at komme ind fra Tyrkiet.

Jeg arbejdede på Plumrose konservesfabrik for at spare penge op til rejsen. Det gik fint indtil planlagte sidste arbejdsdag. Jeg kom lettere halvfuld på arbejde og min koncentration var lidt derefter. Senere på formiddagen mistede jeg kontrollen over et stort jern net fyldt med konserves, der skulle op af en autoklaver, en tank som konserves nettene blev puttet i for at blive kogt. Håndtaget på nettet faldt af kroge på min håndholdte elektriske kran og slog ned på kanten af nettet, hvor jeg tilfældigvis havde parkeret min højre hånd. Det sagde klap og blommen på min lange finger blev klippet af. Det blev fint ordnet, men min afrejse til Tyskland blev udskudt med en måneds tid. Nye papirgange til Tyskland og ny indrejse dato til sidst i oktober.

Tredje store rejse. *Solo*

Jeg havde pakket en stor rejsekuffert og købt en enkelt billet til toget, med sovevogn fra Hamburg til München. Min mor fulgte med og vinkede farvel og på gensyn på Odense banegård. Jeg havde valgt at tage et "sikkert" sted hen, på de samme kanter, som jeg havde rejst med skolen og mine klassekammerater. Nu var jeg mutters alene.

Jeg var ikke for stolt ved situationen. Jeg havde ikke spillet rent ud over for myndighederne i Tyskland. Jeg havde skrevet, at jeg var fuld arbejdsfør og klar til at tage fat på at arbejde når jeg nåede frem. Det var også planen, men min pegefinger var ikke helt lægt, efter operationen. Jeg gik stadig med hånden bundet ind, og den skulle have sin tid. Jeg vidste knap nok, hvordan det ville blive med fingeren, hvordan den ville se ud, og hvordan jeg ville komme til at kunne bruge den fremover.

Der var øl fest i München på det tidspunkt. Jeg kom til storbyen tidligt på morgenstunden.

Fra det lokale tyske arbejdsamt, havde jeg fået navnet og adresse på den arbejdsgiver, som jeg i første omgang havde fået arbejdstilladelse til. Det var et stålvalseværk af en kolossal størrelse, sammenlignet med det jernstøberi, som jeg kendte fra Odense. Det var planen, at jeg her og nu skulle starte med at arbejde det sted.

Jeg låste min kuffert inde på banegården og fandt frem til fabrikken. Jeg behøvede kun at vende situationen et kort øjeblik. Jeg henvendte mig ikke til fabrikken, men jeg så de barakker, som gæstearbejderne boede i, når de

ikke var på arbejde. Det var rene ghettoer. Jeg strøg fluks tilbage til banegården for at tage toget tilbage til Odense. Jeg havde allerede fået nok.

Det er underligt som tingene får sin historie. Jeg kom på andre tanker. Jeg ville overnatte i München. Jeg fandt frem til et kæmpe stort vandrehjem i byen. Ja, jeg kunne fint overnatte der mod betaling, gyldigt vandrekort og sutsko til inden døre. Linned kom ekstra, hvis jeg skulle få brug for det.

Jeg havde et gyldigt vandrekort udstedt af Herbergs-Ringen med fra Danmark.

Der begyndte at ske noget. Jeg købte en lille rejserygsæk, så jeg lignede en rigtig vandringsmand plus et par nye sutsko. Det stod i reglementet for vandrehjemmet i München at ophold inden døre skulle foregå i sutsko. Ingen ballade med mig. Jeg stoppede min lille rygsæk med det den kunne rumme fra min rejsekuffert på banegården, plus et par bøger. Rejse kufferten blev sendt retur til Odense, uden mig. Den 27.10.1965 fik jeg mit første stempel i mit vandrekort. Sådan. I løbet af godt et døgn havde jeg taget min egen beslutning. Nul arbejde. Jeg havde en lille kapital med hjemmefra. Hvis man har midler, kan man selv bestemme mål/rejsmål. Jeg husker som var det i går, den første entre på det kæmpestore vandrehjem i München, med 600 sengepladser, men ikke særlig mange overnattede på hjemmet.

Jeg skulle sove i et rum med nogle, som jeg ikke vidste hvem var. Jeg tror ikke jeg lukkede et øje den nat. Jeg var skide bange, og registrerede alle lyde i rummet, når de andre trak vejret eller vendte sig på sengen. Jeg var klar til at forsvare mig, hvis der skulle ske noget. Jeg skulle lige vendes til det fremmede. Der var stor forskel på at overnatte på herberget i München, og så min egen seng derhjemme.

Der var ingen europæere på vandrehjemmet, men især amerikanere i små grupper. De kendte tilsyneladende hinanden, selv om Amerika er et stort land. De gik rundt og snakkede hele tiden, når de stødte ind i hinanden. Der var ikke så mange dicke darer. Jeg blev snakket til, som var jeg en af deres landsmænd. Det var heldigt for mig at blive budt velkommen af folk fra et andet kontinent, i min egen baghave. De kan noget de amerikanere. Jeg var lige klar til at tage imod dem. Mit engelske var til at forstå. Jeg var rimelig velorienteret og ladt til tænderne, med for og imod det ene eller det andet. De kunne bare komme an. På anden dagen havde jeg næsten glemt at jeg var hjemmefra. Det var som om der blev åbnet en dør til et rum jeg ikke før havde været inde i.

Jeg skulle ikke møde på arbejde, jeg skulle ikke lave lektier, jeg skulle ikke være mig, som jeg plejede at være overfor mine kammerater og min familie. Når jeg mødte nogle på herberget, blev der spurgt til mig på en måde, som gav plads til nye sider i min måde at opleve og udtrykke mig selv. Når jeg sagde noget, forsøgte de andre at forstå hvad jeg mente, eller de svarede tilbage, som de bedst kunne. Der var nogle lag af ens personlighed, som kunne gemmes af vejen. De skulle ikke bruges, for at mødes og udveksle synspunkter. Hvor kommer du fra, hvem er du og hvorfor er du lige sammen med mig på dette tidspunkt. Jeg kunne være med i samtalerne med det samme, uden at føle mig underlegen, eller forkert. Det var som at mødes på lige fod. Hvis jeg havde noget på hjerte, og mødte nogle som jeg kunne snakke med, var jeg historieløs. Man kan måske mene at det kan være lidt perspektivløst, at mødes med nogle mennesker, som man højst sandsynligt ikke ser skyggen af igen, men på finurlig vis kan det have en stor betydning for opfattelsen af sig selv, som person. Man kan blive "forvandlet" ikke at man bliver en anden person, men den person man er, kan blive mere facetteret, mere dyb på nogle punkter, end hvis man "kun" ser de samme hver dag. Når man rejser og mødes med

fremmede inviterer man hinanden på historier fra det liv man kommer fra og med det liv som man kommer med. Hvis du har noget på hjertet, gælder det om at få fortalt, medens der er nogen til at høre på og samtale med. Når du skal fortælle om dig selv og de meninger du repræsenterer, bliver du tvunget til at reflektere. *Refleksion* gør os til mennesker, og forskellig til dyr.

På den led er det ikke så tosset at støde ind i en flok amerikanere. De kunne fortælle om deres rejser i Europa for five dollars a week. Nogle havde rødder i vores kontinent, og kom for at møde den ægte vare, og besøge gamle slægtninge. USA har fået Europa ind med modernælken. Andre var på arbejde i Europa, som soldater på de amerikanske baser i Tyskland. De havde lidt ferie, som de kunne spendere på vandrehjem, uden de store omkostninger. De kunne være bekymrede for hvor de blev sendt hen næste gang. Uncle Sam skrev breve ud til de unge soldater med tid og mødested. USA's engagement i Vietnam var ved at udvikle sig til mere end mange af de unge, som jeg mødte i München, havde lyst til at deltage i. Hvis de spurgte mig, så støttede jeg dem.

Jeg var ikke klar til at gå i krig.

Jeg var klar til at erobre verden.

Uden grænser

Det var begyndende efterår, så jeg trak væk fra München og sydover. Jeg havde købt et Europa kort. Nu kunne jeg følge vejene hvor der kørte biler. Min plan var at tage til Innsbruck i Østrig, at følge sporet i kendt land. Efter Innsbruck var det nyt land og nye horisonter. Jeg stillede mig op ved vejkanten med tommelen i vejret. Det var let. Min lille rygsæk fyldte ikke mere end jeg nemt kunne have den på skødet ud og ind af de biler som stoppede for at tage mig med. Det var der ingen problemer med på den tid

Når man bliver rejsende, som jeg var i færd med, er det som man skifter identitet. Før, når jeg tænkte om mig selv, var det i vante rammer med kammerater og familie, som man forholdt sig til i hverdagens gøremål. Nu var scenen som en drejescene. Den skiftede i takt med at rejse, komme nye steder hen, og i takt med hvem du mødte på din vej. Du vidste ikke hvem du ville møde, men det var alvorligt at komme videre, og holde oplevelsen i gang. Derved bliver ens identitet forskellig fra derhjemme. På den tid, var det ikke så almindeligt at rejse rundt på tommelfingeren. Når folk tog mig med, var de særdeles nysgerrige efter at høre hvad jeg havde gang i og hvor jeg var på vej hen, som rejsende. Jeg tog det som en slags anerkendelse af mig som person. Jeg var ikke blevet udlært mekaniker, men jeg var lærling i livet.

Jeg havde ingen problemer med at finde rundt, eller være alene ude. Der var vandrehjem i alle de større byer. Jeg rejste derud af. Et kig på kortet, en beslutning, så kunne du være fremme ved bestemmelsesstedet. Jeg kunne planlægge hvor jeg ville rejse hen. Det var det tiden gik med. Når jeg mødte "kollegaer" på vandrehjemmet gik snakken om det væsentlige.

Hvor det var billigt at bo, og hvordan kommer man derhen, og hvad er der at se på. Du bliver en del af et kontrolleret fællesskab, som har rejseriet til fælles. Det giver dig en struktur, som ikke efterlader dig "hjemløs". Det er som en slags broderskab, eller som i gamle dage når håndværkerne gik på valsen, som nadveren der tjente til dagen og vejen ved håndværk. Den måde jeg rejste på er blot en mere moderne udgave, som ikke forpligtiger dig til at arbejde, hvis du har penge med til rejsen. Men du har sandsynligvis arbejdet, for at spare op til rejsen, hvis ikke du er rig, og fået rejsen betalt af andres midler.

Fra Østrig trak jeg vest over mod Frankrig, gennem Schweiz. I mange af byerne i Schweiz, findes de flotteste museer med malerier, så fede. Hvor de har fået pengene fra til at handle, ved jeg ikke. Jeg betalte entre og gik ind hvor Kandinskys billeder hang. Ham har jeg altid været nysgerrig på. I Schweiz hænger hans billeder overalt på kunstmuseer. Dengang var Schweiz et lidt fint land og et dyrt land, med mange fremmedarbejdere eller gæstarbejdere, især fra Italien. De kunne få lov til at arbejde med det arbejde som de lokale var glade for at slippe for. Schweiz er og var et smukt land, men det var hurtigt igennem.

Først i november var jeg omkring Lyon i Frankrig og derfra sydpå til Avignon. På det tidspunkt var jeg tændt og på højde med situationen. Jeg vidste hvor jeg var og hvad jeg havde gang i. Jeg holdt nøje regnskab med min kapital. Jeg vidste hvad det kostede så nogenlunde pr. dag. Derfra kunne jeg hurtigt regne ud, hvor mange uger jeg kunne fortsætte med at være "ude".

Jeg kom så langt som til Barcelona i Spanien på min opsparede kapital. Rygterne blandt herbergsgæsterne havde fortalt, at stedet var Arenys de

Mar, lidt nord for Barcelona. Der var varmt vand til bad. Det var rigtig-nok. Der var jeg i fjorten dage inden jeg rejste nordpå igen.

Jeg var rejst ud med eventyrlyst i blodet. Det havde jeg fået bekræftet. Det kunne jeg sige svare ja til. På en skala fra et til ti, var det elleve. De få rejse uger havde sat gang i min globus. Der var ikke det sted på jorden, jeg ikke drømte om at kunne besøge. Jeg var fyldt med snak og historier fra alverdens steder gennem de unge mennesker jeg havde mødt på min korte rejse. Hvis der var midler var det en reel mulighed. Det var bare at komme af sted. Det var sikker viden.

Jeg var tillige rejst ud for at vente på at kunne søge optagelse til uddannelse. Det har været en tradition i Danmark, at der er optag på uddannelsesinstitutionerne i august/september, én gang om året.

Så kan man gå og vente på det, og få tiden til at gå, med arbejde og rejser. Det er måske meget godt. Sådan har det altid været hos os. Jeg ved ikke om det er anderledes i andre lande. Hvis man vil de unges rejseri og "fjumreår" til livs, kunne man indføre fleksibel optag, f.eks. hvert halve år, eller hver tredje måned.

Jeg havde stadig lærerseminariet i tankerne, men jeg var begyndt at forestille mig at melde mig på studenterkursus – at sigte mod "toppen".

Jeg skrev til min far fra udlandet i foråret 1966. Han boede på Hansens Hotel i Grindsted i forbindelse med sit arbejde som isolatør:

" Mor skriver sikkert til dig og fortæller hvad der er hændt. En meget vigtig ting. Jeg har gjort mit valg med hensyn til skole. Jeg har vejet og kasseret og vejet engang til. Jeg kom til det resultat, at hvis det viser sig at

jeg kan tage en studentereksamen, hvad jeg uden tvivl kan, men med et ordentligt resultat, hvorfor så ikke forsøge sig med en højere uddannelse. Jeg tænker på det kommende universitet i Odense. Det tager et par år længere, 7-8 år med studentereksamen, men når jeg tager i betragtning, at jeg blev kasseret som soldat er uddannelsen kun et par år længere end på seminariet. Og så er studiet mere frit og personligt. Ikke den sædvanlige arbejdsgang med en vogtende opdrager. Jeg er fuldstændig indstillet at ofre mig fuldt ud. Det vil sikkert blive strængt det første år, men jeg skal nok stå imod. Stol på det. Jeg har endnu ikke fået besked fra seminariet. Men det spiller jo heller ingen rolle nu. Jeg har overvejet det meget grundigt, så det bliver kun mig selv jeg kan finde skyldig. Nå ikke mere om det. Det har drøjet længe nok nu. Det eneste jeg ønsker er at komme i gang og få arbejdsro.”

Det blev studenterkursus. På vej hjem fra Spanien rakte mine sammensparede penge til Tyskland, over Strassburg til Saarbrücken. Jeg fik brug for min tyske arbejds-og opholdstilladelse, som jeg havde fået på vejen ned. Jeg indlogerede mig privat og fik arbejde i et stormagasin, Passage Kaufhof i Saarbrücken. Jeg skulle montere bindinger på ski. Efter lidt instruktion, gik det fint. Jeg var flink til det tyske og høflig overfor kunderne. Sidst i perioden ekspederede jeg lidt i sportsafdelingen.

Jeg levede regelmæssigt. Gik til og fra arbejde, lavede mad, læste danske bøger og gik tidligt i seng. Hver dag. Jeg snakkede ofte med Axel, en ung mand som var i lære som ekspedient. Han var en fin fyr. Vi havde aftalt at jeg skulle holde jul i hans hjem, men han blev syg nogle dage før. Jeg var lidt klam ved Axel. En dag trak han mig til side på arbejdet og viste mig en tromlerevolver, som var ladet. Jeg vidste ikke rigtig hvad jeg skulle se den for. Jeg tror ikke han var politisk aktiv eller blandet ind i noget med Rote Arme fraktion. Det var første jul hjemmefra, en symbolsk sømands

jul i det fremmede, på et værelse til 65 DM pr. måned i Bentzstr. 6. 66 Saarbrücken 3 AM Homburg i Tyskland.

I det nye år rejste jeg til Sverige og fik plads på samme papirfabrik som min onkel Finn i Skarblacka. Det havde Finn ordnet for mig. Jeg boede til leje i deres hus, 40 kr. pr måned i logi og 55 kr. pr. uge i kost. Mit formål var at tjene penge op til skolestart. I Sverige købte jeg mig en gammel håndmalet stationcar, Skoda model 1954, af en tilflyttet dansk arbejder, Kaj for 250,00 kr kontant.

Jeg havde skrevet til mine kammerater Per Brink og Max Nicolaisen, at vi kunne køre til Spanien i min nye brugte bil. Det blev ikke til noget. Vi lånte en Ford Taunus stationcar af Pers far, som vi kørte i til Spanien. De var med på ideen. Der var ingen pjat. Jeg var jo lige kommet dernede fra. Det blev samtidig sidste tur med kliken.

Per Brink har jeg hilst på gennem årene, når jeg har været i Odense. Hans far blev forpagter på kommunens cafeterier på Odense Stadion, Odense Svømmehal og Odense Friluftsbad. Der havde vi en sikker tjans med at sælge is, øl og pølser. De gode penge var at hente på Odense Stadion.

Jeg havde været ude i en periode på egen hånd. Nu var tiden kommet til det mere alvorlige. Drømmene om nye rejser var latente, men virkelighedens krav trængte sig på. Jeg havde endegyldigt besluttet mig for at tage tilbage til Odense og starte på Fyns Studenterkursus efter sommerferien i 1966.

Det var et okay valg, men jeg vidste ikke hvad jeg gik ind til.

Fyens studenterkursus

Siden sidst var skoletiden blevet ændret. Skolen var samme sted det første år på Vestre skole, men slut med at gå i skole om aftenen. Nu var skoletiden blevet ændret til formiddag / eftermiddag, fra klokken 10.00 til klokken 15.00. Et mærkeligt tidspunkt. Det var fint at kunne sove længe om morgenen, og være sent oppe, men det var svært at få andet arbejde passet ind. Man skulle have noget at leve af. Jeg havde en lille kapital med fra Sverige, samt en lille erstatning, for arbejdsskaden med min lange finger på Plumrose. Det var nok til det løse. Det kostede en afgift pr. måned i skolepenge, og lidt til bøger. Men det var ikke den store udgift. Pensum lå nogenlunde fast, og skolens lærere kørte slavisk frem med deres gamle noter. Der blev givet lektier for i en time, og den næste time i samme fag blev der hørt i lektien. Studenterkurset, var på den vis særdeles pragmatisk. Det gjaldt om at få gentaget det væsentlige, der skulle prøves og karaktergives til den endelige eksamen. Det hele var målrettet studentereksamen i løbet af to år. Et år kortere end på gymnasiet. Der var ingen tid at spille og lærerne anstrengte sig ikke med nye pædagogiske fif.

De mødte på arbejde i hvid skjorte og slips, og gentog troligt, hvad de havde af noter, fra deres studie tid på Universitet.

Akademisk lærdom er ikke for de sarte. Der skal indlæres en hoben historiske facts og navne på litterære personer og ide perioder. Jeg var i gang med at forberede mig på at blive husmand i åndernes rige, som min historielærer formulerede det. Jeg havde igen Hr. Elmstrøm til Engelsk. Han var på det tidspunkt stadig i fuld vigør og gentog lidenskabsløst de samme endelser og bøjninger, som forrige sæson. Det gjaldt om at hinge med. Det var med besvær jeg kom igennem det første år. Jeg var ikke helt

gearet til at forstå og lære den akademiske jargon. Dannelse var nøgleordet. Jeg blev præsenteret for et slags monopol på udvalgt viden, som jeg skulle lære. Hvorfor nu lige det og ikke så meget andet, som *jeg* vidste noget om. Jeg fattede ikke en brik af den akademiske kode. Jeg havde en masse bobler i mit hoved med sproglige vendinger og snørklede formuleringer. Gang på gang mødte jeg muren i rettelser med rødt. Det var ikke godt nok. Der var ingen feedback, kun et nøgternt tal, som svar på mine opgaver. Lærerne, var på det punkt ret fordringsløse. Det gjaldt om at få os igennem. Det var ikke så afgørende hvilket tal, eller hvilken karakter du fik til eksamen. Det vigtigste var at du bestod. For de elever der kunne det der, som lå højt i karakteren, som kunne formulere sig, og snakke med i timerne og diskutere med lærerne, var der anerkendelse og respekt fra lærerne. Det kunne lærerne godt lide. Det var lidt væk fra det trivielle og rutineprægede.

Det var en del hårdere end jeg havde forestillet mig på forhånd. Jeg havde ingen konkrete billeder på hvad det skulle føre til, at jeg pinte mig igennem "skærsilden". Når jeg bruger disse skrappe udtryk, så mener jeg det. Kurset til Realeksamen var en "peace of cake". Men det her, var som de første gange jeg skulle ryge og prøve at indhalere røgen. Den sveg og kradsede i halsen, og jeg måtte ned at ligge på grund af svimmelhed. Det gjaldt om at holde ud, dengang jeg lærte at ryge. Det kunne jeg vel præstere igen. Det var absolut ingen fornøjelse forbundet med at "læse lektier", at blive klog. Det var lidt surrealistisk. Jeg havde ikke selv nøglen til låsen. Jeg hang på med det yderste af neglene.

Det første kursus år holdt vi til på en kaffebar rundt om hjørnet på Vesterbrogade. Mine kollegaer på kurset var pænt voksne mennesker og imødekommende. Jørgen Ehler gik i samme klasse på kurset. Han var voksen, klog og havde en kone fra England, Sarah.

Jørgen var kommet fra Sjælland, havde været i militæret, som han havde sagt nej til. Jørgen var et "fyrtårn" i overført forstand. Han var sidst i tyverne og far til Thomas. Han havde læst i verdenslitteraturen, og så havde han en flot og læselig håndskrift. Han kunne skrive en dansk stil, så vores dansk lærer klappede anerkendende, ved tilbageleveringen. Han havde skrevet en stil om ULYSSES af James Joyce. Hold kæft, ved i hvilken bog jeg snakker om. Den er mindst på tusind sider. Jeg tror han havde læst den på original sproget. Jørgen og Hr.Østergård førte lange samtaler om litterære emner.

Stilen gav et rent tretten tal. Én ting var at lærerne måtte anses for at kunne deres metier og deres stof, men at møde en "kollega" i klassen, med de evner, var en særlig oplevelse. *Hvor fanden havde han lært det fra.* Hvorfor gik han i klassen for at lære. Hvorfor var jeg ikke i stand til at skrive en stil til et sikkert sekstal, om en bog på færre sider. Jørgen var udlært disponent i en tømmerhandel i Slagelse, hvor han voksede op. Han var lærernes ligemand. Jørgen blev min redningsmand. Jeg lurede lidt på ham Jørgen.

Kai Bonne Mortensen kom fra landet. Lærerne blev instrueret hvor de skulle sidde og hvordan de skulle øve sig på at udtrykke sig, så Kai kunne høre det der blev sagt. Vi sad i et almindeligt klasselokale hvor lyden var svær at fokusere. Vi skulle forsøge at tale højt, tydeligt og vendt mod Kai, hvis vi skulle i kontakt med ham, eller han skulle kunne høre, hvad der blev sagt. Kai Bonne kom ude Vestfra fra Ørsted. Han var startet som bank elev i Assens Sparekasse efter sin realeksamen, men måtte opgive sin læreplads på grund af en tidlig erhvervet høreskade i det venstre øre. Bonne, som han blev kaldt i klassen, var boglig vant og særdeles velorienteret i litteratur og dansk digtekunst. Hans forældre var stolte husmænd. *Hvor fanden havde han lært at læse bøger.*

Jeg var noget forvirret. Bonne var ivrig debattør og kunne frit citere fra digte han havde læst.

Bonne var lidt yngre end mig, og så kunne han spille på instrumenter.

Jørgen, Bonne og mig blev en trio. Jørgen spillede akustisk guitar, og Bonne kunne spille klaver og blæse i trompet. De kunne læse noder og spille fra "blad", som det hed, i den rigtige dur. De var rene troldmænd. Jeg havde erfaring i at lytte til ønskekoncerten, i radioens program 1, og spille Elvis på rejsegrammofon. Jeg købte et brugt trommesæt, for mit statsgaranterede studielån. Vi mødtes hos Bonne på hans forældres husmandssted i Ørsted og øvede regelmæssigt. Vi havde planer om det helt store. Bonne havde sit eget værelse tæt op ad kostalden. Bonnes far "Stoffer" var en kendt musiker på Vestfyn. Han havde i mange år spillet til sølvbryllupper på egnen, og været med til at starte Assens Egns orkester. Han spillede trompet, slog på tromme og sang. Bonne spillede til sølvbryllupper med sin far fra han var tolv år. Bonne afløste sin store bror Eli på trompet. Kai's far, Evald Kristoffer passede sin lille drift i dagtimerne sammen med Alma Kamilla, Kai's mor. De var et godt makkerpar, hjertelige og glade for at byde på kaffe inde i privaten, når vi holdt en pause i musikken.

Vi havde været lidt rundt for at sundere tærrænnet, og høre til hvordan det stod til med efterspørgslen, efter en moderne trio, a la Oskar Petterson O.k. det var måske ikke helt umuligt, så Kai havde spurgt til værten på den lokale kro, Industrien i Årup, som han kendte, om vi kunne underholde i en pause f.eks. på en lørdag aften. Joh, det var helt i orden.

Vi troppede op en lørdag med vores udstyr. Min far havde et rødt folkevognsrugbrød, som lige passede til lejligheden, en rigtig musiker bus. Vi

blev hilst velkommen af værten, og det lokale orkester var glade for at blive afløst i pausen mellem deres "sæt". Vi skulle ikke have penge for den første gang, det var gæsteoptræden, på vores regning. Men den gik selvfølgelig ikke næste gang. Det var en fair nok aftale. Det var lørdag aften og der var bal. Stemningen var helt i top, vi skulle bare gå til den. Jeg tror ikke der gik flere minutter før end værten kom farende og råbte tværs gennem lokalet: "der skal være rytme i det, for satan" " der skal være rytme i det". Vi fortsatte i samme spor, men lidt mere energisk. Nu skulle den trykkes af. Vi repræsenterede de lokale for en mere fri udtryksform, hvor rytmen, som jeg skulle holde på det fine trommesæt, måske ikke faldt helt i samme takt, som de var vant til. Værten hev de kendte musikere op på scenen, og vi blev i bogstaveligste forstand smidt fra bestillingen, samtidig med at deres guitarrist forsøgte at få rytmen på rette spor, tilbage til det kendte fra før, som ingenting var hændt.

Der gik nok lidt for meget avantgarde i det. Det var ikke sådan at vi var uforberedte. Vi havde en sæt liste med vores øve numre. Vi syntes det gik rigtig godt på Bonnes værelse op ad kostalden. Der måtte være gået et eller andet galt. Vi kom aldrig ud og spille som trio andre steder. Det var færdig afregning. Måske var vi gået lidt for tidligt ud. Personlig kunne jeg ikke prale af at være den store trommeslager. Jeg havde gjort det så godt jeg kunne, og lagt min sjæl i slagene. Jeg snublede nok lidt i overgangene. Vi var solidariske og forlod stedet kollektivt. Jeg blev genkendt ude på pissoiret inden vi skulle af sted. Det var lige før det kom til håndgemæng inden jeg var færdig der. De var ikke på vores linje. Vi kørte hjem. Sarah var med.

Sarah kom fra en familie i England. Hendes far var tolk på et krigsskib. Han omkom da hans skib blev sænket i begyndelsen af 2. verdenskrig. Sarah havde tre søskende, hvor du Ditte Marie har besøgt Sarahs søster

Susan, som bl.a. er mor til Will fra Santa Crus. Sarah havde en akademisk grad i historie fra et engelsk universitet. Hun var noget af en menneske kender, udogmatisk og aldeles ikke en snop. Sarah døde den 11.09 1984 i Skjellerup ved Hobro af en svulst i hjernen, 44 år gammel. Sarah er mor til Thomas, Kitty og Peter.

Hadsten 1974/75. Kitty, Thomas i midten og Peter

Sarah og Jørgen var kommet fra Sjælland til Fyn, hvor Sarah havde fået en undervisningstjeneste på Hesbjerg slot, lidt uden for Odense i nordvestlig retning. Stedet husede et freds- og konflikt forskningscenter, og fungerede som en folkehøjskole. En russisk udseende mindre mand med et stort sort overskæg, langt hår og sygekassebriller af ståltråd, var den ledende person på Hesbjerg slot. Hr. Vig hed han, Jørgen Laursen Vig. Til daglig lærer på Odense Katedral skole. Jørgen og Sarah havde en ydmyg bolig

ved slottet, hvor de kunne bo som lille familie med deres førstefødte, Thomas. Hesbjerg var et lidt mystisk sted, med "mærkelige" mennesker. Der var typer, som jeg ikke var stødt på inde stenbroen i Odense. De kom fra mange lande, og diskuterede litterære og politiske begivenheder. Ordet var frit og alle kunne have en mening. Det lurede jeg lidt på det der.

Alt var tilsyneladende et fælles anliggende, derude på Hesbjerg Slot. Det var ikke ligesom derhjemme, hvor den gamle bestemte, og min mor havde snor i pengepungen. Der var grøde i luften og tingene skete. Det varslede nye tider. Hesbjerg slot var en anarkistisk hule for individuelle antiautoritære voksne, med ideer som rakte ud over deres egen lille Hassan, om en kollektiv og desarmeret verden, med en solidarisk fordeling. Vi spillede med vores trio på slottet. Der blev klappet anerkendende, når vi udmattede sluttede et nummer mange, mange minutter efter vi var startet på det. Det kørte rigtig godt. Der var plads til initiativer på Hesbjerg Slot.

I blandt kom en temmelig høj og tynd mand på besøg dér. Han kunne snakke i timevis og havde langt hår. Det var Hr. Amdi Petersen. På det tidspunkt boede han i kollektiv på Hunderup vej i Odense, og var blevet fyret fra det kommunale skolevæsen fordi han var langhåret, og nægtede at lade lokkerne falde. Han havde en indtrængende måde at proklamere sine meninger på, og han blev godt gal i skralden, hvis man ikke var enig og nikkede med. Jeg var ikke helt opdateret på det tidspunkt, men han lød overbevisende. Han stak lidt af fra de andre, med at insistere på sin mening. Det førte ham senere vidt omkring. Nu er kassen ved at blive gjort op efter eventyret med Tvind imperiet, hvor Amdi var en nøgleperson. Historien skal afgøre om han var en moderne Robin Hood, eller en gemen fribytter med en utalt lyst til egen vinding. Stedet Hesbjerg repræsenterede en ukendt verden for mig. Jeg boede kun nogle få kilometer der fra, men alligevel var der lysår til forskel fra min dagligdag.

Elvis Aron Presley havde svært ved at holde skansen i den tid. Han blev presset ud af kollektive bands fra England og USA, med radikale, politiske budskaber om kollektive livsformer, serveret i bluestakt, og ønske om mere kærlighed og mindre krig. *Make love not war*. Ryst autoriteterne, *gør det private offentligt*. Sådan lød parolerne.

Det andet år flyttede Fyns Studenter kursus til nye præmisser ned til Odense Å i Danmarks Radios lokaler. Vi spillede fodbold i frikvartererne. Det var nyt og ikke akademisk. Vores dansk lærer Hr. Østergård fandt det upassende for kommende embedsmænd at te sig på den måde. Helt fint med mig. Jeg var skide god til fodbold. Det gav mig lidt selvtillid inden afhøringerne på klassen. Gennem vores spilleri var jeg blevet venner med Jørgen og Kai. Bonne og jeg var jævnaldrende. Vi havde lidt friere tøjler uden forpligtigelser overfor en familie. På det punkt var Jørgen voksen og 27 år. Han gav en hånd med når det kneb for mig at følge med i det faglige, og iblandt forsøgte Jørgen at finde sproglig mening i mine skriftlige danske stile, inden de skulle afleveres til bedømmelse. Hr. Østergård var en lærd akademiker, lidt rund i det med skiftende farver i ansigtet, alt efter sindstilstand og temperament. Han var lidt utålmodig hvis man ikke kunne hænge med.

F.eks klippede Hr. Østergård Karsten tværs over til eksamen, og gav ham O i mundtlig dansk. Da han læste karakteren op i for rummet til eksamenslokalet var han helt kolerisk, og Hr. Østergård ligefrem snappede efter vejret, i takt med han fik givet Karsten det glatte lag. Han havde aldrig i sin lange karriere været ude for noget lignende, det var en ufor-skammethed at møde frem så uforberedt, og spille både hans og censors tid. Hr. Østergård drejede om på hælen og smak døren efter sig ind til eksamenslokalet.

Karsten var en ung, stille fyr fra mit kvarter. Han var en lidt langsom starter. Karsten gik på danseskole og hans forældre havde en lille snavset og mopset puddelhund. Hr. Østergård havde ikke temperament til at vente på, at blive budt op til dans. Næste.

Jeg var næst efter Karsten. Jeg havde ikke en skid lyst til at træde indenfor. Men han tog røven på mig. Jeg troede han var klar til næste tur i hoppegynge, da han hilste på mig. Vi var ikke kommet så godt ud af det sammen i timerne. Han sprang altid videre til en anden, hvis jeg begyndte at tale "i tungen" Jeg forstår ikke hvad du siger, Knudsen. Kan du ikke udtrykke dig lidt tydeligere, eller i det mindste være forberedt til timerne. Han var venligheden selv, velkommen indenfor og værsgo at sidde ned og træk et spørgsmål.

Tilfældigvis ramte jeg en guldåre, et digt om symbolik af en vis dansk digter Jørgensen fra 1900 tallet. Jørgen og Kaj læste digte. De havde inviteret mig indenfor og med på holdet. Jeg havde lyttet til dem og lært mig, så Hr. Østergård kunne bare komme an. Hr. Østergårds kommentar til min præstation var: Ja – der kan man bare se, hvad man kan få ud af det, når man forbereder sig. Karakteren 9. Det var min absolut højeste karakter til studentereksamen.

Med Jørgens hjælp lykkedes det mig lige akkurat at holde røven i vandskorpen. Tak for det Jørgen. Der var forskel på at være sammen med Jørgen og Kai, og så mine gamle venner. Der var mere højt til loftet, og det gjaldt ikke så meget om at få ret, som at kunne formulere noget man var optaget af, noget man mente eller som man undrede sig over. Så blev der lyttet. Det havde jeg ikke oplevet, så meget før. Ikke noget med at blive "beskyldt" for at være højrøvet eller en klog fætter. Der var ingen

betingelser knyttet til den personlige ytringsfrihed. Det var et markant skift i social kode.

Jeg gjorde arbejdet færdigt. Den afsluttende studentereksamen, var den ultimative prøvelse. Ikke noget at sammenligne i forhold til at tage kørekort. Bonne og jeg slog kludene sammen. Vi læste og boede sammen hos hans forældre. Det gik ikke for godt. Der gik en rum tid inden de skriftlige karakterer kom på tavlen. De var afgørende for om eksamen kom i hus. For at bestå studentereksamen på det tidspunkt, skulle summen af de to laveste karakterer, plus gennemsnittet af de øvrige give mindst 13. F.eks. to tre taller det er 6, så skulle du score et 7 tal i snit på de øvrige karakterer for at nå tretten. Den regel blev senere afskaffet, så 6 i gennemsnit, var mindste gennemsnit til bestået.

Jeg fik tre i skriftlig tysk og fem i fransk, så jeg bestod med glans, med et gennemsnit på årskarakterer på 6,6 og 6,5 til eksamen. Sådan.

Vores rektor hr. Muller gik til de sidste fag rundt på gangen med en protokol, hvor han havde vores karakterer noteret ned. Hvis der var fare på færde, f.eks. to tre taller i skriftlig, gik han ind i eksamenslokalet før du selv skulle ind. Hvad der blev drøftet var vel ingen hemmelighed. Når den gode elev kom ud efter eksamen passede den afgivne karakter lige netop til den der som minimum skulle til for at holde gennemsnittet på bestået. Jeg tror at Hr. Muller gik ind før Bonne skulle op i engelsk som sidste fag. Bonne bestod.

Bonne og jeg havde givet hinanden håndslag i dobbeltsengen på hans bedstefars gamle værelse aftenen inden det sidste fag. Hvis vi bestod studentereksamen, så tog vi jorden rundt.

Den unge student. Bent Knudsen.

Efterskrift

Historien om den sidste store europæiske krig

Ved slutningen af 2. verdenskrig blev Europa mentalt kløvet fra syd til nord – i Vesteuropa og i Østeuropa.

Før krigen i 1939-45 var Europa et udelt kontingent af nationale stater, med det store land Rusland, som grænse mod øst til Asiens riger.

Nu er Europa på ny forenet i et økonomisk forpligtigende fællesskab.

Anledningen til de europæiske forviklinger skal jeg lade usagt, men et står sikkert i min opfattelse. Adolf Hitler var den uartige dreng, den store Bastian. Han forsøgte af et ærligt hjerte, at sælge sin ideologi til resten af Europa. I Tyskland havde Adolf Hitler ikke tøvet et sekund med at bruge organiseret vold for at hævde sine national-socialistiske synspunkter. Der var nok af villige hænder til at gøre det grove arbejde.

Men OK. Han havde overholdt demokratiets spilleregler og var blevet stemt til magten af det tyske folk. Han havde sit bagland i orden. Tyskere i alle samfundslag ville gerne lege med den lille Adolf.

Det kan være at Adolf var lidt uklar i starten af sin karriere - med at blive forstået og accepteret. National-socialismen var en smuk blanding af enhed og fællesskab. Det var ét land "ein Führer". Socialismen blev identisk med én stemme. Og det var tilfældigvis den lille Adolf, som ville bestem-

me. Han tolererede ikke andres indflydelse, eller medbestemmelse. Han indrettede de demokratiske institutioner til sit formål og sin ideologi. Ikke noget med at bestemme i fællesskab.

Ja, man skulle tro det var løgn, at det kunne lade sig gøre. Men sådan var det kutyme når der skulle praktiseres socialisme - dengang. Det gode eksempel var moder Rusland, som havde skudt og begravet sine enevældige tsarer og i socialismens navn havde indført et nyt diktatur – *proletariatets diktatur*. Stalin i Rusland var en værdig legekammerat til Hitler.

Adolf Hitler brugte personligt al sin tid for at få styr på Tyskland som nation. Der blev marcheret i takt, der blev produceret i takt, der blev sagt og skrevet i takt. Tyskland – *das Vaterland*, oplevede et økonomisk boom, som aftvang respekt, rundt om i Europa. Havde verden oplevet noget lignende. Hvem kunne på det tidspunkt præsentere at producere en rigtig folkevogn til det tyske folk. Adolf havde fingeren på pulsen: Kernen i en organiseret samfundsorden og samfundsudvikling var produktion og forbrug.

Nu var turen kommet til resten af Europa. Hitlers vision om LEBENS-RAUM skulle realiseres. Praktisk nok havde Adolf blikket rettet mod øst. Adolf havde tænkt sig at Rusland skulle være udvidet hjemstavn for det tyske folk. En slags folkegave. Først folkevogn - så en ny motorvej østpå. Tyskland var havnet sidst i køen, da europæerne snuppede andre lande rundt i verden som kolonier. England var duksen med Frankrig på andenpladsen. Der blev ikke levnet meget til andre nationer i Europa. Nu var det Tysklands tur til at tage land.

Det var elementært dumt, men sådan kom det til at gå. Hverdagen blev gjort blodig konkret. Adolf Hitler havde givet kort, og alle lande i Europa var med i spillet.

På rad og række marcherede de tyske hære ud over egne grænser – det var sidst i tredverne i det sidste århundrede. Der blev erklæret krig mod England og Frankrig. Adolfs visioner om et tusindårssrige - *Das dritte Reich* skulle prøves af. Europas demokratiske institutioner skulle nazificeres. Det var alvorligt ment.

Tysklands stolte folk havde kræfter til at kæmpe i godt og vel seks år. De var nået vidt omkring i Europa til Norge, Holland, Polen, Danmark, Frankrig og østpå helt til Rusland ved Ural bjergene.

I starten gik de frisk til den, men de kolde vintre og national modstand østpå gjorde livet surt for Adolf og hans tro væbnere. Det blev et kort indtog i tusindårssriget.

Adolf fik snart nok at se til med at holde styr på tysklands krigsmaskine. Men når folket rejser til modstand, er der niks at stille op. Ingen magt kan klare et folk i krig.

Hitler den satan havde en energi, som ikke var af denne verden. Han kunne holde i gang så det stakkels tyske folk blev kørt fuldstændigt rundt i manegen.

Til sidst blev Tyskland i bogstaveligste forstand klemmt i en sandwich som tvang dem til at give op.

Amerikas Forenede Stater og Storbritannien var midt på sommeren 1944

gået i land ved Normandiets kyst i Frankrig. Tyskerne skulle med vold og magt slås tilbage til deres nationale grænser fra før krigens udbrud.

På samme tid rykkede Sovjetunionen i offensiven og marcherede med hele deres militære styrke fra øst mod Centraleuropa.

Tyskerne stod til en ordentlig omgang russersmæk, som gengæld for det russiske folks kolonorme tab ved østfronten.

Det gik rigtig godt for de allierede på begge fronter. For en tid gjorde de fælles sag og Tyskland blev slået hjem. Den stakkels lille Adolf måtte opgive sin drøm om et nationalt-socialistisk Europa. Hans personlige drøm om et tusindårsrige forblev en drøm. Der var ikke nogen at dele den med.

I en kort periode i historien må man sige at Adolf Hitler var et mega hit. Ingen anden person i nyere europæisk historie når den mand til sokkeholderne. Når vi får gnedet søvnen af øjnene, må vi nødvendigvis vende tilbage til Hitlers person. Hvad fanden var det den lille mand havde gang i.

Hans projekt om et forenet Europa, var måske på det tidspunkt lige vovet nok.

I krigens sidste minutter gik Adolf i bogstaveligste forstand under jorden i sin fører-bunker. Som en anden tryllekunstner forsvandt han op i røg et sted i Berlin, brændt og kremeneret.

De menige tyske soldater, der stadig var i live måtte gå den lange vej hjem til das Vaterland. Boligstandarden der ventede dem i Tyskland, var noget tvivlsom.

De allierede fra vest havde systematisk udbombet metropolerne i Tyskland i slutningen af krigen. Det var ren terrorbombning af civilbefolkningen. Derved hindrede englænderne de stakkels civile tyskere, at de havde tag over hovedet, når de vendte hjem. Det var ikke særlig pænt gjort.

I respekt for den kommende generation af nye borgere i Tyskland kunne det opfattes som en humanitær og kristen barmhjertighedsgerning. Flot skulle det være. Der skulle bygges nyt – fra grunden, med amerikanske dollars i form af Marshall hjælp og engelske pund.

En symbolsk fødselsdagsgave til en nation af nye tyskere, som løftede levestandarden markant i England og USA.

Lykkelig vis - den sidste store krig i Europa blev bragt til ophør, lige netop der, hvor de allierede fra vest mødtes med deres venner fra øst. Fronten gik tværs gennem Tyskland.

Der er ikke noget som krig. Jeg ved ikke hvor de kræfter kommer fra, som kan gøre mennesker til dyr. Når det sker, er det alvor.

Nu var den historie ude. Der skulle sluttet fred i Europa. Den lå lige til højrebænet På Jalta konferencen i begyndelsen af 1945, havde de allierede – England - USA – og Rusland lagt de store linjer for Europas nærmeste fremtid - når de havde vundet krigen.

De allierede fra vest og øst var venner så længe Hitler holdt dem vågen. Ideologisk var de fundamentelle.

USA's Forenede Stater var storebror blandt de Vestallierede. USA var ikke national socialistisk, men national liberalistisk. De var flest i mandtal og havde som eneste slået Storbritannien i en regulær krig for flere hundrede år siden. Amerikanerne var rejst langt hjemmefra. De var på udebane. De Vestallierede talte regulære nationale hære fra seks lande: foruden USA – England/Skotland – Frankrig – Polen – Canada – Tyskland. Sådan.

USA's forenede stater havde ført angrebskrig på udebane. Deres materielle produktivitet kunne foregå uforstyrret i baghaven, uforstyrret af krigshandlinger på hjemmebane. Amerikanerne havde frelst Europa i elvte time. Sådan en venlig handling er selvfølgelig ikke gratis. Europæerne, eller vi kom til at betale noget til gengæld for friheden.

De Forenede Stater var kommet lidt sent ind i de store løjer. Hitler ville ikke lege med amerikanerne og erklære dem krig.

Det sidste årti havde amerikanerne ligget i mundhuggeri med østens sidste samurai-krigere fra Japan. De blev måske lokket til at slå til først. En skønne morgen

I marts måned i 1941 før solen stod op, angreb de USA på deres flådebase i Pearl Harbour i Stillehavet. Det var en regulær krigserklæring. Så på den måde kom USA med på vognen. De var i krig med Japan, og Hitler erklærede USA krig, efterfølgende.

Det gjorde selvfølgelig amerikanerne godt gale i skralden. Amerikanerne klarede at få japanerne til at sige bebe, på en højst overraskende måde.

Efter årelange krigslege blev japanerne bombet oven i nødden to gange, med det nyeste indenfor krigslegetøj – atombomber. Indbyggerne i to japanske byer: Horishima og Nagasaki var de heldige som forsvarskommandoen i USA havde valgt som levende mål. Det var spektakulært og krigsteknik på højt nivå. Hundredtusinde uskyldige, civile japanere vågnede i de timer op til ragnarok. Stakkels dem og deres familier.

Våbenkapløbets absurde logik blev uden varsel præsenteret for verden, en amerikansk gave til menneskeheden.

Den japanske kejser sagde omgående bebe, men så vidt jeg ved ikke undskyld. Det var noget med ikke at tabe ansigt. Men der var ingen tvivl om at de havde tabt til Amerikanerne.

USA var så at sige ovenpå. De havde næsten selv klaret de genstridige japanere i fjernøsten, med lidt hjælp fra de krigs vante englændere.

Tilbage i Europa nåede de tids nok med til at gøre fælles sag med Rusland.

Rusland havde lagt hjemmebane til rædselsfulde krigsdanse med tyskernes panserregimenter.. Hitler var besat af den ide, at det geografiske Tyskland var for lille et land til Tysklands ariske befolkning. Hitler talte om lebensraum for den tyske befolkning og det havde han tænkt sig skulle være mod øst i Rusland Hitler satte handling bag sine ord og i en periode frem til vinteren 1942, var de forstumlede russere næsten tvunget helt i knæ af den tyske krigsmaskine.

Millioner og atter millioner af liv blev ofret ved fronterne østpå. Den store fædrelandskrig i Rusland var blodig alvor. Ruslands folkefører – Stalin,

om hvem der kan siges mindre pæne ting, kunne i kampen mod tyskerne føre sig frem, med fuld opbakning i landets befolkning. Nu gjaldt det en ydre fjende. Og hvilken Storhed og kampgejst repræsenterer den halvasiatisk russerbonde. De rejste sig fra asken til ilden og fandt kræfter frem fra den frosne muld til en heroisk offensiv. De ikke bare stoppede tyskerne fremmarch øst på, men de nedkæmpede dem på slagmarken. Tyskerne blev tvunget til at vende næsen hjem. De blev fuldt til dørs af russerne. De russiske hære opførte sig som sande barbarer på vej vest over, gennem Polen og Tyskland. De plyndrede og voldtog, og tvangs deporterede i tusindvis af civile tyskere østpå i arbejdslejre.

Polen var måske et af de mest udsatte og prøvede lande under den store krig. De havde haft besøg af tyskerne på vej Østover, på vej mod de asiatiske riger. På vej hjem blev de forfulgt af russere, som blev i Polen et godt stykke tid. Polen måtte gruelig meget igennem. Den polske befolkning blev reduceret med 40 procent under Den store Europæiske krig.

Tyskerne havde systematisk indfanget jøder rundt om i Europa. De stakels mennesker blev transporteret til Polen og gasset. Statsfjender, socialister, psykisk syge og sigøjnere fik samme nedrige endeligt i de tysk organiserede gaskamre i Polen. Det var en hel industri i dyrisk galskab. Som tak for den indsats blev Polen reduceret med en femtedel land, da boet blev gjort op og nye grænser blev trukket på landkortet.

Nu må vi se om Polen kommer med frem med deres medlemskab i EU.

Færdigt arbejde. Så var den krig slut i Europa. De allieredes spidser fra vest og øst mødtes i Berlin. Det Tredje rige var finito. Hitler var forsvundet ud i den blå luft. Så meget ståhej, og hvad kom der egentlig ud af det.

Nu skulle der holdes sejrsfest. De allierede fra vest og øst bød til fælles-spisning og bodeling.

Amerikanerne hørte vel ikke rigtig til i det selskab. De var kun på besøg i Europa. De havde deres eget land et andet sted. Men okay – de blev i Europa. Det er de stadig.

I bogstaveligste forstand er de ikke rejst hjem endnu. De har stadig besættelsestropper fra 2. verdenskrig på Tysk jord.

Russerne var også langt hjemmefra. I deres oprindelse er russerne vel snarere asiatiske end europæisk. Men okay – det var tyskerne som bød russeren op til dans – så de var også med ved bodelingen.

Flere hundrede års europæisk rivalisering mellem Frankrig, Tyskland og England om magt og imperier havde England som en klar vinder. Eng-lænderne var stolte.

Tyskerne var totalt ydmyget og sønderbombet. Franskmændene var blevet besat af Tyskland i starten af krigen, så franskmændene havde ikke gjort meget væsen af sig i offensiven mod Hitler. De nåede at komme ind i varmen i sidste øjeblik Franskmændene havde officielt samarbejdet med Nazityskland under besættelsen. Men de franske farver blev luftet af en vis general Charles de Gaulle i de vest - allieredes march mod Berlin i krigens slutning, så franskmændene fik lidt kredit på den konto. De havde godt nok erklæret Tyskland krig sammen med englænderne, men de blev hurtigt pakket sammen.

Det tredje rige havde kapituleret.

De allierede holdt takketaler for hinanden. De tabende fik deres vilkår dikteret. Sådan er det.

Det land som starter en krig – og taber, får armen vredet om. Det er ikke til forhandling. Der skal betales ved kasse et.

Berlin blev delt i fire zoner – mellem England, USA, Frankrig og Rusland, og Tyskland blev inddelt i geografiske besættelseszoner/interessesfærer. England og Frankrig satte sig på den nordvestlige del af Tyskland, USA på den sydlige del og Rusland på den østlige del. Det tyske rige skulle forblive udelt geografisk, men militært besat.

Det var fandens til løsning. Europa fik et "jerntæppe" tværs igennem Tyskland. Som i bogstaveligste forstand blev en ny kampplads lige midt i vores Europæiske hjerte.

Hvad fanden var meningen med de uhyrlige slagsmål, som millioner af gode mennesker var blevet viklet ind i. Hvad var deres, om jeg så må sige det, fortjeneste eller sold/løn for deres blodige fremfærd og ofre. Blev de hørt ved fredsslutningen.

Hvorfor gik man ikke hver til sit, og sagde pænt tak til hinanden for denne gang. Russerne hjem til stepperne – østpå, og de gode amerikanere hjem til prærien. Ja – og Englænderne hjem over kanalen.

Så vi i fred og ro kunne finde vores ben og komme til fornuft, vi der boede i Europa. Det er måske lidt skørt at tænke sig, men vi er mennesker, så vi kan vel selv bestemme, hvad der passer os. Men sådan er det selvfølgelig ikke i den virkelige verden. Der bliver der bestemt, og først mange år senere bliver der spurgt tilbage. Når der bliver bestemt, er det sådan,

som jeg ser det, ofte forbundet med interesser som har noget med penge at gøre. *Købmandslogikken* går forud for *fællesskabslogikken*.

Europas nationalstater havde overlevet, med mindre korrektioner – hist og her på landkortet.

